

Pomoću trikova ili kako su nestali Srbi u Hrvatskoj »Evo juhice«, kazao je Radojica sjedajući s plastičnom zdjelicom na rub postelje na kojoj je ležao njegov teško bolesni otac Stojan. »Neću juhu«, kaže stari. »Jedi, ovo sam zbog tebe skuhao. Prava domaća kokoš.« »Otkud ti kokoš?« »Komšija Milan pobio cijeli kokošinjac...« Rade zagradi žlicom, cijedi je uz rub zdjelice. »... Prije nego je otišao«, priča sin smiješeći se, »komšija Milan uzeo kalašnjikov pa rafalom po kokošinjcu... Kaže: 'Neće, bogami, ustaše moje kokoši jest!'« »Majmun«, reče Stojan, umirovljeni profesor fizike i matematike, generacijama kninskih srednjoškolaca poznat i kao Crni Stojko. »Uvijek je bio majmun... A i otac mu je bio majmun.« »Jedi juhu«, kaže Rade. »Ti si lud«, kaže otac zlovoljno. »Potpuno si lud.« Rade pogne glavu i zašuti. »Pogledaj kako se oblačiš«, nastavi Stojan. »Pogledaj se: Izgledaš ko budala.« »Jedi juhu«, protisne Radojica još jednom. Otac zabaci glavu i uvrijeđeno se zagleda u strop.

Vani upekao zvizdan, negdje iz daljine čuju se plotuni. Posve besmisleni, jer je narod pobjegao. Potrpali su, koliko su stigli u svojem bezumnom strahu, stvari u kamione i traktore i otišli. Još od sinoć u selu je još samo njih nekolicina, uglavnom staraca. Tako da nema osobitog smisla ni to da se Mladen (23) iz 47. domobranske pukovnije, KV kuhar, nezaposlen, prikrada uz zidove i pretrčava do plasta sijena. Kotrljajući se po tlu Mladen se leđima nabije na nekakav zahrđali plug koji je ležao skriven u visokoj suhoj travi. »O, jebem ti mater četničku, da ti jebem«, zaječi Mladen tiho.

Tata nije htio bježati. »Jok!« rekao je rezolutno. »Ja ostajem, a ti, moj sinko, kako hoćeš.« Rade je znao da ga poslije toga više nema što moliti. Crni Stojko je bio takav čovjek: kad taj nešto zatuvi u glavu, nema toga što će ga odvratiti od njegova nauma. Baš kao što je sada odlučio da neće juhu. Radojica sjedi spuštenih ramena zagledan preda se, a otac zuri u strop na kojemu se od detonacija povremeno zaljulja teški kristalni luster. Na trenutak je sve zamuklo, ni cvrčci se više ne čuju.

Mladen tresne nogom u vrata i silovito upadne u sobu, Rade se uplašeno prene, a otac sasvim polako, kao umorno spušta glavu. Mračno pogleda momka namrčenog lica kao što bi pogledao nekakvog mamlaza koji ne zna prvi zakon termodinamike. Rade je zastao sa zdjelicom u ruci, Mladen je malo zbunjen. »Ti!« kaže on napokon pokazujući s puščanom cijevi na Radu. »Makni se tamo na drugu stranu.« Rade se ukipio. »Makni se tamo na drugu stranu, kad sam rekao«, ponovi vojnik živčano. Rade ustane i raširenih ruku, kao da hoće pokazati da nema nikakvog oružja, još uvijek držeći onu zdjelicu, prijeđe na drugu stranu sobe i stane pokraj ormara. Mladen hitro priđe postelji i smakne plahu, otkrivajući blijedo, mršavo tijelo starca, samo u

pamučnim gaćama. Poniženom se profesoru fizike i matematike lice iskrivi od gnjeva.

I Mladen se, malo kao i posramljen, okreće prema sinu i gleda ga. »Koji si ti, jebote?« kaže. Rade ništa. »Kako si to obučen?« Rade se ogleda. »To je frak«, kaže. »Frak!?« »Ja sam mađioničar«, objasni Radojica. »Ti si luđak«, upadne otac. »Ja sam mađioničar!« ponovi Rade prkosno. »Mađioničar?« kaže Mladen. »Ej, vi Srbi, šta sve nećete izmislit. Do jučer si bio u uniformi, a sad si se na brzinu presvukao pa si kao mađioničar, a?« »Ja sam mađioničar!« reče Rade još jednom. »Nikad nisam bio u vojsci.« »Nisi, moj kurac«, reče Mladen sumnjičavo. »Svi ste vi isti!«

Ponovno svi šute. Samo se, uznemirivši načas Mladena, Stojan pridigao da se ponovno pokrije. »Mogu li ti nešto pokazat«, reče Rade u neko doba. »Sta?!« »Nešto da ti pokažem«, kaže Rade odlažući zdjelicu na noćni ormarić. »Nemoj mi se zajebavat!« reče Mladen podižući pušku. »Ne boj se«, kaže Radojica prilazeći, ispruživši preda se ruke s raširenim prstima. »Ne boj se, vidiš da nemam ništa«, kaže. Sada je sasvim blizu vojnika, krenuo je rukom prema njegovoj glavi. Ovaj ustukne. »Ne boj se«, kaže Rade. Mladen se umiri. Rade oprezno podiže ruku i nježno ga dotakne iza uha. »Vidi«, reče on tobože iznenađeno, pokazujući KV kuharu prsten od plavog stakla. »Vidi šta sam ovdje našao.« Mladen se ozari. »Kruno!« vikne. »Kruno, jebalo majku, vidi ovdje mađioničara!« *** Kamion pred kućom vidio se još izdaleka. Dvoje, jedan mladi i jedna debela srednjovječna žena u ispranoj ružičastoj majici na kojoj je pisalo »Kiss me«, gore su u prikolici slagali pokućstvo i bijelu tehniku, televizore, sagove, odjeću, čak su i nekakvi jelenski rogovi tu stajali. Rade, koji se vraćao iz grada s nešto riže i ulja, stigao je baš da vidi kako jedan iznosi njihov usisivač marke »Ei Niš«. Onda je izašao drugi s vješalicom od tamnog drva što ju je tata donio kada su u zbornici mijenjali namještaj. Treći je nosio ormarić iz kupaonice. Onda je opet onaj prvi dovukao golemi Weilerov goblen što ga je izvezla Radina pokojna mater Rosa. Sustavno i bez riječi izvlačili su iz kuće sve što se moglo izvući. Debela se strašno znojila. Na Radojicu nisu obraćali pozornost.

Iznenada tamo u kući netko kriknu. »Šta je bilo?!« pita žena. »Luster ne mogu skinuti: struja me trese... Trebao bi netko odviti osigurače!?« »Gdje je ploča s osiguračima?« pita žena Radojicu. »Iznad ulaznih vrata«, kaže Rade. »Osigurači su ti iznad ulaznih vrata!« poviče žena. »Dobro!« »Skinu odmah cijelu ploču pa je daj ovamo!« »Dobro!«

Uto se prvi i treći sada pojavije na vratima noseći između sebe duguljast ormar oslikan sjajnim petokrakama. Kroz njegove obje bočne stijenke izviruju četiri sablje. »To ne može!« pobuni se Radojica. »To vratite tamo gdje ste i našli!« Ova se

dvojica ne obaziru, nego nastavljaju prema kamionu. »Jeste li me čuli, to ne može«, vikne mađioničar gnjevno pa dohvati stražnjeg nosača za ruku. Ovome ispada ormar, sablje se rasipaju zvečeći po betonu. Rade se hitro sagne i zgrabi jednu. »Taj ormar ne ide s vama!« kaže on prijeteći, a ona dvojica gledaju malo njega, malo sablju u njegovoj ruci...

»Dobro je«, presudi napokon debela, »možemo i bez toga... Marko! Marko, jesi li gotov više!?« Marko istrčava iz kuće s kristalnim lusterom u jednoj ruci, ploču s osiguračima drži pod drugom. Dodaje ženi predmete, a onda se i on penje na prikolicu, ona dvojica uskaču u kabinu. Radojica ulazi u kuću. Sve je prazno i golo, baš kao i prijašnjih godina kada bi u ovo doba bijelili kuću. On odlazi u očevu sobu. Stojan leži na postelji, jedinom komadu pokućstva što je ostao u cijeloj sobi. Tu je još samo retuširana slika njega i mame na vjenčanju.

»Tata«, kaže Rade. Stari ne odgovara. »Tata«, zovne ga Radojica još jednom sjedajući na postelju. Od Stojana ni glasa. »Tata«, reče Rade, ali više ga i ne zove – jer što ćeš ga zvati kada je Crni Stojko naumio umrijeti – nego to kaže tek tako, od dragosti, milujući starca po prorijeđenoj kosi. Onda se ispruži pokraj blijedog i hladnog očeva tijela i trenutno zaspe.

Probudio ga je dim i vrućina. Trebalo mu je nekoliko časaka da se pribere i shvati da kuća gori. Uhvatio je oca za pazuha i stao ga potezati s postelje. Stari je bio težak i ukočen i sve što mu je uspjelo je da ga sruši na pod. Dalje ga nije mogao ni pomaknuti, dim ga je gušio. Napokon odustane i uhvati bježati. Bio je već na vratima sobe kada su se pred njim srušile stropne grede u hodniku. Vratio se u sobu i krenuo da će otvoriti prozor. No, prozorske su kvake bile već užarene pa je dohvatio jednu plahtu s postelje, omotao je oko ruke i razbio staklo. Iskočio je van, odteturao nekoliko koraka i pao u travu kašljući.

»Jebo te ja blesava«, rekao je netko, »što nisi pogledao ima li ikoga unutra.« »Ma, ko mu jebe mater!« kazao je drugi. Radojica podigne glavu i vidi trojicu njih gdje su se raskoračili pa gledaju kako plamen proždire kuću i puše. On ustane i otrese odjeću. »Vidi, kako je obučen, u pizdu materinu!« primjeti jedan. »Ej, čedo, šta to imaš na sebi?« pita tip. Radojica se nakašlje. »Ja sam mađioničar«, kaže. »Sereš!« kaže ovaj. »Ne serem«, reče Rade jednostavno. »Baš mađioničar?« umiješa se drugi. »Baš mađioničar«, potvrdi Radojica. »Pravi pravcati.« »Stvarno«, vikne sada treći, »vidi ono tamo!« Momak je ugledao ormar sa sjajnim petokrakama i razbacanim sabljama. Pritrči mu gotovo djetinje znatiželjan i uspravlja ga. »Je li ovo tvoje?« pita. Radojica se uozbiljio i popravio prsluk, dlanom zagladio frizuru. »Gospodo«, kaže, »dopustite!«

Odlazi do ormara, otvara ga i jednom raskošnom gestom pokazuje kako je prazan. »Ja ću sada ući u ovaj ormar«, reče onom istreniranom, ugladenom mađioničarskom dikcijom, »a vi ćete me probosti ovim sabljama ovdje.« »Hi, hi, hi, hi!« zacereka se onaj treći, čini se, najmlađi među njima, veselo.

Mjesec je izašao iza oblaka, ali svjetla ionako ne nedostaje. Na plamenu od požara ljudska se lica doimaju sablasno i luđački. »Gospodo, izvolite«, reče smireno Radojica pa uđe u ormar i zatvori vrata za sobom. Klinac skuplja sablje s tla. »Čekaj«, kaže jedan od one dvojice što su do sada stajali po strani. »Podijelit ćemo se: meni dvije, tebi dvije!« Mali mu dodaje pola sablji. »Hoćemo li skupa?« pita. »Šta skupa?« »Da ga skupa probodemo«, objasni tip razdragano. »Ti sa svoje strane, ja sa svoje.« »Može«, reče ovaj namještajući vrh oštice na rupicu na ormaru. »Ajmo, jedan, dva...« Pras! – odjeknu hitac. Pras! – još jedan. Pa još jedan. I još jedan! »Odmaknite se malo od ormara da ošinem rafalom!« kaže onaj što je stajao malo dalje s kalašnjikovom u ruci. »Glupane, čovjeka si ubio«, govori mu najmlađi. »Ajde, jebi mater«, kaže onaj s puškom, »neću se valjda s četnikom zajebavat... Odmakni se malo«, reče i prospe rafal po ormaru. Frcaju čahure i komadići iverice, pun okvir je luđak ispraznio. Napokon stane, a vrata od ormara se pomalo otvaraju.

Ali, unutra nema nikoga. Ormar je prazan. Radojica je nestao, što bi rekao pokojni Predsjednik, kao da ga tu nikada nije ni bilo.

Tomo i Kamičko Tomo iz Siska bio je pošao na doček Nove prijatelju u Zadar. Autobus poluprazan, kako je već trideset i prvi, tek nekoliko vojnika polijegalo i spava na sicevima otraga, pa žena s djetetom, dvoje, čini se, studenata, jedan stariji, koji sjedi u Tominoj ravnini, zapuštena izgleda, u starom krombi kaputu, poderanom na šavu ramena, i Tomo, koji prebire po svojoj akustičnoj gitari načičkanom naljepnicama za motorno ulje i cigarete. Vani pada gust snijeg.

Onaj tip preko puta Tomi prevrće nekakve papire u iskrzanim kartonskim koricama. Pokoji čak i digne pa ga gleda prema svjetlu te zadovoljno kima glavom i cokoće jezikom. To su nekakve slike, primjećuje Tomo, ali gleda svoja posla.

»Ma, oprostite, molim te«, obrati se uto onaj slikar njemu, negdje oko Slunja je to moglo biti, »jesi li ti sin doktora Matakovića?« Tomo ga gleda.

»Nisam«, kaže.

»Ništa«, kaže čovjek, »učinilo mi se. Ovako, dosta sličite«.

»Može biti, ne znam«, reče Tomo uljudno.

»Doktor Mataković«, nastavlja onaj svejedno, »koja je to ljudina. Ima sina, tako, tvojih godina. On mu je iz prvoga braka«, naglasi čovjek. »Dvapat se ženio, s ovom drugom ženom ima curicu od tri godine. Nju nikada nisam vidio, ali sina

jesam, dolazio je bio k nama u bolnicu nekoliko puta...« Muškarac se, kako je Tomo naskoro doznao, zvao Miloš, a zvali su ga i Kamičko. Po liku iz nekoga crtanog filma koji Tomo nije gledao. »Ma, kako nisi gledao Kamička i Muharka«, čudio se Miloš. Eto, nisam, sliježe Tomo ramenima smiješeći se. Smiješno mu je, za pravo reći, ono Kamičko. Onda muškarac stade pokazivati one svoje slike, sve nekakvo crno drveće pred krvavocrvenim nebom na njima. Tomi se svidjele, kaže da bi mu baš tako nešto trebalo za omot albuma.

»Kakvoga albuma?«, pita Miloš. Onda Tomo objasni da ima bend. Paranoja se zove. Sada su, doduše, u jednoj krizi, jer je bubnjar otišao u vojsku.

I tako, riječ po riječ, autobus stiže do Korenice i stade u podugačkoj koloni auta.

»Šta je bilo?!« pita vozač policajca koji se uz kolonu šetao u bundi.

»Ne može dalje«, reče policajac, »dok se ne raščisti. Napadalo od jutros četrdeset centimetara«.

»Pa kada će se raščistiti?«

Policajac samo slegne ramenima.

»Ne znam«, govori, »meni se čini da bi bilo najbolje da se vratite odakle ste i došli«.

Ona se vojska na stražnjim sicevima sada razbudila pa začuđeno gleda oko sebe krmeljaviim očima.

»Ljudi, šta ćemo?«, pita vozač.

»A da počekamo malo, tko zna«, kaže konduktier.

»Ajmo, pauza...«, reče vozač i zastade, »... dok se drukčije ne naredi«.

Vrata se otvoriše uz težak uzdah pneumatičnog mehanizma, pregrijani autobus zapahne studen.

»E jebem ti«, reče Tomi Miloš zvani Kamičko, »a ja nisam nego sedam kilometara odavde«.

»Ništa, ajmo na pivu«, kaže Tomo hladnokrvno kako bi i očekivao od jednoga ropera.

Mnoštvo, koje je u Korenici moguće valjda samo za ovakvih prigoda, bilo se natiskalo u jedinu otvorenu gostionicu, nekolicina se svađala s policijom, a treći su pak bezvoljno šetali uz kolonu. Ono se dvoje studenata iz Tomina autobusa cičeći grudalo, a Tomo i Kamičko su, cupkajući pred malim kioskom što je prodavao sendviče, otpijali karlovačko iz boce.

»Pa di ću se sad vraćat«, reče Tomo.

»Meni pričaš«, reče Miloš. »Ja jedanaest godina nisam bio kod kuće.« »Nemoj zezat. Kako to?« »Bio sam u bolnici.«

»Pa jedanaest godina?!«

»Ma, nije to zapravo bila obična bolnica«, kaže Kamičko, »nego ludnica«.

»Pa što odmah ne kažeš«, kaže Tomo. »To je okej«, dometne on pomirljivo.

»Zapravo, zatvorska ludnica«, reče Miloš.

»U, jebote«, kaže Tomo.

Već je bilo podne. Tomo je pojeo sendvič, a Miloš odlutao negdje okolo. Snijeg svejednako pada, pahulje velike gotovo kao loptice za stolni tenis meko padaju na tlo, ne prođe li deset minuta nitko cestom, već se nataloži nekoliko centimetara. Dva vojnika se upustila u ugodan i prijateljski razgovor sa sitnom prodavačicom u kiosku, a vozač i kondukter se zatvorili u autobus, pa se griju i slušaju narodnjake.

»Šta ćemo?«, pita ih Tomo.

Ni oni ništa ne znaju. Računaju da bi bilo dobro pričekati još pola sata, a onda da se okrenu put Zagreba.

»Tomo!«, prodere se u taj čas Kamičko s vrata gostionice. »Tomo!«, viče on veselo trčeći prema autobusu. »Tomo, ajde sa mnom«.

»Di?« »Idemo k meni kući«, reče Kamičko, »našao sam jednoga s traktorom koji ide u moje selo. Veliki traktor«, objasni Miloš.

»Ma, da, šta ti je«, reče Tomo.

»Ajde, idemo, mojima će biti drago ako dovedem prijatelja«.

»Ti si totalno lud.«

»Nemoj mi to govorit«, snuždeno će Miloš.

»Oprosti«.

»Tomo, dođi sa mnom, molim te.« »Pa, šta ćete u Vučićima?«, viče seljak iz kabine, glas mu se povremeno gubi u brundanju traktora.

»Tamo vam više skoro nikoga nema. Pobjegao svijet... Ja sam bio u Karlovcu četiri godine u izbjeglištu... Jedva sam se čekao vratiti... A sad, pravo da vam kažem, ne znam zašto sam se vraćao... Tuga, brate... Nigdje nikoga... Naši ostali po gradovima, Srbi otišli u Srbiju, još samo nešto starčadi po kućama... Pocrkat će, a da neće nitko ni znat za njih... Boga mi moga, pocrkat će, a da nitko neće znat da su pocrkali... Ljudi, vi bi sad ovdje morali izać jerbo ću ja na drugu stranu...«

»Sretna Nova!«, viknuo je Tomo za njim.

Seljak im odmahnu rukom ne okrećući se.

Nekoliko kuća stajalo je u daljini, male kućice zašuškane udno brijege, na kraju crnogorične šume, sve nekako kao na onim čestitkama s prizorima alpskih sela. Tišina uokolo, Tomo i Kamičko još samo svoje disanje čuju, sopću utirući snijeg gotovo do pasa, mokri i prozeblji. Tomo još nekako i trpi, jer ima vojničke čizme, ali Miloš je u svjetlosmedim koledžicama.

»Nisi mi rekao«, kaže u neko doba Tomo, »kako si ti uopće završio u ludari?« Miloš ništa ne reče.

»Bio proljetni dan. Peti mjesec, da ti vidiš kako je to ovdje u nas. Sve razlistalo, milina jedna«, oglasi se on u neko doba. »Izašao ti ja u polje, kamilica miriše. Puno polje kamilice, kud god se okreneš sve bijelo i žuto i miriše. Nadišeš se toga

mirisa i ko da si se čaja napio. I tako, hodam ti ja kroz tu kamilicu, pčele zuje okolo, kad, vidim gdje pod jednom šljivom spava moj komšija Milan. Prostro neku deku pa se ispružio i spava ko dijete. Sjeo ja pokraj njega, pa ga gledam. Ma, znaš kako ga je bilo mило vidjeti kako on spava pod tom šljivom. I ja mu otkinem glavu. Otkinem mu glavu pa je stavim pod jednu drugu šljivu malo dalje. A onda sjeo i baš se mislim kako će se moj komšija Milan začuditi kad se probudi, a ono mu nema glave«.

Tomo nije ništa rekao. Hodaju njih dvojica, a one kućice im se primiču. Tomo je s gitarom u futrolu i malom Adidasovom torbom, u crnoj kožnoj jakni koja na leđima ima veliko bijelo A u krugu, a Miloš s kovčegom, raskopčan, krajevi kaputa vuku mu se po snijegu. Uspravljen i bodar, reć bi, kao da je neki ministar došao u ovu vukojebinu otvoriti neku tvornicu. Već kad su bili na domak kuća, odnekud izleti i zalaja nekakav žuti pas.

»Džoni!« vikne Kamičko. »Džoni, miran!«.

Pas zamuknu, a iz kuće izade jedna žena u kućnome ogrtaču, skupljajući pleteni prsluk na prsima.

»Dobar dan« reče Miloš, vidi se da je malo kao zatečen.

»Dobar dan«, reče žena. I ništa, stoje njih dvoje tako i gledaju se.

»Ovo je moja kuća«, kaže Miloš napokon. Žena načas zasta, a onda nestade negdje unutra. Domalo na vratima se pojavi muškarac, dječak od kojih pet godina proviruje mu između nogu.

»Dobar dan, ljudi«, kaže. »Ajde, uđite u kuću, da ne stojimo na ovome ledu«.

Unutra, u tijesnoj i pljesnivoj kuhinjici, gdje je iznad štednjaka na drva stajalo povješano rublje, pokrpane hlače od trliša i šareni džemper, a žute dječje gumene čizmice se sušile na otvorenim vratašcima pećnice, Tomo i Kamičko, uz kavu i rakiju – »Dobra!« pohvalio je Kamičko rakiju uzdahnuvši strastveno – saznaše da su prethodni vlasnici kuće, to jest, Milošev otac, mater i brat, sada negdje u Srbiji, za sestru mu Matija i Iva nisu ništa čuli. Matija i Iva su bili izbjeglice iz nekoga sela pokraj Kaknja, on bivši rudar, ona kućanica, četvero djece, gura se nekako.

»Ajde da smo mi živi i zdravi«, složiše se svi pa kucnuše čašicama. Tomo je osjećao da ga rakija već pomalo hvata.

»Srbi se ne vraćaju«, pričao je Matija, »zapravo, jedan se bio vratio, ostao možda dva mjeseca pa ponovno otišao. Jad, brate, što ćeš govoriti, ajde, da smo mi živi i zdravi«.

Tomo se zahvali i reče da on više ne bi. »Od svih što su prije živjeli«, pričao je Matija dalje, »tu je samo još neka stara, slabo je viđam, a otkako je ovo ozimilo pogotovo, Stanka se zove.« »Stanka«, uskliknu Kamičko veselo. »Tetka Stanka! Ma je li moguće?!«

Kamičko i Tomo pozdraviše se sa svojim domaćinom i pođoše do tetke Stanke.

»Je li, bogati, kako si ono zovnuo psa?«, upita ih Matija na rastanku.

»Džoni«, reče Miloš.

»E, jebem li mu sve, reče Matija, »nikad ne bi pogodio. A zvali ga mi svakako Zućo, Floki, Riki... ma, neće pasja vjera ni da se okrene za tobom. Ajde, baš vam fala, drago mi je da smo se upoznali i sretna vam Nova godina!« »Tetka Stanka!« vikao je Miloš saginjući se da ude u neveliku kuću koja je Tomu podsjećala na onu vještičju kućicu iz »Ivice i Marice«.

»Tetka Stanka!« »Ko je?!« začu se iz ćoška, gdje je starica sjedila u mraku pokraj otvorenih vratašaca štednjaka, sablasno osvijetljena crvenim plamenom.

»Tetka Stanka, ja sam Miloš«.

»Koji Miloš«.

»Miloš Jovin. Od brata ti Jove.«

»Miloše moj!«, zavapi starica pa dođe i zagrlji nećaka, ni do prsiju mu nije. »Pa otkud ti, moj Miloše, po ovome kijametu?«.

»Evo, tetka«, reče Kamičko, »iz ludnice«.

»Pa kako je tamo?« »Lijepo«, kaže Miloš, »dobra je hrana«.

»Ajde, drago mi je«, reče stara, »neka si ti meni došao.« »Ovo mi je prijatelj.«

»Tomo«, reče Tomo pružajući u neprilici ruku.

»Nema veze«, kaže Stanka.

Uđoše Tomo i Kamičko i sjedoše za stol. Struje nema, a tetka ne vidi uliti petrolej u svjetiljku. Tomo uli petrolej i domalo sitna kuhinjica zasja. Miloš pita tetku ima li štogod za pojesti, a tetka kaže da nema. Jedino ako će njih dva ubiti pijetla. Još je samo taj jedan pijetao živ i seta po selu, pohajdućio se posvema, a tetka mu ništa ne može jer je brži od nje. Tomo i Kamičko pođoše u potjeru, Kamičko sa sjekirom, a Tomo uze nekakav štap.

Obilazili njih dvojica po selu dugo, već se skoro i mrak spustio, nigdje pijetla. Naposljetku ga ugledaše kako se zavukao pod nekakav ostavljeni plug. Kamičko mu sjekirom otkide glavu.

»Odmah se vidi šta je profi«, zaključio je Tomo.

Poslije tetka Stanka očistila pijetla, skuhalo ga i od njega napravili juhu s rezancima humanitarne pomoći, oglodali ga masnih brada. Tetka se, doduše, malo mučila sa svojim zubalom koje više ne dihta kao nekada, ali je na kraju i ona savladala svoju porciju.

»Ovo je bilo dobro«, rekao je na kraju Tomo zadovoljno se gladeći po trbuhu. »Još da je sada mrknit jednu pivu...«

»Nemoj pretjerivati«, kazao mu je Kamičko. »Treba biti i s malim zadovoljan.«

»Pravo govoriš«, reče Tomo.

Tetka Stanka je onda otišla spavati, dok su Tomo i Miloš ostali za stolom. Prvi je još malo svirao, sasvim tiho da ne probudi tetku na kauču, a drugi je slikao crno drveće u pozadini krvavocrvenog neba. Uglavnom su šutjeli. Naposljetku i oni legoše, u drugu sobu, na postelju od persone i po, odjeveni, jer je bilo jako hladno.

Negdje u noći Tomo se probudi osjećajući kako ga nešto guši. U potpunome mraku, čuo je samo potmulo dahtanje i osjećao na sebi težinu onoga golemog čovjeka kojeg je jučer upoznao u autobusu.

»Miloše«, prokrklja Tomo, »Miloše, smiri se.« Miloš ni a ni be, nego samo dahće, reži i stiska mu ruke oko vrata.

»Miloše!« viknu Tomo otimajući se. »Miloše, jebo ga ti, šta radiš!« U taj čas stisak najednom popusti. Miloš maknu ruke.

»Oprosti«, kaže on skrušeno i tako blizu da Tomo može osjetiti njegov dah na licu. »Možeš li mi oprostiti?«

»Hoću ako se skineš s mene«, reče Tomo.

»Oprosti«, reče Miloš pa se skinu i odmaknu na svoju stranu postelje. »Oprosti mi, prijatelju«, ponovi još jednom.

»Nema problema«, kaže Tomo.

»I nemoj, molim te, o ovome ništa govoriti doktoru Matkoviću«.

»Nemaš frke«, reče Tomo.

Ujutro se pozdravio s tetkom Stankom, a Kamičku kazao da pazi na sebe i ne zajebava se.

»I pazi na tetku«, kaže Tomo.

»Hoću«, obeća Miloš.

»Sretna ti Nova godina.«

»I tebi, prijatelju.«

Onda se izljubiše. Tomo ode.

Njihovi tragovi od jučer bili su pokriveni snijegom što je sinoć napadao.

I **Život ima smisla** Toni Makaroni prodaje četke za kosu, budilice, stolne usisivače, kompletne noževa, kozmetiku, masažere, magnetne narukvice, čajeve za mršavljenje i naočale za sunčanje, kožne rukavice, penkale, dezodoranse za stan i auto, anatomske jastuke i elektronske adresare. Makaroni mu je, naravno, nadimak, još iz djetinjstva, bez osobita značenja. Poslije smo ga prozvali i Toni Udav, a to je već bilo smislenije. Manijak je, naime, dosadan kao proljev: ščepa te za ruku i ne pušta satima, naposljetku ti već utrne i pomodne prsti od njegova stiska. Možeš ravno na hitni kirurški na amputaciju, a on da stani, stani, još samo ovo da ti ispričam. I sad, kao takav, je li se, Toni Makaroni, odnosno Toni Udav kao čovjek i građanin ostvario tek u zvanju trgovačkog putnika.

Prije je bio parketar, i to vrlo loš: kucne dvije letvice, a onda se uspravi i stane laprdati o ozonskim rupama, rekonstrukciji Vlade, skupoći, ribolovu, opremi za udavače, obrazovnom sustavu, reumatizmu, nogometnoj reprezentaciji... Čega god se dohvati, sve mu je zanimljivo, a najdraže mu

pričati kako su danas majstori nepouzdana. Na kraju je, naravno, izišao na loš glas, više ga gotovo nitko fc nije ni zvao da mu radi. Kad, odjednom, upadne ti on među akvizitere, najprije je, čini mi se, akvizitirao nekakve kalendare i rokovnike.

I sad, hvala Bogu, sa svojom gnjavatorskom naravi zločinačkih razmjera on prodaje više nego itko u tome poslu. Nutka te nekakvom budalaštinom dok ne padneš sa stolice od iscrpljenosti, i kineska tajna policija je valjda milosrdnija od njega. Normalnom bi čovjeku bilo neugodno tako gnjaviti, svatko od nas već bi stoput odustao, ali Toni ne, taj ne pušta, kao oni pit bullovi što zagrizu pa im se ukoči čeljust. Naposljetku se ti sramiš zbog njega. Gledao sam ga jednom tako dok je prodavao ruževe za usne, bio se dohvatio nekakvih dviju starica koje se valjda u životu nisu šminkale pa ih uvjerava u kvalitetu ruževa koji, navodno, ne ostavljaju tragove na čašama. Na kraju se mamlaz sam našminkao - majke mi, sam je sebi zacrvenio usta! - pa uzeo jednu čašu da dokaže neizbrisivost šminke. I babe, što bi drugo, kupile. Samo da ga ne gledaju.

Kako je bivao uspješniji, tako je širio posao, sve dok nije počeo prodavati valjda sve što akviziteri nude. Jedno je vrijeme čak i upošljavao ljude da rade za njega. Kasnije je odustao od toga. Ja mislim da ga je najviše oparilo ono kad je zaposlio jednoga da prodaje noževe. On dao frajeru da prodaje noževe, a ovaj ubio čovjeka. Ozbiljno, ubio ga ko zeca. Došao prodavač do mušterije na klupi u parku pa mu nudi noževe, a ovaj mu kazao da neka, da oprostite, odjebe. A prodavač se razbjesnio pa, ni pet ni šest, nego uzeo najveći, onaj mesarski nož iz superpovoljnog kompleta od sedamnaest noževa i - opa! - zabije ga tipu u prsa. Poslije se policija raspitivala kod Tonija, da kako nije znao da je njegov prodavač patološki tip koji je do prije pola godine robijao zbog trostrukog ubojstva. A Toni da otkud bi mogao tako nešto znati, kao da nekome na čelu piše tko je i kakav je. Budalaš se javio da bi prodavao i Toni mu, hvala Bogu, dao da prodaje. Bilo mu je, doduše, malo sumnjivo kada je vidio da ovaj ima na vratu istetoviranog škorpiona, ali, misli, to nije njegov posao, što se njega tiče što se netko tetovira po vratu. A je li tako? Da je Toni znao da je posrijedi patološki tip, naravno da mu ne bi dao noževe. Dao bi mu da prodaje kremu protiv celulita ili nešto slično.

Taj put kad mu je policija banula, Toni je jednome pozorniku prodao šah s figuricama od imitacije slonovače, a drugome je uvalio knjigu 101 trik na koje padaju vrlo mlade djevojke. Smeće jedno, taj bi valjda i Nelsonu Mandeli prodao solarij!

Ali, prije neki dan se ipak zeznuo, kako je bilo, dobro je majmun živu glavu izvukao. Pošao je bio u Romansu, u kafić od onoga zelenaša što ga zovu Kubura, da prodaje mala baterijska

glačala, sto devedeset devet kuna komad, jednoga dobiješ na poklon. Upao, dakle, Toni Makaroni u kafić s torbetinom preko ramena kao da vola nosi. A upicanjen, odijelo u boji trule višnje, zavezao kroatu, cipelice, obrijan, sve po peesu. Okrenuo se oko sebe, promislio načas i pravac prema jednom stolu. Tamo sjede dvojica danguba s čačkalicama među zubima, odmah vidiš da su to nekakvi mudrijaši što samo čekaju da im dođe netko kao Toni pa da ga malo uhvate u dir. Ali Toni zna što radi: pričao mi je da kada uđeš u jednu grupu građana, najprije moraš uništiti zajebantsko gnijezdo otpora. Pa umjesto da smotaju oni tebe, smotaš ti njih, i kada ti to uspije, ostali dolaze na tanjuru s plavim obrubom.

»Dobar dan«, prilazi Toni, »dozvolite da vam ponudim ove krasne male peglice za svaku prigodu, cijena je gotovo simbolična - samo sto devedeset devet kuna, a kada kupite jednu, drugu dobijate na poklon.« Jedan od mudrijaša tada mrzovoljno podiže pogled pa odbrusi da koji će mu... je li... nekakva pegla? Drugi se zadovoljno zacereka. »Pa vidite, to se i moj stric pita«, kaže trgovac snishodljivo, ni na tren se ne našavši uvrijeđenim, »a onda je neodgodivo morao biti nazočan jednom poslovnom sastanku. I što mu se dogodilo, molim vas lijepo? Odijelo mu je od duga sjedenja bilo zgužvano kao da ga je, što bi rekli, krava sažvakala...« »A šta ako se nama sviđa da je odijelo zgužvano ko da ga je krava sažvakala?« upade prvi zajebant nepomirljivo. »Šta ako je sad takva moda?« dometnu drugi i ponovno se priglupo zasmija.

»Ha, ha, ha«, zasmija se i Toni usiljeno. »Dopustite da vam pokažem«, kaže on ne obazirući se na prigovore o zgužvanoj modi, uključuje peglicu. »Pogledajte kako se samo brzo grije - njemačka tehnologija! Kad Švabo nešto napravi, nema tu... Evo, pipnite! Slobodno, slobodno pipnite, neće vam ništa biti«, pruža on ploču glupljem od dvojice danguba. »Uuuu, jebem ti život, što grije«, složi se ovaj udivljeno i Toni već zna kako je malo ostalo da ih obojicu spremi u džep. Osvrće se pobjednički, a svi se u kafiću već znatiželjno nadviruju prema njihovome stolu. »Daj da i ja vidim«, reče sada i mrzovoljniji mudrijaš pa krenu rukom prema ploči peglice, kad odjednom...

Tres! Tip je nogom udario u vrata od kafića, upada s pištoljem u jednoj ruci, bomba mu u drugoj, pa ni dobar dan ni faljen Isus, nego puca u strop: bum! - jednom, bum! - dvaput, bum! - triput, bum! - četvrti put. Svi u kafiću skaču na pod. »Aaaaaaaa!« prodera se majmun strahotno. U mrtvoj tišini još se samo kazetofon čuje: »Marijaaaa Magdalenaaaaa!« Bum! - zašuti i kazetofon. »Branka!« povika tada frajer očajno. »Braaankaaa!« zariče on kao ranjena zvijer. »Braaankaaaaaaa!« »Molim«, začuje se tada posve tiho odnekud. »Branka, di si?!« zavapi ovaj. »Evo me«, izviri sitna konobarica iza šanka, Nasilniku se razvedri lice. »Ej, Branka, Branka, Braaankaaa!«

zapjeva on zanosno dok su mu se oči punile suzama pa pride šanku i svom snagom udari čelom u mramornu ploču.

»Kučko, zašto me ne voliš?!« zaurla on mračno. »Pa volim ja tebe, Igore«, prizna tada konobarica Branka. »Puno te volim: ti si mi najbolji prijatelj.« »Prijatelj?!... Prijatelj?!... Aaaaaaaa!« zaviče ponovno ovaj Igor pa ponovno tresnu čelom u šank. »Ubit ću te!« kaže podižući pištolj. »Ubit ću te, kučko jedna!« »Nemoj, Igore«, zacvili Branka. »Nemoj, molim te!« »Hoću!« »Nemoj!« »Hoću!« »Nemoj!« »Hoću!« »Nemoj!« »Ma, hoću!« zainati se Igor. »I dosta priče! Ubit ću nas oboje da ti bude lakše. Najprije sebe pa tebe.«

»Misliš obrnuto«, začu se tada negdje s poda. »Molim?!« zbuni se Igor. »Khm«, nakašlja se Toni Makaroni, »kazao si da ćeš ubiti najprije sebe pa nju. Valjda si mislio da ćeš ubiti nju pa sebe.« »Što se vi miješate«, upade konobarica ljutito, »to nije vaša stvar.« »Točno«, složi se Igor, »šta se ti miješaš. Ako te baš zanima redosljed, ubit ću najprije sebe, pa tebe, pa nju. Kako ti se to sviđa, a?« »Khm«, nakašlja se ponovno Toni, »dozvolit ćete da je to meni još uvijek malo nelogično, ali, hvala Bogu, svatko ima pravo na svoje mišljenje, je li? Kako bi to bilo da svi isto mislimo... Ono što je meni u ovome svemu, međutim, puno važnije...«, reče trgovački putnik pomalo ustajući. »Ko ti je dozvolio da se digneš?!« dreknu Igor. »Vraćaj se na pod!« Toni se spusti na koljena. »Je li može ovako?« kaže. »Ajde da se nađemo na pola puta pa da ne bude ni po tvoju ni po moju, nego negdje između.« Tip s pištoljem u jednoj ruci i bombom u drugoj ništa ne kaza, reć bi, zbunio se čovjek.

»Igore...«, počne Toni Udav očinski, »... Igor se zoveš, je li? Mogu li te zvati Igore?... Vidiš, Igore, to što si ti upravo naumio napraviti jedna je vrlo besmislena stvar. Dozvoli da ti ovdje ispričam jednu priču koja je vrlo nalik tvojoj. Moj se stric, naime, jednoga dana, isto tako kao i ti sada, poželio ubiti. Žena mu je umrla, sin se odao porocima, penzija ne dolazi i striko, što bi drugo, otišao na prugu pa legao na tračnice. Legao na tračnice da ga vlak pregazi, razumiješ? Možeš li uopće shvatiti kako je bio očajan kada je poželio tako užasnu smrt? I znaš što je bilo na kraju, a? Nije se ubio! Eno ga, još je i danas živ! Onoga dana, naime, kada se moj stric htio ubiti, sindikat strojovođa je bio u štrajku.«

»Je li ti to mene zajebavaš?« reče Igor nervozno. »Ne, ne«, zabrza Toni Makaroni, »to sa sindikatom uopće nije bitno za ovu priču, slušaj dalje. Bitno je to da je moj stric, kako je već dosta dugo ležao na tim tračnicama i čekao vlak za kojega nije znao da neće doći, imao puno vremena da razmisli o svojem životu. Sjetio se svoje pokojne žene, moje strine, kako im je nekada lijepo bilo, sjetio se kako su bili mladi pa kupili prvoga fiću, pa uselili u stan, pa otkidali od usta da bi

Toni spušta pištolj i bombu na šank, kafićem se prolomi aplauz.

Malo kasnije, policija je Igoru natakla lisičine na ruke, prati ga do marice, a Toni Makaroni za njim. Inspektor Vidak ga zaustavlja. »Di ćeš ti?« upita. »To je moj klijent«, kaže Toni. »Ti si mu odvjetnik?« kaže Vidak. »Ne, nego moramo sastaviti ugovor za životno osiguranje.« »Ma kakvo životno osiguranje«, razbjesni se Vidak, »bježi odavde, budalo jedna!« »Dozvolite«, kaže Toni posežući rukom u torbu, »ako imate malo vremena, da vam ponudim ove krasne male peglice za svaku prigodu.« »A što će meni pegla?« reče policajac začuđeno. »Pa vidite, to se i moj stric pitao, a onda je neodgodivo morao biti nazočan jednom poslovnom sastanku...“

Pioniri maleni Poala, ovi Split, koji je ovo grad, koje se face ovde muvaju. Da ti to vidiš iznutra, jebeš mi sve, ti bi odselija na Pacifik. Doli na neki koraljni greben da se sakriješ od svega ovoga. Ti nemaš pojma šta se događa. Ono šta piše u Slobodnoj, to nije ni po mise. Ma kakvi po! To je ništa za ovo šta se stvarno događa. Evo, recimo, oni tamo šta sidi za onin stolon u čošku, oni šta čudno drži ruku, vidiš li ga? To ti je Pićo. A ona ženska šta je malo prije prošla, znaš ona u minici ka leopardovo krzno. Ne laži, vidiija san te da je gledaš. E, to ti je Goga. Pićo i Goga su ti nekad bili u braku. To je jedna potpuno sumanuta priča.

Ja se nikad nišan ženija. Fala lipa, nije to za mene. Nego, svaki šest miseci sebi nađen neku malu kokicu, pa ako i nije prva klasa, šta ima veze, uvijek je moreš zaminit, je li tako? Držiš je dok se ne osili, a kad se osili, kad umisli da ti more kroit život - izvoli vanka, sritan put, bilo mi je drago, priporučan se... Najvažnije je da je otkantaš kad ti uvati kenjat. Otkaći je, brale, pa da je voliš ka Gospu, jer ako je ne otkaćiš, najeba si ka žuti. Tu se moraš strogo pazit. Fala Bogu, znaš i sam kako čoviku malo triba za oženit se. Ne moraš se ni volit, nego to učiniš zbog love ili diteta, ili samo zato šta su ti starci počeli grintat.

A Pićo i Goga su se vinčali zato jer su oboje bili na igli. Tebi to more izgledat glupo, ali ja ti kažen da je to još uvijek bolje nego da si malo napravio dite pa te njezin stari vata sa sikiron po gradu. Kad se tako oženiš, onda si čili život nekako ogorčen zbog toga, a Pićo i Goga su znali šta oče. Oni su, šta se reče, imali zajednički interes. Heroin. On se fura, ona se furala, a nisu ni bili mrski jedno drugome, more bit da su se koji put i povatali, i sad, zašto se ne oženit? Pod jedan, kad se oženiš, svoj si čovik, je li tako? Ne moraš se više sakrivat u banju i umirat od straja da ti starci ne nadu drogu ili špricu, nego lipo kuvaš dop u primaćoj sobi, pa ona ubode tebe, ti ubodeš nju, a onda se lipo ispružite na trosjedu i gledate

televiziju. I još je Gogi nekakva baba ili teta ostavila stan da se u nj useli kad se uda. Kud ćeš lipše?

Osim toga, kad se oženiš, onda dobiješ puno poklona. Dobro, pokloni jesu malo zajebanciija, jer moraš trkat okolo i pitat ko bi kupija kalorifer i kristalne čaše, ali na kraju opet sve utopiš. A Pićo i Goga su bili lukavi pa su svima rekli da in ne kupuju stvari, nego da in daju usuvo. Ono, dajte nan keš, a mi ćemo sami birat posteljinu i namještaj. Moš mislit šta su birali! Ubili se od kupovanja posteljine i namještaja.

Piću ja znan još kad je bija dite, odrasta je u mome kvartu. I šta je najluđe, uvijek je bija regularan, i on i brat mu Nikola uvijek su nekako bili sa strane, nisu bili među onin mangupima šta su pucali kioske i gongali se neostikon. Stari ih je drža na kratkome lancu. On je bija pandur, ono, nadesno ravnajs i te spike. Tako da su njih dva bili prava dobra dica. Pioniri maleni.

Nikola je iša na plivanje u Mornara pa je posli, ka stariji brat i uzor, je li, i Piću povuka sa sobon. Nike je bija uspješniji, čak je jedno vrime drža neki rekord, more bit čak i jugoslavenski, ali da me ubiješ ne znan više koja je to bila šema. A sićan se kad su ovdí u dvoru njih dva i otac pravili utege od betona. Znaš ono, uzmeš malo dužu metalnu šipku, na oba kraja staviš po jednu kantu od marmelade - jebate, sićaš li se kako se nekad marmelada pakirala u limenim kantama od tri kila? - a onda zamišaš betona pa izliješ u kante. Coviče, njih tri se skinila u atletske maje, lito je bilo, čila zgrada izašla na prozore da ih gleda. Prava radna akcija, da nam živi, živi rad! Stari zapovida: »Daj još malo vode!«, »Uspi još pržine!«, »Ne tako, mamlaze jedan!«, a njih dvojica lopataju i samo šta ne viču »Razumem!« I onda moš mislit kako san se začudija kad je Pićo jednon u mene doša kupit dop. Doša on, vidin - malo mu je neugodno. Ka, kupio bi piz heroína. I strogo, za prijatelja. Znaš te spike. Nije meni za mene, nego mi se prika bode. A mene boli neka stvar za koga mu je, more mu bit i za mater šta se mene tiče, ali neki vrag mi ne da mira. Dajen mu drogu, on meni pare, odlazi priko vrata, ja reko: »Pićo, pozdravi prijatelja!«. A on se okrenio, nije odma skužio šta mu govorin, kaže: »Kojega prijatelja?« Ja se smijen. Onda i njemu sinilo u glavi, majke mi, zacrvenija se ka ovi demper. Ja mu kažen: »Ajde, Pićo, sve je u redu, svi smo to prošli. To ti je isto ka i seks: ispočetka se svi skidamo u mraku.«

Ne znan kako je on uletija u dop, neko vrime ga u ulici nije bilo ni čut ni vidit, ono, bija se skroz maka od ovi mulaca iz ulice. Kažen ti, bija je lik iz skroz druge priče. E, sad, ako mene pitaš, ja mislin da je najvjerojatnije da je sve počelo kad je uša u ovu šemu sa Gogon. Ja mrzin te priče ko je koga navuka. Meni tako svako malo znaju doć starci od tipa ili cure pa mi kenjaju kako san ih ja zajeba, ka, da nije bilo mene,

mali bi bija čist, diplomira bi u roku, zaposlija se, magistrira, doktorira, posta gradonačelnik, dobija bi Nobelovu nagradu za fiziku... Ono, na kraju ja ispadnen kriv za sve njihove zajebe u životu. Neki dan mi je tako čak doša jedan šta se vratio iz nekakve komune u Španjolskoj. Sad je, ka, čist. Posta je Jehovin svjedok i sad je mi doša, kaže, oprostit! Moš mislit! On je meni doša oprostit! Jer da san ga ja kaca! Pa mater ti jeben, reko, ka da san ja trka za tobom sa špricon u ruci!

Ali ta mala Goga, to je stvarno bila zmiya. Ka i mater joj, na nju se i uvrгла. Jebate, ta njezina mater, Mirjana, ja je se sićan još iz vrimenta kad san bija mulac: koja je to pićnija bila! Kad bi došla u Arkade u Stobreču, a to je u ono vrime bilo, ka, misto u diru, ekipa bi padala u afan. Ka Tito da je doša, samo šta ne mavaju zastavicama. A drolja je bila samo takva, vucarala se s kin je stigla. Kako je i di uvatila muža, Dadu, Goginoga oca, to niko živ ne zna. Svi su se čudili kako su se njih dvoje našli. On je bija, ono, krema, iz stare splitske familje, tatin sin, mamino sunce, diplomirani inženjer brodogradnje, sve po peesu. A da mu je Mirjana, Mime, sjebala život, sjebala ga je totalno: toliko ga je varala da se on najposli propija. Živi crnjak.

E, a Goge je bila pljunuta mater, ka da su obe iz istoga kalupa izlili. Jeba te život, ta mala ako je imala sedamnaest godina puno san ti reka, a hodala je s jednin pjevačem od četiri banke. Tip sve regularno, žena, dica, a ovamo se slikaje s mulicon po novinama. To je u ono vrime bija veliki skandal. Pričalo se i da je tip s malon, a da zapravo servisira mamu. Ko će znat šta je bilo?

U svakom slučaju, Goga i Pićo se vinčali, bija veliki pir, tata milicioner puca iz službenoga pištolja, sve kako ide, je li?... Jebate, ovo san ti zaboravija ispričat. Nije važno za priču, ali da skužiš kakav je to bija čovik, taj Pićin stari. On mene nikad nije volija. Ja san, ono, bija mangup, a on je bija pandur, i sad, moš mislit koja je to bila ljubav. Jednon, ima tomu i dvadeset godina, sidin ti ja na klupi na rivi. Sidin na naslonu, a noge san stavio na klupu, kad, evo ti njega. U uniformi. »Sta je, šta se ti glupiraš?« kaže. »Ništa«, reko, »sidin.« »Daj osobnu kartu«, kaže. »I ako ti na osobnoj karti nije slika sa dugon koson, krvi mi Gospine, vođin te u stanicu na šišanje!« Ja izvadio osobnu, da mu je, a na sliji mi kosa još duža nego šta je bila uživo. On popizdio. Ništa ne govori, ali vidiš kako u njemu kuva. Vрати mi nazad osobnu, pogleda me onako krvnički dvi sekunde i — zuuuuu! — opali mi trisku. Onako, punon forcon. Pravu pedagošku. »Moga bi se ti i ošišat«, kaže. Ja ništa, šta ćeš se sa majmunon raspravljat.

I sad ti drug milicioner oženija svoga mlađega sina. Moš mislit kako je sritan bija: mali mu uša u finu familju. A da si

ga koju godinu posli pita šta misli o tim ljudima, posla bi te u pizdu materinu. Jer, šta je bilo, Mirjana, Gogina mater, otvarala butik pa posudila nekakvu veliku lovnu od Pićinih staraca. Ovi joj, fala Bogu, dali. Računaju, što ne bi priji svojoj dali? E, a prija, opajdara, uzela pare i čao daći. Ni pisma ni razglednice. Čuj a san da su se najposli uvatili i po sudu ganjat.

Uto ti se i Pićo i Goga rastali. Ako je prošlo i godinu dana, skužili in starci koja je šema, koji je temelj, šta se reče, njihove bračne zajednice i, ajmo, svak na svoju stranu. Gogu su špedili u nekakvu komunu u Italiji, a Pićo otiša u Australiju kod brata. Nike je tamo bija otiša još tamo osandeset druge – treće, upa u neki posa s ukrasnin plafonima od gipsa, lipo se sredija, čak je sla i lovnu doma. Sićaš se, to je bilo ono vrime najgore inflacije: plaća sto maraka!

Otiša ti sad i Pićo u Australiju i, šta san čuja, bija se lipo snaša doli. Ostavija se dopa, Nike ga uveja u posa, sve regularno.

Kad, pukne ti u nas rat! I sad, šta ti se dogodi, Nikoli prne u glavu da se on mora vratit. Špika da nije u redu da on u Australiji lađi jaja dok domovina krvari, da se on mora doć borit i te šeme. Jebi ga, takav je bija čovik, kužiš? Pićo mi, recimo, nikad nije bija drag ka on, Nike. Nike je bija čunka, borac, uvik prvi u ekipi, pravi Robin Hood. Znaš kad neko ima oni glupi osjećaj za pravdu. E, to ti je bija Nikola. Nikad nije radija sranja i nikad nije pušta da drugi rade sranja: pravi tatin sin, mali pandur. Samo šta nije bija pokvaren ka otac, nego, ono, baš pravi momak, kako bi ti reka, samo takav. Ja, recimo, ne virujen da bi se Pićo ikad uvalija u dop da Nikola nije bija u Australiji. Pa pribija bi ga ka vola da je to sazna. Ka šta ga je, sto posto, i pribija kad je mladi doša u Australiju.

I sad ti se Nikola vratija u Hrvatsku, uvuka se u uniformu valjda čin je povirija priko granice i pravac južno bojište. Ne znan je li i mater poljubija, a već je bija tamo na nekakvoj čuki u Istočnoj Hercegovini! Znaš ono, Trebinje, Trebinje, kad me vidiš jebi me! Dvi nedilje tamo, a onda dvi nedilje kod kuće, i obavezno, kad dođe ispali čili okvir iz kalašnjikova prid zgradon. Marinkoviću sa trećega je tako prorešeta rolete.

A onda, odjednon, nema Nikole. Ne vraća se. Di je? Šta je? Svit priča, ranilo ga. Izbužalo ga ka pirju. Fasova je u kičmu, ostat će nepokretan. Amputiralo mu nogu. Amputiralo mu obe noge. Amputiralo mu obe noge i obe ruke... Znaš kako to ide kad se takve priče počnu širit. A Nike u komadu, ništa mu. Zapravo, kurac ništa. Završio ti moj Nikola u ludari. Prnija je. Glava mu na remontu.

Ja ne znan šta je tu istina, mogu ti ispričat isto šta su i meni ispričali. A priča ide da je Nike jedva izvuka živu glavu

kad su on i još trojica bili na nekome brdu u izvidnici. Bili oni na tome brdu, pa ih čede ubrale di se šuljaju i osuli haubicama po njima. I tu ti dvojica odma zaginu, a Nike i još jedan se zavukli ispod nekoga kamena i dvi noći i dva dana tu čučali dok su ih Srbi zasipali.

A moš mislit: osmi misec, zvizdan upeka, ova dvojica šta su odma pala već počeli lagano smrdit, a okolo granate šibaju levaleva. I puka čovik. Ko ne bi puka na njegovu mistu.

Vratija se iz ludare nakon misec i po sav ukočen, po čili dan bleji u prazno. Dođe u kafić pa sidne i muči. Evo, ovako sidne, stavi ruke na kolina pa muči po dvi ure i ne mrda. Jebeš mi mater, pravi zombi. Koliko su ga nakljukali pilulama, nije zna za se. I tu mu neko, dok je bija tako skurcan, otkrije čarobni svijet heroina. Da me ubiješ, ne znan di se to zakačija. Znan samo da san ja tu čist ka Blažena Divica. Majke mi mile! Nišan ima nikakva posla s njen, a posli san ga čak i izbjegava kad san čuja da se fura. Jebi ga, ne moreš tako. Ako čovik ima šušur u glavi, moraš mu dat šansu da se sredi.

Kužiš, heroin nije za duševne bolesnike, heroin je nešto drugo! Ja se ne boden zato jer me mater nije dugo dojila ili, šta ja znan, zato jer me je otac pesta, nego zato jer ja to volin i, koliko god to tebi more glupo zvučat, to je moj život! I možda baš zato se nikad nišan ženija: kad si na dopu sto posto, ka šta san ja, onda ne moreš imat ništa pokraj toga. Onako turistički imat neku kokicu pa s njon dilit heroin, to je okej. Ali da tebe neko dili s heroinon - nema šanse! Heroin traži čitavoga čovika. Tuto komplete E, a to je bija problem sa Nikolon, to da on nije bija čitav. Nije bija svoj, kužiš? Upa je u taj dir iz očaja i ti to nisi moga gledat. To kako se on fura, jebeš mi sve, to nije bilo normalno. Ti njega ne bi moga vidit, a da on nije bija zavidan ka zmija. Razvaljiva se priko svake mire. Majke mi, neko je, ono, gadnu lovu zaradiva na njemu. Moga je samo njega imat za mušteriju. Jer, znaš, triba isto malo vrimena da čovik toliko propadne pa da počne prosit po ulici. To je jedan ozbiljniji, što se reče, stadij narkomanije. A Nike je tu bija ekspresan, ono, polaga je dva razreda odjednon., Nakon nekog vrimena vidiš ga di kljuca po gradu i pobigneš u portun. Majke mi, ja san svašta vidiija, ali to nišan moga gledat.

Nije bilo istina kako se ušemio. Kako je odma naučio sve trikove. Zadnje šta je bilo je da je provalija svoj stan. Ne opljačka: pljačkat svoje doma ti je za narkomana ka dobar dan. Nego baš provalija. Toga nema puno, ali se događa, to je, ajmo reć, malo lukavija šema. Čekaš da tvoji negdi odu, ka šta su Nikolini išli za vikend na selo, a onda upadneš u stan. Razvališ bravu, sve isprivrćeš, razbijaš, bacaš po podu, paraš štramace - sve moraš namistit ka da su to učinili pravi provalnici.

Nema ništa lipše nego provalit u svoju kuću. Pod jedan, siguran si da te niko neće uvatit, je li, ne moraš drćat da će ti banit vlasnik i, pod dva, znaš šta je unutra i di šta stoji: keš, zlato, video, linija, fotoaparati, mikser, sve živo i neživo. Samo kupi, brale! Tako je i Nike uletija u sebe u stan. A posli iša okolo pitat ekipu da zna li iko ko mu je moga provalit. Majke mi, i u mene je bija doša! Znaš one lažljive narkomanske spike? »Kate«, kaže, »ako doćukaš da neko prodaje crnu, Sonijevu liniju sa cedeom i dvi glave, obavezno mi se javi.« Ja reko: »Nikola, nemaš frke!«. A mislin se u sebi: Daj, gubi se, majmune jedan glupi, još bi me neko moga i povezat s tobom pa da ja najeben što si ti sam sebi puka gajbu.

A je li tako?

Nego, ima jedno po godine da se i Pićo vratija iz Australije. Jebate, ta dva brata, koja su to dvojica luđaka. Ovi mladi se izgleda ponovno počejja furat kad mu se ono brat vratija ovdi da ratuje. Nestalo nadzora, stariji braco s druge strane oceana, i mladić se opet, je li, odao porocima. I onda na kraju ispalo čilo sranje: zadužio se kod nekakve njihove mafije doli. Posudio ti Pićo velike pare od mafijaša, a nije mu se dalo vraćat. Jebi ga, zaboravan čovik.

Ali, momak se priraćuna. Nije to ka ovdi pa da moreš čovika čavlat. Doli se za to glava gubi. Ti ga divljaci pribili jednon, pribili ga drugi put, ubili gospu u njemu treći put... A onda, kad su vidili da nema koristi od toga, lipo ga uvatili i, diđimidi, otkinu ti oni njemu šaku! Čilu šaku! Livu! Nema više čovik live šake! Papala maca!

Onda se je, da mu se ne bi još šta god gore dogodilo, je li, vratija u Hrvatsku. Svuda pođi - kući dođi. I sad je čist. Ne fura se više. Jebeš ga, malo je komplicirano samo s jednon rukon napunit špricu.

Skakavci Ml Pave se iz Oluje vratio na motoru, starijem modelu BMWa, navodno vrlo vrijednom. On i još petorica iz njegove postrojbe našli su ga u jednome dvorištu u Kijevu i izvlačili šibice komu će pripasti. Pave je prije izvlaćenja upozorio:

»Ko god ga dobije, jeba mu ja mater ako mi ne pusti da s njim malo dirajen na Braću.« Motor je dobio Joke, zubni tehničar u civilu. Kako u životu nije sjeo na motor, odlučio je biti velikodušan. Čovjek je tih dana mogao biti velikodušan, život je u napuštenim selima bio slobodan i lak, nekako bezgrešan.

»Ajde, kumpiru jedan glupi«, kazao je Joke Pavi, »uzmi ga kad ti je toliko stalo.« I tako je Pave dobio motor pa preko Vrlike, Hrvaća, Sinja, Dicma i Klisa, smiješeći se zadovoljno kao mulac cijelim putem, s lažnim rejbankama na nosu stigao u Split. Već sutradan ujutro bio je u radionici kod Gule.

»Čija je bendžola?«, upitao je Gule.

»Ratni plijen.«

»Baš lipo, moga si još kojega dovest.« Gule je obrisao ruke i razgledao motor, ustanovio kako mu valja iznova kromirati auspuh, promijeniti sajlu gasa i obojati ga. Navlaka na sicu bila je malo poderana, ali Pave se nije uzbuđivao zbog toga. Stroj je okej, kazao je. Gule mu je tada rekao da bi za motor mogao dobiti dvije i pol do tri tisuće maraka.

»Neću ga prodat«, rekao je Pave. »Puno mi je drag.«

»Očuvan.«

»Aha, ka da ga je neki stariji čovik vozija.«

»Dat ćeš mi ga malo da ga oprovan.«

»Pođi sutra sa mnon na Brač.«

Uvukli su motor u garažu pa zatvorili vrata za sobom. Gule je upalio svjetlo i s jedne police, iza poslaganog alata izvukao heroin u staniolu, špricu, malo limunske kiseline i čađavi čep od likera, sve u praznoj kutiji walter wolfa.

»Znaš li da se Miso vratio iz Španjolske?«, kazao je Gule.

»Prvo šta čujen.«

»Ima nedilju dana«, nastavio je Gule grijući smjesu heroina i limunske kiseline u limenom čepu. »Slušaj šta mi se dogodilo. Sutradan kako je on doša evo ti njegove matere ovde u mene. Stala prid garažon, drži ovako ruku pod vešton na stomaku, pod kućnon vešton. Ne sićan se više šta san ja radija. Kaže ona: 'Sigurno si čuja da se moj Miso vratija s lijećenja?'. Ja kažen da san čuja, a ona: 'A jesi li čuja da se on više ne drogira?'. Ja kažen da nišan čuja, ali da mi je baš drago. 'E, kad ti je drago', kaže ona, 'da te više nišan vidila u njegovon društvu, jer ako te vidin srce ću ti izvadit.'« »To ti je rekla?!«

»Brale, ne samo da je rekla, nego je ovoliki nož izvadila ispod veste.«

»Nemoj me zajebavat?!« »Majke mi mile.«

»Ja znan Misi situaciju doma«, rekao je Pave. »Ta je familija totalno u kurcu. Njega je otac ostavija kad mu je bilo dvitri godine i otad mu je mater skroz poludila. Jebate, on je iša u srednju školu i još uvijek spava s njon u istoj postelji.«

»Kreten!«, kazao je Gule puneći špricu. »Dva dana nakon šta mu je mater bila ovde, evo ti i njega. Kaže da bi kupija piz dopa.«

»Doša je kupit dop u tebe?!«, sablažnjava se Pave.

»Normalno da je doša«, veli Pave. »A šta si ti mislija – da on more ostat čist?« »Ne mogu virovat!«

»Jebeš mi mater ako lažen! Doša je u mene i tražija piz dopa da mu prodan. I još me manta da nije za njega, nego da kupuje za prijatelja. Znaš kako je – momčiću je napeto, a sram ga je priznat da mu je napeto.« »Pa jesi li mu proda?«

»Posla san ga u pizdu materinu.« I tu se njih dvojica uštepaju solidarno to čineći jedan drugome.

»Prika, viruješ li ti u Boga?«, upitao je kasnije Gule Pavu zureći u mliječnu žarulju u žicanome okviru na zidu.

»Neman ti pojma, možda i virujen«, kazao je Pave. Sjeo je na motor postavljen na nožice i klatio se na njemu.

»Idu mi na kurac ovi šta se slizaju s popima pa se, ka, među njima skidaju s horsa«, rekao je Gule. »Bolesnici! Podu u Italiju, Španjolsku, Portugal, Brazil, Kinu, šta ti ja znan di sve ne odu... Čili svit oni obidu da bi se, ka, izličili od droge. Šta ćeš ih ličit od droge, kad su oni ludi u glavu, jeba in ja mater ludu? To je skroz pogrešan pristup. Drže ga ka majmuna u kavezu samo na krvvu i vodi šest miseci i onda mu kažu da je, ka, izličen. Da je čist! Pa normalno da je čist u jednoj takvoj situaciji, jeba mu ja mater! Normalno da je čist kad se nema s čin drogirat.«

»Ja san ka mulac picava s vjeronauka«, kazao je Pave odsutno.

»Ali ništa, niko to ne razumi«, nastavio je Gule. »Prošlo šest miseci, oni mu obise krunicu oko vrata, poljube ga lipo u čelo i ajde ti, moj momak, doma. Puste ga doma, a on, samo šta je provirija iza zidića, evo ga u tebe: 'Brale, imaš li samo jedan mali pizić?'.«

Tako se žestio i pričao nekako više sam za sebe Gule, sjedeći na položenom automobilskom kotaču, s postera mu se smiješila ženska na HarleyDavidsonu.

Sutradan su bili na Braču. Bilo je strašno vruće, trideset stupnjeva celzijusa već u devet sati ujutro. Namjeravali su se provozati cijelim otokom, kilometrima uskog krivudavog asfalta. Najprije su došli u Bol, gdje je Pavina cura Miranda prodavala sladoled na plaži. Ostavili su motocikl u sjeni borova i uputili se, u trapericama i visokim tenisicama, kroz razgolićeno mnoštvo. Pave je s jednog napuštenog ručnika usput pokupio plavu, dječju masku za ronjenje. Kao da je njegova, kao da je upravo po nju došao, sagnuo se, uzeo masku i nastavio hodati.

»Sta će ti to?«, veli Gule.

»Ni za šta«, kaže Pave.

Znao je tako ukrasti neku stvar, tek da zadovolji svoju nepodopštinama sklonu djetinjastu narav. Takav je bio tip u vrijeme kada se događa ova priča: u njemu je bilo još puno toga mulačkog. Tako je i stavio plavu masku na lice ugledavši Mirandu kod škrinje sa sladoledima, ispod suncobrana. Prišao joj je i unjkavim glasom kazao:

»Dobar dan, gospođice patkice!« Miranda se, naravno, najprije zbunila. Onda je on skinuo masku pa su se poljubili: ona u pregači s tankim plavim i bijelim uzdužnim prugama, on u crnoj majici na kojoj je pisalo »Motorhead«.

»Kad si se vratio?«, upitala ga je Miranda.

»Vratio?!«, kaže Pave začuđeno.

»Iz vojske?« »Vojske?!«

»Pa zar te nisu mobilizirali prošli misec?!« »Misec?!« Volio je tu igru: ponavljati sugovornikovu posljednju riječ

iščudavajući se kao da ovaj govori bedastoće. Igra je bila tim zabavnija, posve bi izbezumijivala sugovornika, ako je njegova posljednja riječ bila takva da je čuđenje nad njom bilo posve besmisleno. »Moga bi malo ošišat kosu«, rekla bi, recimo, Pavina mater. »Kosu?!«, viknuo bi Pave. »Tribalo bi poč na selo okopat kumpire«, kazao bi otac. »Kumpire?!«, prošaptao bi sin zapanjeno.

»Nemoj me zezat«, kazala je Miranda.

»Neću«, veli Pave ozbiljno.

I tada joj on ispriповijedi kako se jučer vratio iz Krajine, kako nije bilo baš strašno i kako je zarobio jedan motor. Upravo je tako kazao - »zarobio«.

»Pa šta si mu reka?«, pita ga Miranda. »Ruke uvis? Stoj ili pucan?«

»Doša san mu ka Prljavi Harry«, prenemagao se Pave, »uperija san gan u njega i reka: 'Ajde, uljepšaj mi dan!'."»

»Bome ti ga je uljepša«, primjetio je Gule.

Miranda je radila do dva, a bilo je tek podne, dogovorili su se s njom da će malo prošetati i pokupiti je kasnije. U jednoj gostionici su igrali biljar u žetone i piće s dvojicom purgera. Pave je jednome mislio zdipit pojas s torbicom prebačen preko naslona stolice, ali se na kraju zadovoljio činjenicom da su pobijedili u dvije od tri partije te nisu imali nikakvih troškova. Onda su se odvezli izvan mjesta i pod jednom maslinom, iza suhozida se ufurali. Već je bilo dva i petnaest kada su se našli s Mirandom, Gule je vozio.

»Di ćemo?«, upitao je dodajući i oduzimajući gas, izbezumljujući stari njemački stroj. »Los Angeles, San Francisco, Las Vegas...?«

»Los Lobos«, procvrkutala je Miranda veselo.

»Dovezi nas u Supetar i sve ti je oprošteno«, minimalizirao je Pave.

Gule, Miranda u sredini i Pave straga - tako su sjedili. Nigdje na cesti nije bilo policije, prljavosivi bemvejac bio je pouzdan kao Bundesbanka.

»Piški mi se«, kazala je Miranda.

»Ajmo u Nerežišća na cugu«, kazao je Gule, »pa se tamo popišaj.« »Koji ću kurac u Nerežišćima?«, pobunio se Pave.

»Mora bi tamo vidit jednoga tipa.« Pavi je zapravo bilo svejedno pa je zašutio.

Od starog gostioničara u Nerežišćima, na štekatu pod murvom čuli su o invaziji skakavaca. Stari je došao i bez ikakva uvoda stao zabrinuto pričati o skakavcima, koji su, zahvaljujući tko zna kakvim meteorološkim ili biološkim uvjetima, ove godine upravo preplavili otok. Naši junaci, međutim, nisu pokazivali zanimanja za razgovor pa se gostioničar mrzovoljno pokupio. Miranda je kasnije pošla na WC, Gule potražiti čovjeka koji mu je dugovao dvjesto maraka, a Pave se dokono uputio u mjesto.

Malo poslije tri je bilo, nikoga na ulici, samo su cvrčci angažirano cvrčali, kao da je tridesetak stupnjeva celzijusa njihovo maslo.

Gotovo je nesvjesno ušao u crkvu. Odsutno je pritisnuo kvaku i vrata su se otvorila, a kada su se već otvorila, nekako je bilo prirodno ući unutra pa je zakoračio u mračnu i hladnjikavu unutrašnjost. Pomislio je kako već dosta dugo nije bio na ovakvome mjestu. Cetvorouglaste grede od svjetla i prašine spuštale su se od prozora pod krovom do crvotočnih klupa desetak metara niže. Bilo je tiho, došao je sve do oltara. Tamo, na prašnjavom i voskom pokapanom bijelom stolnjaku obrubljenom čipkom ležalo je dvadeset i tri kune lemozine. Pave se osvrnuo i strpao ih u džep.

»Ča to činiš?!«, odjeknulo je iznenada.

Pave su se odsjekle noge. Preletio je pogledom po crkvi, ali nigdje nije vidio nikoga.

»Ostavi lemozinu!«, ponovo je odjeknulo.

Čovječuljak od svojih šezdesetak godina, zdepast (Pavi se kasnije činilo da je bio i grbav), u plavoj i zelenoj kariranoj košulji kratkih rukava i hlačama od trliša, izvirió je iza golemog srebrnog križa pred vratima sakristije i uputio se prema Pavi.

»Ostavi lemozinu«, ponovio je primičući se prijeteći.

»Lemozinu?!«, začudio se Pave, sada već malo pribran.

»Te pare ča si uzeja!« »Uzeja?!«, ponovio je Pave karikirajući naglasak staroga.

»Lemozinu šta si uzeja ostavi ovod!«, bjesnio je stari kuckajući kažiprstom u oltar.

»Ovod!«, čudi se Pave.

Stajali su nekoliko trenutaka jedan nasuprot drugome u mrtvoj tišini.

»Lemozinu ostavi«, kazao je stari smireno.

Pave je mućao, u jednome je času čak i pomislio kako bi bilo red da ostavi novce, a onda je ledeno kazao:

»Ajde, stari, biži ća, puknit ću te šakon.« Čovječuljak u kariranoj košulji se polako odmakao od Pave. Sasvim polako da ga ne uznemiri, a Pave je gurnuo golemi mesingani svijećnjak - koji je strašno tresnuo o kamenu ploču oltara - i žurno izašao iz crkve.

»Lupežu!«, derao se stari za njim. »Lupežu jedan, dabogda krepo!« »Koji ti je kurac?«, upitao je Gule Pavu. »Staj si ublidija?«

»Ublidija?«, začudio se Pave neuvjerljivo.

Sjeo je na motor i naslonio se na Mirandina leda. Ona je osjetila kako se on tresne, ali nije ništa rekla. Pošli su u Supetar na benzinsku stanicu.

»Oćeš li da se ubijemo?«, šapnuo je Gule u Supetru.

»Nije mi napeto«, rekao je Pave.

»Onda ću ja sam, a ti ćeš vozit.« »Okej.« Otišao je u WC slastičarnice, a Miranda i Pave su ostali sjediti vani. Ona se nikada nije drogirala, nije čak ni travu pušila, pa joj je bilo drago kada je Pave odbio heroin. Zagrlila je njegovu nadlakticu i stavila mu glavu na rame. Trajekt je upravo bio došao pa je gomila ljudi s torbama i putnim frižiderima prolazila pored njih.

»Sta je bilo?«, rekla je Miranda.

»Ništa.«

»Ma je nešto, reci mi.«

»Pun mi je kurac svega«, kazao je Pave nezadovoljno. »Ne da mi se više vraćat u firmu. Kad san zadnji put vozija u kamenolomu razbila mi se šoferšajba i sad gazda traži da ja to platin.«

»Pa jesi li ti kriv?«

»Vraga san kriv. Minavala se jedna gromada, a kamion je bija najmanje trista metara dalje parkiran. Ko je moga očekivat da će jedna stina - ali, pazi, ovoliki bovan! - odletit tako daleko i puknit u šoferšajbu. Sta je najluđe, i gazda je to vidija. Kaže, nema problema, sredit ćemo to nekako, ništa se ti ne brini. Onda dođen prikjučer doma, a mater mi kaže da je poručija da san dužan dvista maraka za novu šoferšajbu.« Miranda je umukla, samo se još malo više stisla uz njega.

»Neman pojma šta bi moga radit«, nastavio je Pave, »ali u firmu se ne vraćan.«

»Bit će dobro.«

»Bit će kurac dobro.«

Sjedili su neko vrijeme mračno raspoloženi. Gule se vratio iz WCa i zaključao na stolici. Pave se malo razvedrio kada je za susjedni stol sjela jedna Slovenka s prelijepim francuskim buldogom. Pozvao je beštiju i stao je češkati po vratu i prsima, a ona se ukipila zahvalno zureći velikim crnim očima u njega.

»Ima smišnu čunku«, rekao je Pave veselo. »Ajme, majko, evo liže mi ruku.«

Gule se beskrvno nasmiješio. Bilo je već prošlo pet sati, Miranda i Pave su bili gladni pa su otišli na pizzu. Gule je uzeo sladoled. Kasnije su u lunaparku, koji se te godine smjestio pored ceste koja je vodila do hotela Kaktus, igrali fliper i sudarali se u autićima. Gule se malo sabrao i djetinjasto tražio šećernu vunu, tvrdeći da je to najbolja stvar koju je on u životu jeo. Šećerne vune, međutim, nije bilo u ponudi lunaparka. Odlučili su se vratiti u Bol, bilo je već skoro osam.

Na tvojoj ruci prsten, u tvome oku suze. Taj drugi što te uze ne voli kao ja, pjevao je Gule putem. Ne mareći za oprez lamatao je rukama po zraku karikirajući ganutost. Pave je, naravno, vozio. Uživao je u vožnji, motor je bio besprijekoran: startan, brz, pouzdan u zavojima.

Već je bio mrak kada su došli na onu krivudavu cestu koja se spušta prema Bolu. Svo troje su se pomalo ušutili, zamislili, Pave je koncentrirano zurio u cestu. Brzina im je bila najviše šezdeset kilometara na sat, bili su na vanjskome zavoju kada su ugledali svjetla kamiona pred sobom. Miranda je vrisnula, Pave je refleksno skrenuo s ceste. Kako na tom mjestu nije bilo branika, poletjeli su u dubinu kao cirkuski akrobati. Dugo, užasno dugo su letjeli, činilo se kasnije Mirandi. Gule je odskočio s motora, otkotrljao se po draču i kršu i udario glavom u jedan kamen.

Gore na cesti kamion što ih je presreo mirno je nastavio vožnju.

Bila je topla noć bez mjesečine, Gule se osvijestio. Čuli su se zrikavci, negdje neodređeno daleko jecanje neke žene. Bio je pospan, ali mu je bilo neudobno ležati na kamenju pa se podigao na ruke i koljena i sve pipajući stao bauljati uokolo. Na tvojoj ruci prsten, sviralo mu je u glavi, ona žena nije prestajala ječati, pa onda zrikavci, imao je strašnu glavobolju i spavalo mu se. Dugo je potrajalo dok je napipao nekakvu čvrstu i ravnu, hrapavu površinu pod sobom. Onda je ponovo legao. Nešto ga je šakljalo po licu, ulazilo mu u usta, nosnice i uho, kao da ga netko dira slamčicom, izaziva ga i smije mu se. Nasmiješio se i ponovno izgubio svijest. Tu na cesti su ga našli nekoliko minuta kasnije, u krvi, pokrivenog skakavcima.

Prošao je samo s potresom mozga. Imao je puno bubotaka po tijelu, ali mu ništa nije bilo slomljeno. Mirandi, koja nije uspjela odskočiti, motocikl je pao po nozi i slomio joj obje kosti potkoljenice. Pave je prošao najgore: pri padu se donjim dijelom trbuha nabio na ručku upravljača i ona mu je razderala utrobu sve do grudni - želudac, crijeva, jetru... sve živo! I onda je još pao i razbio lubanju. Totalna šteta!

Gliserom su ih prebacili u Split. Na ulici se sutradan pričalo kako je Pave poginuo, a oni skloniji užasima su svo troje pokopali. Pave je imao tešku operaciju, navodno su ga šest sati krpali i poslije je dugo bio u komi. Nakon mjesec, mjesec i po možda, već je počeo malo prizdravljati da bi, zbog nezaliječene frakture lubanje, nekakve infekcije u bolnici, što li, obolio od meningitisa. Počeo je buncati.

»Strah me je za njega - govori gluposti«, rekla je Miranda Guli jednoga dana vrativši se iz posjete. »Uopće me nije prepozna, nego govori: 'Vrati lemozinu, vrati lemozinu!' pa onda: 'Puknit ću te šakom, pička ti materina, vrati lemozinu!'«
»On je u krizi«, zaključio je Gule učeno. »Njega bi trebalo ufurat.«

Pave je nakon tri mjeseca izašao iz bolnice i bio na kućnoj njezi kada ga je Gule prvi put posjetio. Na zidu iznad kreveta bila je raširena velika zastava američkog Juga od sintetičkog

materijala, poster Brucea Springsteena. Vani je puhalo jugo, padala je kiša, sredina studenog je bila.

»Kako si?« Pave je kimnuo glavom.

»Donio san ti jedan limun«, kazao je Gule vadeći limun iz unutrašnjeg džepa »levis« jakete. »Samo jedan«, rekao je huncutski, »više nan ne treba.« Onda je izvadio i špricu i heroin, Pave se namrštitio.

»Volio bi izać iz toga dira«, rekao je.

»Zašto?« »Tako.« »Koji ti je kurac?« »Nemoj me to pitat.«

»Oće li te smetat ako se ja ovde ufuran?«, upitao ga je Gule poslije nekoliko časaka tišine.

»Neće.« Htio mu je pokazati kako mu nije stalo, kako mu je posve svejedno što on kuha dop pred njim i puni špricu. Nimalo ga ne vuče želja da se i on zavida, jebe mu se!

»Je li ti problem da me ubodeš«, kazao je Gule. »Jedna mi se vena ovde na nozi iza kolina baš lipo vidi, a nezgodno mi je da je sam nađen.« »Sta me mantaš ka mulca«, naljutio se Pave.

Gule je skinuo iglu i spremio gan u džep.

»Oprosti«, rekao je skrušeno.

»Okej.« »Motor ti je u mene, još bi se da spasit. Ako ništa drugo, moga bi ga prodat u dijelove.« »Doć ću ovih dana.« Nije došao. On i Miranda su poslije dva mjeseca otišli u Njemačku, njezinoj teti koja gore negdje ima restoran. Vjenčali su se. Svećeniku koji ih je vjenčao, našem čovjeku u katoličkoj misiji gore, mlađem tipu, Pave je ispričao kako je s oltara u crkvi Svete Margarite u Nerežišćima zdipio lemozinu, kako je stradao i kako se nakon svega odlučio promijeniti.

»Bog nije osvetnik«, kazao mu je pop, »ali ako ti takav način pomaže da se ostaviš droge, onda je u redu.« I tako je Pave već godinu dana čist, navodno dosta pije. Miranda čeka bebu, a Gule je zbog dilanja jedno vrijeme bio u istražnome zatvoru. Sada je kod kuće, obično na stepenicama pred zgradom čita stare »Stripoteke«, Ripa Kirbvja u srpskom prijevodu.

»Evala, Gule, kako si?«

»Tako, tako«, kaže on. »Sad san u jednoj, ajmo reć, blago silaznoj putanji. Sta je s tobom?« »Nije loše.«

»Pozdravi gospodu majku«, veli Gule.

Nepokoreni grad Trajao je četvrti ili možda tek treći dan uzbune, bila je jesen. Ljudi su pred radioaparatom slušali vijesti kojima su željeli vjerovati, a u njihova su dvorišta padale granate, rovale po njihovim dnevnim sobama i spavaonicama. Onda se spustila noć i neprijatelj koji je s obližnjih brda bombardirao grad napravio je stanku za koju nitko od ugroženih nije mogao znati da će potrajati sve do jutra.

»Tuđman je opet potpisao primirje«, kazao je Penić s četvrtog kata gaseći radio.

»Ma jebem ja i njega i njegovo primirje.« U velikom atomskom skloništu u podrumu nebodera bilo je hladno. Uokolo su ljudi sjedili na stolcima na rasklapanje, na starim foteljama i improviziranim posteljama, kartali i jeli, čitali novine, drijemali, zurili preda se. Jedan je na turističkoj karti Jugoslavije, gdje su uz nazive mjesta bile nacrtane lokalne znamenitosti, crvenim flomasterom izvlačio liniju fronte prema radijskim izvještajima. »Zna li netko gdje je Mašička Sagovina?« »Negdje kod Gospića. Otprilike na pola puta između Gospića i Gračaca.« »Kurac - nije.«

Smrdjelo je po lovoru, jer je netko bio donio punu zdjelu restanog krumpira s lovorom. Dvije su djevojčice tiho pjevale »Galeb i ja« Olivera Dragojevića. Sjedile su na klupi od dugačke daske položene na četiri betonska bloka, naslonile se na zid i odsutno njihale nožicama u ritmu. Miljenko je primijetio kako umjesto »na lažini« pjevaju »na vlažini suvoj ležat«, i to ga je živciralo. Puno ga je toga živciralo.

»Miljenko, zagrni se dekom«, kazala mu je mater.

»Neću«, reče on, zamišljeno piljeći u vrh cigarete.

Poslije je ustao i otišao do skupine koja je upravo prepričavala najsvježije užase iz opsjednutoga grada. Najinformiraniji je bio muškarac feminiziranih pokreta koji se upravo vratio s posla u pekari.

»Uhapsili su jednoga Stevanovića, oficirčinu, gore u Ulici Pavleka Miškine. Snajperom je gađao ženu, majku troje djece, koja se vraćala iz samoposluge.« »Mater mu jebem.« »Ja ne mogu razumit zašto hapse takvu đubrad«, lamentirao je jedan. »Sto ih odmah ne ubiju? Na licu mjesta. Metak u čelo i ćao daći.« »Gore u neboderu pokraj vatrogasnog doma«, nastavljao je feminizirani muškarac, »jedan je baterijom signalizirao svojima gore. Upali su mu u stan i našli naoružanje za cijelu brigadu: pušaka, pištolja, municije, bombi... Našli mu planove bolnice, zgrade općine, suda, policijske stanice, vodovoda... Vodu je htio otrovat.«

»A ko zna, možda je i otrovao?«

»Nemoj pričat pizdarije.«

Miljenko je bio nesretan, gotovo je posve izgubio tek. Sinoć je sanjao kako čuči u rovu i kako je kraj njega pala ručna bomba, koja nikako da eksplodira nego samo šišti. U očaju ju je pokrio šljemom. »Glupo«, pomislio je u svome snu, tek što je to napravio. »Kakva glupost - što imam od toga da pokrijem bombu šljemom?!...« Bomba je nastavila šištati, samo što je zvuk sada bio metalan, a Miljenko je dalje mozgao: »K vragu, što bi čovjek uopće razumno mogao napraviti kada mu bomba padne pod noge?«

Tako je razmišljao i te su ga misli izbezumljivale.

»Sinoć mi je telefon zazvonio u dva sata u noći«, pričao je netko. »Muški glas. Veli: 'Jebem ti mater četničku, đubre

jedno, ajde u Srbiju, ako si ugrožen.'« »Tebi to kaže?!“

»E, meni. Ja kažem: 'Pogriješili ste broj', frajer veli: 'Oprostite' i spusti slušalicu.« U jednome kutu skloništa netko je srušio golemu šperploču naslonjenu na zid. Svi su se prepali kad je tresnula o beton.

»Ovo je bilo blizu«, kazao je netko.

»Budalo.“

Miljenko je izvadio zadnju cigaretu i zgužvao kutiju, zapalio je cigaretu. Jedna ga je stara bijesno pogledala, ali nije ništa kazala. Dva su se šahista počela svađati, smrdio je lovor.

»Gdje ćeš?« upitala ga je mama.

»Idem malo na zrak« kazao je Miljenko.

»Ne idi van, ubit će te.« Nije joj odgovorio, bio je već na vrhu stuba. Stao je pred ulazom u neboder i pušio, a grad je bio zamračen, samo je mjesec sjao. Guo se udaljeni automobil, škripa kočnica, nekakva se konzerva nošena vjetrom kotrljala niz ulicu. Nebom su jurili tamni oblaci.

Prošlo je puno vremena otkad sam se posljednji put navečer prošetao, pomislio je Miljenko pušeći. Puno, možda više od dva tjedna. Umrijet ću, kaza u sebi dramatično i bez nekakva osobita povoda. Umrijet ću. Sranje. Još prošloga ljeta ulice su bile osvijetljene i pune žena. Nikad više neće biti onako dobro.

Nije više mogao ostati ovdje, nije se mogao spuštati u zagušljivo sklonište. Morao je prošetati, možda ipak nekoga sretne, možda i večeras ima nekoga na ulici. Otišao je u stan na drugome katu i presvukao se na svjetlu baterijske svjetiljke. Onda je izašao.

Pjevao je u sebi neke bezvezne pjesme koje nikada nije volio ni slušao, na jednom su mu se našle u glavi. »Ostarit ću neću znati da 1 ćeš za mnom zaplakati, k'o ja za tobom.« Bože, pomislio je, kako mi je ovo palo na pamet. Hodao je s rukama u džepovima ogrtača, a pjesma mu se, protiv njegove volje, stalno vraćala, ulice su bile prazne i mračne. Bio je očajan.

Otvorio je novu kutiju cigareta i zapalio. Hodao je sve do autobusnog kolodvora, gdje se jedan autobus ugašenih svjetala upravo okretao i odlazio. Muškarac u maskirnoj uniformi, valjda jedini koji je došao autobusom, ušao je u automobil iz kojega mu je kratkim bljeskom farova signalizirano da ga se čeka, pa su i oni otišli. Taksistanica bila je pusta. Miljenko se zaputio kroz park prema središtu grada.

Vjetar je šumio u krošnjama stabala uz cestu i to je bio sav zvuk. Mjesec je ponovno izašao iza oblaka pa se Miljenko zaustavio pokraj kioska i na blijedoj svjetlosti pokušao čitati novine u izlogu. Vidjeli su se samo najveći naslovi: »Makrobiotikom do zdravlja«, »Ratne profite pred sud!«, »Napraviti ću filmsku karijeru u Americi«.

Na cesti kraj kioska gotovo se nečujno pojavio policijski automobil. Miljenko ga je jedva prepoznao.

»Ej, ti, dođi ovamo!« kazao je policajac kroz prozor.

Miljenko se ukočio, nadajući se da govore nekome drugome, a njega da ne primjećuju, premda su zapravo bili udaljeni tek tri ili četiri metra.

»Čuješ ti, dođi ovamo!«

Miljenko se i dalje pravio kao da ne postoji pa je policajac otvorio vrata vozila i izašao. Miljenko stade bježati.

Krajevi kišnog ogrtača mlatarali su mu oko nogu, policajac je nešto vikao. Mogao je odmaći najviše deset metara kada su ga osvijetlili farovi, rafal iz automatske puške oborio ga je na tlo.

»Mater mu jebem«, kazao je policajac.

Miljenko ga nije čuo i nije se mogao pobuniti kada ga je on okrenuo na leđa i stao raskopčavati tražeći dokumente. Da je u tome trenu bio živ, poželio bi da je mrtav.

»U pizdu materinu!« rekao je zaprepašteni policajac svome kolegi. »Dođi vidi ovo!«

Miljenko je ispod kišnoga ogrtača bio potpuno gol.

Diana i Fantom Diani Matić Fantom je bio nemiran kao dijete. Fantom uostalom i jest dijete, on je jedanaest mjeseci star afrički hrt. Probudio se u njemu pradavni lovački instinkt, potpuno besmislen u gradu, pa znatiželjno njuška prolaznike, parkirane aute, stabla i tlo. Zaluden je otvorenim prostorom i željan trke i nema boga koji bi ga smirio. Diana, s druge strane, u škotskoj suknji korača veselo i žustro kao mažoretkinja, u taktu melodije što je samo ona čuje. Vjetar nadima krošnje – ima li se na umu Dianin stvling – možda su to nekakve gajde?

Fantom je našao mačića na rubu pločnika pa ga nježno gura njuškom, onako kako se kod kuće igra čupavom teniskom lopticom na sagu. Mačić je prestravljen, a Fantomu se izgleda sviđa plašiti slabije od sebe pa zločesto nastavlja s igrom.

»Moje noge su čelične opruge«, veli trkač u trenirci i tenisicama koji se niotkud pojavio pored Diane, a Diana je gledala Galipolje i prihvaća razgovor:

»Trčiš li brzo?«

»Kao vjetar«, kaže tip zadihano, poskakujući u mjestu kao da su mu noge utrnule od sjedenja. »Bio sam rahitičan kao dijete, baš poput Johna Weissmiillera. Liječnik s crvenom bradom kazao je mojoj mami da moram što više trčati... Liječnik je kasnije oženio mamu, tako da imam dva crvenokosa polubrata... Premda sam u početku mrzio trčanje, poslije, kada sam postao šampion i Tarzan, baš poput Johna Weissmiillera, shvatio sam kako je to bila mudra odluka...« »Koliko si brz, Tarzane?« upita Diana pa podigne ruku, pogleda na sat i vikne: »Sad!« Trkač se zaleti kao da se ne bori za Dianinu naklonost, nego za olimpijsko

zlato. Zaustavio se tek stotinjak metara dalje i teško dišući naslonio na stup ulične svjetiljke. Kada se okrenuo, Diane nije bilo na vidiku. Zbunjeno se osvrtao nekoliko trenutaka, a onda stao gnjaviti drugu prolaznicu.

»Budala«, mislila je Diana skrivajući se iza žute zastave 101. Fantom joj se motao oko nogu i, rekao bi čovjek, tiho se smijao.

»Ne dodiruj me!« viknula je iznenada strogo žuta »zastava«.

»Uh!« kazala je Diana uplašeno i odmakla se od auta kao da ju je opeklo.

»Oprostite, nisam znala...«

Onda se začuo grohotan smijeh, a ispod automobila se pojavilo lice mehaničara u masnom sivom kombinezonu.

»Sto nisi znala?« upitao je čovjek nasmijano. »Da auti govore?«

Mogao je imati dvadesetak godina i uistinu je bio zgodan: crne valovite kose i preplanulog tena, iz ustiju mu je sjao niz snježnobijelih zdravih zuba. Fantomu se, naravno, nimalo nije svidio pa je ljubomorno režao. Diana se, međutim, nije obazirala na te izraze netrpeljivosti.

»Ja sam Diana.« »Bruno«, kazao je mehaničar.

Stanovito vrijeme blentavo su se osmjehivali jedno drugome, a Fantom je postajao sve nervozniji. Čekao je da mehaničar napravi nekakvu grešku pa da ga Diana odjebe. Na njegovu sreću, nije morao dugo čekati. Mehaničar je znatiželjno pogledao uz Dianine noge, sve do karirane suknje, i neoprezno kazao:

»A ja sam čuo kako Škoti ne nose mudante ispod kika?« Diana je bila strahovito bijesna zbog ove rečenice (Fantom je, treba li to kazati, bio presretan), najprije je htjela mehaničara zgaziti potpeticom posred lica, a onda je ugledala policajca koji je na čošku zaneseno kopao nos.

»Policija!« viknula je. »Uhapsite ovoga čovjeka.«

»Odma!« javio se policajac spremno, razdragan što mu se prelijepa cura obraća za pomoć. Dotrčao je do zastave, onesvijestio mehaničara tresnuvši ga laktom posred gubice, natakao mu lisičinu na lijevu ruku, provukao lanac ispod kromiranog branika i učinio isto s desnom. Mehaničar se tada osvijestio.

»Jeste li vi normalni?« propištao je očajno. Stao se batrgati kao da su mu navukli luđačku košulju.

»Nema zajebancije«, kazao je policajac mirno. »Lez tute i muč... Je li tako, gospojice?« upitao je Dianu raznježeno.

»Tako je«, kazala je Diana nasmiješivši se preslatko.

Policjot je u neprilici smeteno mahao odgojnom palicom.

»Bili ja vas, gospojice, moga pozvat na jednu kavu sa šlagom?« Tko zna tko mu je kazao da cure u gradu piju kavu sa šlagom.

»A volite li vi šlag?« upitala je naša junakinja.

»Is!« rekao je policajac veselo. »Mogao bi ga pojist punu terinu kad mi ga sestra napravi. Jednom me je tako zabolijo drob od njega... Unda, očemo li poč? Iman ovdi blizu jednoga rodijaka što drži kafić.« »Vidjet ćemo«, kazala je Diana zagonetno i skinula mu kapu. Hrvatski je redarstvenik bio sretan, kao da je iz njezine ruke dobio kocku šećera pa je sada topi u ustima. Fantom je, kurva, već znao kako će završiti taj prizor i bio napet kao sprinter na startu. Kada mu je Diana bacila kapu, spremno ju je, još u letu, zgrabio zubima. Policajac se stresao kao da ga je netko udario nogom u stražnjicu. Ipak, kao pravi policajac, sačuvao je prisebnost.

»A što van je dobar čuko, gospojice, takoga još nisam vidio«, kazao je umiljato, premda je u licu bio crven kao rak.

Fantom je temeljito razvukao kapu zubima i šapama i na kraju se nezainteresirano pomokrio po njoj. Redarstvenik se opotio kao da ga je netko polio kablom vode.

»Jelda je lijep?« upitala je Diana zločesto.

»Krasan«, procijedio je policajac. »Dobre zube ima, dava jedan zločesti.«

»Nemam sada vremena za kavu pa ću vam ostaviti broj telefona, a vi mi se javite«, kazala je Diana.

»More i tako, gospojice«, rekao je policajac i pružio našoj junakinji maleni adresar s naslikanim ružama na koricama.

»MATILDA, 123456«, napisala je ona pa poljubila policajca zvučno u obraz, pogladila ga i stavila mu na glavu uništenu kapu.

Jadnik se nije ni pomakao. Kada je desetak minuta kasnije k došao sebi, Diana je već bila daleko. Ispod njegovih se nogu batrgao zavezani mehaničar. Ne znajući što bi od silne sreće, policajac ga je udario nogom.

Diana je bila tužna, a i Fantom je nekako promijenio raspoloženje vidjevši je takvu. Neki je tip, koji je namještao svijetleću reklamu iznad ulaza trgovine konfekcijom, pao s ljestava ravno u srebrnosivu kabriolet »bubu«. Auto je vozila prekrasna plavuša tridesetih godina, a Diana je već vidjela kako će taj susret odrediti njezinu sudbinu. Tip koji je tresnuo na suvozačevo mjesto oženit će plavu vozačicu, njih dvoje će imati kuću u predgrađu, sedmoro djece, mješanca punog buha i lijehu narcisa u vrtu. »A ja ću ostati vječno sama«, pomislila je Diana.

»Zašto na svijetu nema muškarca koji bi bio tako pametan i lijep kao ti?« upitala je Fantoma.

»Samo to ozbiljno moraš poželjeti« odgovorio joj je Fantom jasno i razgovijetno. Imao je blagi hercegovački naglasak budući da mu je prethodni vlasnik bio Hercegovac, a Diana je pala na guzicu.

Srećom, imala je gaćice na sebi.

Dok nas smrt ne rastavi Lucija je prodavala novine, a Boris je već šest mjeseci bio nezaposlen. Uglavnom je sjedio ispred televizora i gledao utakmice na satelitskim programima, rjeđe se brijaio, počeo je čitati knjige o magiji i parapsihologiji, maštao je da otputuje nekamo daleko. Već prema raspoloženju, Lucija je grintala ili bi se pohotno smijala njegovim zamislima. Sve češće je grintala. Ipak, kada se sve zbroji i oduzme, bio je to lijep život.

Onda je Boris jednoga dana došao po novine pred kiosk u kojemu je radila njegova žena i zatekao mlađeg muškarca u uniformi kako sjedi unutra. Opušteno su brbljali, i, reklo bi se, bili iznenađeni kada se Boris pojavio. On se, ipak, posramljen zbog nekog neobjašnjivog razloga, zadržao kraće nego inače.

»Tko je ono jučer bio s tobom?« - upitao je tobože nezainteresirano sutradan.

»O kome govoriš?« »Onaj frajer u uniformi?« »A, on?« kazala je Lucija bezazleno. »Dejan. Jedan momak koji stanuje preko puta.«

»Pička mu materina«, kazao je Boris desetak minuta poslije, »nema tjedan dana kako sam kupio baterije za daljinski. I pogledaj sada govno: uopće ne reagira.«

»Kad ništa drugo ne radiš, nego samo gledaš televiziju«, odbrusila je Lucija.

Dan je bio vruć i suh, iz susjedstva su mirisale punjene paprike, zrak je bio pun prašine zbog kamiona koji su od ranog jutra vozili žutu zemlju s obližnjeg gradilišta. Boris je stajao naslonjen na balkonsku ogradu gol do pojasa i vidio svoju ženu kako dolazi preko parkirališta. Pratio ju je pogledom sve dok nije ušla u zgradu, a onda je otišao u sobu i odjenuo košulju kratkih rukava. Obuo se u predsoblju i izišao.

»Idem na jedan razgovor o poslu«, kazao je Luciji na stubištu. »Kupio sam ti burek za ručak.« Dugo se vozio napuštenim ulicama naslonjen laktom na prozor automobila. Radiokasetofon u žutom opelu bio je neispravan, a navlake na sjedištima poderane. Vjetar je šumio u krošnjama. Zapravo te nikad nisam volio, Lucija, pomislio je Boris gledajući svoj odraz u retrovizoru. Nikad, fakat te nikad nisam volio. Zgnječio je cigaretu u pepeljari i pritisnuo papučicu gasa.

Zarkocrvena mazda izletjela je s desne strane kao priviđenje, ni zvuk joj nije čuo. Bio je gotovo začuđen kada je tresnula u bok njegovog auta i kada je vjetrobansko staklo prsnulo u milijun srebrnih kapilara. Nagonski je zakočio, a onda svom silinom prsima udario u upravljač stiskajući sirenu. Desetak sekundi prodornog tona učinilo je cijelu stvar još dramatičnijom. Izašavši iz automobila bio je izvan sebe od straha.

Čovjek iz crvene mazde mogao je imati dvadeset, najviše dvadeset i pet godina i bio je prepadnutiji od njega.

»Sta to radiš, budalo?« kazao je Boris neobično mirnim glasom. »U pizdu materinu«, prošaptao je gledajući zgužvani lim. Ipak, nije bio ljut, izraz bijesa bio je tek mehanička reakcija, potpuno strana njegovom raspoloženju. Zapravo, toliko je bio u šoku, da bi se teško moglo kazati da je bio ikakvoga raspoloženja.

Odjednom je osjetio mučninu i poriv na povraćanje pa je čučnuo pored automobila. Minute su prolazile, a on je sjedio na vrelom asfaltu ne osjećajući ništa osim mučne boli u prsima. Tek puno poslije postao je svjestan glasova ljudi koji su se okupili i znatiželjno razgledavali mjesto nesreće. Rečenice što ih je čuo bile su besmislene kao komadići radioprograma dok se mijenjaju frekvencije.

»Morao bih se javiti ženi«, kazao je iznenada.

»Možete od mene«, kazala je žena u blijedozelenoj ispranoj kućnoj haljini. »Ja sam ovdje blizu.«

U dnevnoj sobi zasjenjenoj limunom što je rastao pred prozorom Boris je sjeo na trosjed na kojemu je ležala zgužvana karirana deka. Žena je donijela dvije čaše od dva deci i napunila ih nekom bistrom tekućinom do vrha.

»Može votka?« Boris je bez riječi prihvatio čašu. Čulo se zujanje nevidljive muhe. »Dragom sinu Ivanu, u povodu njegovog odlaska na odsluženje vojnog roka, sve najbolje žele...«, čulo se iz druge sobe, ili možda negdje iz susjedstva.

»Zašto ne piješ?« upitala je žena, a Boris ju je tek tada bolje pogledao. Izgledala je zapušteno, sitna i blijeda, pjegava, ispucalih usana. Tanka, ravna tamnocrvena kosa bila joj je sijeda u korijenu.

»Zašto ne piješ?« »Ne znam. Ne pije mi se.« »Kako da se riješim mrava?« »Mrava?«

»Mravi mi ulaze u kuću, mali, crveni, ko da su ispečeni. Šeću po zidovima, po elementima u kuhinji, puna mi ih je posteljina.« »Posteljina?« »Aha.«

»Morao bih se javiti ženi.«

»Telefon ti je tamo.«

Boris je podigao slušalicu i dugo zurio u brojčanik. Zujanje one muhe postalo je upravo nesnosno.

»Ne mogu se sjetiti broja«, kazao je naposljetku nasmiješeno. »Čudno je to.« »Nazovi informacije... Znaš li barem kako se zoveš?«

»Boris.« »Ozbiljno?! Tako se zvao moj bivši muž.«

»Ma nemoj?«

»Poginuo je.«

»U saobraćajnoj nesreći?«

»Ne, u Iranu.« Boris se vratio do trosjeda i sjeo pored žene, otpio je gutljaj votke i shvatio da mu piće ne odgovara.

»Jebote, ne mogu se sjetiti svog telefonskog broja.« »Ni ja se više ne mogu sjetiti kako je izgledao moj bivši muž.« »Zbilja?«

»Uvijek sam mislila da će ga ubiti nekakvi fundamentalisti, da će pasti nekakva granata na njihovo gradilište. Govorila sam sebi da ne smijem tako misliti. Nekako, kada misliš takve stvari, ko da ti je stalo da se one i dogode. On je bio zidar.«
»Kako je poginuo?«

»Eksplodirala je plinska boca u njegovom bungalovu.« »Šimi Laboru i Vesni Ivković, koji danas stupaju u bračnu zajednicu, sve najbolje u zajedničkom životu žele Kazimir, Diana, Vesna, Antonija, Buba, Damir i Ante.« »Došao je avionom, u vreći od nekakvog srebrnog najlona zatvorenog patentom. Bio je sav pougljenjen. Nisam ga mogla prepoznati... Znaš, smiješno zvuči, ali dugo sam vjerovala da on zapravo nije mrtav, nego da će se, šta ja znam, ko u 'Santa Barbari', jednoga dana pojaviti u drugom obličju.«

»Čudno je to«, kazao je Boris i ponovno otpio gutljaj votke. Na zgužvanoj kariranoj deki stajalo je nekoliko dugih crvenih dlaka, žena je počela plakati.

»Čudno je to.« Bojažljivo je pogladio ženu po kosi, a ona se naglo, kao da je dugo čekala na to, naslonila na njegove grudi i zgrabila mu košulju.

»Borise!« »Smiri se, ljubavi«, prošaptao je Boris, »ponovno smo zajedno.« Zadivite društvo!

Uskrsna priča Kristini, koja veli daje ova priča baš gemitlih Stela je pred malim zrcalom namazala usne i počešljala se četkom. Nezadovoljno je primijetila kako joj je plava kosa u korijenu, po prilici centimetar i po dužine, tamnija od ostatka. Srebrni ju je triko malo stezao oko bedara, ali je još uvijek lijepo izgledala u njemu. Stavila je srebrni polucilindar na glavu.

Miso je osjenčio kapke i zakopčao bijeli frak, potom se zagrnio bijelim plastom s grimiznom postavom. Pod jednu je ruku uzeo debelu sivu zečicu zvanu Marina, dok je drugom uhvatio ručku sanduka s rekvizitima. Stela je uzela ručku s druge strane pa su podigli kutiju oblijepljenu srebrnim petokrakama, na vratima su se zbunjeno nasmiješili jedno drugome i bez riječi izašli iz garderobe, koja je običnim danima bila ambulanta.

»Ladies and Gentlemen dreknula je Stela teatralno šireći ruke i publika u trpezariji je zamukla. »Dame i gospodo!«

ponovila je Stela. »Nakon velike turneje po Dalekom istoku, Australiji, Novom Zelandu i Ognjenoj zemlji, poslije brojnih uspjeha u metropolama na pet kontinenata, veliki iluzionist i hipnotizer Max Anderson Mladi, sin Svjetski poznatog krotitelja zmija Maxa Andersona Starijeg, Uskrs je odlučio provesti u vašem gradu. U sat i po vremena koji slijede vidjet ćete čarolije koje su zadivile New York, London, Hong Kong, Sidnev i Tokio. Ladies and gentlemen - Max Anderson!!!« Čuo se mlak pljesak i Max Anderson, u matične knjige upisan kao Miso

Andrijević, ušao je rukama odgurujući rubove plašta s grimiznom postavom, uspravan kao da je progutao štap. Stela - na plakatima Stella - tek sada uoči žućkastu mrlju na prsima bijelog fraka.

Izvlačio je loptice za stolni tenis iz svilenoga rupca a onda prešao na trikove s kartama, dok je Stela gledala umirovljenike drhtavih vilica i zakrvavljenih očiju u publici. Jedan je stari na drvenoj stolici spavao zabačene glave i širom razjapljenih bezubih usta. Jedna je stara odsutno plela kilometrima dug ružičasti šal. Kada je Max tražio dobrovoljca iz publike, nitko se nije javio: starci su ušutili i stali zuriti pred noge, u sumornoj trpezariji, na čijim se zidovima od vlage cvjetala i ljuštila žbuka, a miris loše hrane miješao s mirisima umornih tijela, osjetila se napetost kao da je Miso trebao odabrati jednoga od njih i strijeljati ga kao upozorenje pred svima.

»Evo, ova gospoda u prvome redu«, kazao je iluzionist nasmiješeno. »Vi, gospodo. Da, da, vi. Dođite k meni, ništa se ne bojte.« Debeljuškasta je niska žena u modrom pletenom prsluku bojažljivo ustala tek nakon što ju je Miso uhvatio za ruke i nježno digao. Gotovo se rasplakala dok ju je okretao, nalazio stakleno prstenje po njezinim džepovima i izvlačio sintetičke cvjetove iza njezinog uha.

»To nije moje«, kazala je žena plačno, kao da ju je netko optužio za krađu. Neki je bezobraznik stao zviždati iz zadnjih redova, ženi koja je plela ružičasti šal nestalo je vunice pa je podigla glavu i zbunjeno gledala, kao da se čudi kako se našla ovdje. Max Anderson Mladi je šutio. Sto je jadan mogao i kazati?

Stela je zurila u Marinu koja je spokojno drijemala na kraju stola čekajući svoju točku. Udebljala se, pomislila je Stela. Jedino se ta životinja deblja. Nakon što su joj prošlog tjedna u očaju ubili i pojeli partnera, proždrljiva stara zečica se tovi, a njih dvoje će umrijeti od gladi i jada nastupajući za vreću krumpira i malo riže i makarona po staračkim domovima i tuđim sindikalnim zabavama.

»Koji će sindikat nas zaštititi, Miso«, pomislila je Stela mrzovoljno gledajući svoga muža, lijenčinu koja je prije sedamnaest godina ispunila novinsku narudžbenicu za knjigu »ZADIVITE DRUŠTVO! - 101 madioničarski trik za početnike«. Bez ikakva razmišljanja on je tada napustio posao u klaonici, dao tiskati posjetnice s novim imenom i kupio bijeli frak. Sedamnaest godina kasnije vladao je s najviše tridesett trikova iz nesretne knjige, nije imao ni za kavu, a iz bijelog su mu fraka, izmučenog po kemijskim čistionicama, provirivale tetovaže na podlakticama.

Stela više to nije željela trpjeti, nije ga htjela moliti i prijetiti mu, sramotiti se u srebrnom trikou i polucilindru. Jučer je posjetila babu, koja je preko novinskog oglasa tražila

ženu koja će je u zamjenu za stan i hranu njegovati do kraja života i kasnije naslijediti četrdeset i dva kvadrata stambenog prostora. Sutra će Stela potpisati ugovor, ovjeriti ga u javnog bilježnika i kazati Maxu Andersonu Mlađem da je sve gotovo, neka nade drugu budalu, ne želi ga više niti vidjeti, neka zaboravi da ona uopće postoji...

Max Anderson je umirovljenicima utrnulim od sjedenja upravo pokazivao kako su dvije šarene kartonske kutije posve prazne. Nacereno ih je okretao, tresao s otvorom nadolje, a onda ih spustio na stol. Uhvatio je potom Marinu za uši - ona je protestirajući jednom trznula stražnjim nogama - i spustio je u desnu kutiju.

Stela je prolazeći pored stola dodala »čarobni štapić« velikom iluzionistu, a ovaj je iza nje neprimjetno zamijenio mjesta kutijama. Onda je dotakao štapićem šarenu kutiju i stao iz nje nasmiješeno izvlačiti marame i cvijeće, puno marama i cvijeća. Podizao je obrve i širio ruke kao da se čudi koliko toga ima unutra. Cijeli je stol napunio tim šarenim stvarima, da bi naposljetku izvukao jedno uskršnje jaje s naslikanim zečićem i poklonivši se darovao ga debeljuškastoj gospodi u modrom pletenom prsluku. Kutija je bila prazna i Max Anderson se, valjda milijunti put u posljednjih sedamnaest godina, još jednom neuvjerljivo začudio slegnuvši ramenima. Zamislio se tobože nekoliko sekundi, a onda posegnuo rukom u drugu kutiju. Zečica što ju je izvukao bila je nemirna kao nikada dotad, trzala se i uvijala, ispod njezine je stražnjice provirivala sitna slinava njuškica. Stela je ciknula.

»Skotna je!« viknuo je starac iz prvoga reda. »Zečica je skotna!« Publika je stala mrmoriti, stari koji je spavao zabačene glave se probudio. Jedna je žena počela histerično jecati, jedan je starac masirao srce.

»Bez panike, molim vas, samo bez panike!« zaurlao je u tom času autoritativno jedan debeljko s brkovima skočivši na noge. »Samo bez panike, ja sam veterinar!«

Trideset i šest stanovnika doma »Mir i tišina« bili su usplahireni kao djeca. Natiskali su se oko Marine i radovali zečjem okotu kako se valjda nisu radovali ni vlastitim unucima.

»Evo još jednoga!« vikao je umirovljeni veterinar visoko dižući sitno zečje tijelo.

»Koji je to?«

»Četvrti!« »Gospe blažena!«

»Donesite deku! Donesite jednu deku!«

Debeljuškasta je žena u modrom prsluku otrčala kao djevojčica i malo kasnije donijela sivu deku na koju je položena zečja mama. Netko je donio nekoliko listova smežurane salate što su je umirovljenici taj dan ručali. Jedna se žena od uzbuđenja onesvijestila.

Max Anderson Mladi je stajao sa strane i zagonetno se smiješkao, kao da je pet sluzavih zečića nekakva njegova uskrсна čarolija. Njegova ga je ojađena žena gledala smiješeći se.

Ljubo »Ljubo moj, da ti vidiš moga brata. On ti je poštar, ima plavu uniformu, brkove nosi. Onako, baš velike čupave brkove ima, k'o kraljević Marko. A visok, zgodan, naočit muškarac. Moj sinko, kad ti se on ujutro upicani. Žena mu iščetka plavu jaketu i hlače, ne'š majci ti u njega nać' skorenoga blata po nogavicama. Bože sačuvaj! To ti moja nevjesta strogo pazi. A da ti vidiš moju nevjestu, moj Ljubo: kako ona drži kuću, čisti, redi, kuha, kako djecu pazi. Neće njoj dijete otić' bez marende u školu. Ili da ga ona ne poljubi! Jok, braco! To ti je jedna prava žena. Zmaj od žene! Pazi šta ti kažem – zmaj!« Tako je pričao Mićko zagrćući se od studeni izblijedjelim frotirskim ogrtačem po nogama. Vani je bura plesala s borovima, siromaško prosinačko sunce sjalo je kroz goleme prozore »dnevnog boravka«. Osim Ljube i Mićka u prostranoj sali s drvenim stolicama i televizorom u kutu bili su još Mica i Joško, najpoznatiji par klinike. Držeći se za ruke odsutno su zurili u ekran, neka emisija o životinjama bila je na programu. Zaklonivši rukama lice da može gledati kroz staklo, Bosanka Silvija se izvana rugala ljubavnicima. »Mica i Joško, zaljubljeni par, kad se budu vjenčali kupit ću im dar«, čulo se kroz prozor. Par se, međutim, pravio da je ne čuje, a Mićko i Ljubo su ionako imali drugih briga.

Mićka će za blagdane pustiti kući. Prije tjedan dana otprilike to mu je u vrijeme davanja lijekova bila šapnula sestra Dragica, a onda je i doktor Slavko, kojega svi zovu Šefe, prekjučer potvrdio. Otada Mićko gotovo da i ne spava. Stalno misli o svojem braci, nevjesti Jadranki i o njihovih dvoje djece, Božidaru i Lindi. I ne samo da Mićko misli o njima, nego i priča okolo, izludio je više cijelu kliniku, dosadio i Bogu i narodu s tom svojom familijom.

Još ga valjda jedino Ljubo može slušati. Ljubo je takav, strpljiv čovjek. Ponekad se, doduše, razbjesni pa stane vikati: »Ti!... Ti! Tebi govorim! Dođi ovamo!... Dođi ovamo da ti zube razbijem!... Dođi ovamo kad ti kažem!... Dođi ovamo da te sa crnom zemljom sastavim, đubre jedno!... Mamicu ti tvoju!... Uh!...«, grozi se Ljubo kojega zovu i Pucó, jer je nekada prodavao kokice pred kinom. Kad mu dođe njegovo ludilo Pucó prijeti komu god stigne, bez razlike: drugim pacijentima, sestrama i liječnicima, kuharicama, domaru Joži, rodbini što je nekome došla u posjetu pa sada uplašeno zvjera po parku u koji je klinika smještena. Ali, takvi su Ljubini ispadi rijetki, jednom na tjedan ili još rjeđe, ostatak vremena on je vrlo pristojan i šutljiv, otvara usta tek kad ima kakvu pametnu za reći:

»Kažu da ćemo imati pečenoga odojka za Božić«, veli Pucio ne odvajajući pogleda od šahovske ploče.

»Ja ću onda jesti francusku salatu«, kaže Mićko oblizujući se. »Da ti vidiš, moj Ljubo, kako moja Jadranka pravi francusku salatu. Da ti to vidiš! Pa ti bi... Ti bi... Šta ja znam!... Ta francuska salata, to je, Ljubo moj, jednzfantazijd« kaže Mićko ushićeno naglašavajući riječ fantazija. »A mali Bozo trenira karate«, nastavlja sretni striko, »sad već sigurno ima crni pojas. Sigurno! Koji je to karataš! Prije par godina me je udario nogom u stomak. Da ti znaš kakav je to udarac bio! Vjeruj ti meni, ja dva sata disat nisam mogao. Moj sinko, dva sata!« »Šah!« dreknu najednom Ljubo Kokica. »Šah!« više on premještajući posve besmisleno figure po ploči. »Šah!... ŠehL. Ših!... ŠohL. ŠuhL. I mat!«

»E, jebi ga«, uzdahnu Mićko pomirljivo, »kad ja nisam bio koncentriran.« Na Badnji dan oko podneva Mićko je uredno podšišan i u odijelu, s posuđenom zagasitocrvenom kravatom s bijelim kosim prugicama sišao s autobusa vedro se osvrćući po novome kolodvoru. Bože mili, kad su ovo izgradili, mislio je on. Sjećao se kako je tu nekada bila ledina na kojoj je kao dječak igrao nogomet. Sunce je bljeskalo na pločama od valovita lima kojim su bili pokriveni peroni i to je bila jedna takva divota da je Mićko dugo stajao i škiljio. A onda ga je prenela sirena nekog autobusa iza njega pa je odskočio.

»Molim! Molim!« povikao je Mićko pa zgrabio svoju torbu i pojurio prema pločniku.

Tamo je ponovno zastao, zagledao se u kolače složene u izlogu kolodvorskog bifea. Neka je majka s djetetom u kolicima sjedila na štekatu i pila kavu, par gimnazijalaca se ljubio na klupi malo dalje, kolporter je dramatično izvikivao naslove, prosjakinja s djetetom u krilu je zapomagala. Mićka najednom obuze strava.

»Mislave, pazi se, tri godine nisi bio vani«, kazao mu je doktor Slavko jutros kada mu je davao otpusnicu.

Mićko je odmah shvatio koliko je situacija ozbiljna čim ga doktor zove Mislave.

»Mislave, ti si dobar, znaš«, nastavio je Šef. »Ti si dobar«, rekao je.

Mićko se tada rasplakao.

»Mislave, nemoj plakati«, kazao je doktor prijekorno. »Nemoj plakati, ti si dobar. Ti nisi lud, znaš. Ti uopće nisi lud. Dobar si. Dobar si ti. Lijepo ćeš se provesti sa svojima pa će nam opet doći poslije praznika. Pa ćeš nam pričati kako ti je bilo i donijet ćeš nam kolača...« Mićko je Sefu čvrsto obećao da će sve biti u redu, bit će dobar. Obrisao je suze doktorovim rupčićem i poslušno kimao glavom, nasmijao se čak kada ga je ovaj upitao ima li on neku žensku koju će posjetiti. »Sumnjiv si ti meni«, kazao je doktor veselo i on je pocrvenio.

Sada, međutim, Mićko ni u što više nije siguran. Bilo je lijepo maštati o ovome kada je bio u klinici, ali sada, u buci ljudi, automobila, flipera koji je upravo nepodnošljivo pijukao iz bifea, kao da su mu se odsjekle noge. Osjetio se nekako čudno, kao uljez u ovome svijetu u kojemu ljudi - normalni ljudi, pomislio je Mićko uplašeno žure na posao, voze djecu u vrtić, na tržnici kupuju krumpir i blitvu za ručak, koji stoje u redu u banci ili u trgovinama odjeće probavaju nove hlače, koji se kartaju s prijateljima i na Božić rasijecaju pečenu tuku ili odojka.

Stajao je tako nasred perona užasnut svijetom koji mu je u isti mah bio i lijep i strašan. Dugo je stajao, a onda pomisli kako bi ga ljudi već mogli čudno gledati. Sta ima tako stajati i blenuti okolo?! Da nije poludio?! Da im pokaže kako nije poludio, Mićko namršti lice pa tržnu rukom poslovno pogledavši na sat. Jedan i pet, pomisli on ozbiljno, moji me sigurno već čekaju. Onda shvati da ga nitko ne čeka, jer im nije javio da dolazi. Odlučio je bio ne javljati se, nego samo banuti na vrata, iznenaditi ih. A možda bi ipak bilo bolje da se javim, pomisli Mićko. Nije red, neka Jadranka pripremi hrane još za jednoga, namjesti mu krevet i tako.

Telefonska je govornica bila zauzeta pa Mićko malo postoji do nje. Onda odluči popiti nešto dok čeka, ude u bife, stade uz šank.

»Izvolite!« više šankerica piskutavim, nervoznim glasom.

»I nemoj piti, Mislave. Nikako ne smiješ piti«, sjeti se Mićko kako mu je kazao doktor Slavko.

»Neki sok«, kaže Mićko.

»Kakav sok?!« više konobarica.

»Dajte mi, šta ja znam... Dajte mi borovnicu!« bubnu Mićko.

»Nema!« Mićko se zbuni.

»Nema borovnice«, uzdahnu on razočarano.

»Cocacola, pipi, sprite...«, nabraja konobarica nervozno.

»Pipi!« kaza Mićko uplašeno.

A možda je ipak bolje da ih ne zovem, pomisli on. Da se pojavi na vratima pa što bude. Bit će veseli kada ga vide. Jadranka će mu pomoći da skine kaput u predsoblju, dat će mu papuče, iz ormara će izvaditi čisti ručnik za njega. I nitko neće govoriti o njegovoj bolesti. Nitko neće spominjati kako je mali Božidar vrištao kada je svoga strica vidio kako u kupaonici sam sebi kliještima vadi zube.

»Luđače!« vikao je tada Mićkov brat Siniša. »Luđače, makni se od moje djece!« I tada, u kolodvorskom bifeu za šankom, sjetivši se tog strašnog događaja, događaja koji je posljednih godinu dana gotovo i zaboravio, Mićko pokri lice rukama. Bilo ga je stid. I bojao se. Užasno se bojao. »Mislave, ti si dobar«, govorio je doktor Slavko, ali Mislav mu nekako više nije vjerovao. Rukama je pritiskao oči kao da će tako nestati

uspomena na ono rujansko jutro, krasno jesenje jutro u kojemu su sunčeve zrake koso padale s visokog prozora u kupaonici.

»Gospodine...«, čuo se glas konobarice kao iz velike daljine, »gospodine, je li vam dobro.«

»Sve je u redu«, prenu se Mićko. »Sve je u redu, dajte da platim.« Izašao je iz bifea, prošao pored telefonske govornice, kao mjesečar je prešao preko ceste. Auti su trubili, vozači su ga psovali i unezvjereno kočili. Ništa Mićko nije čuo. Ne mogu im doći, mislio je, ne mogu im doći nakon svega. Oni su se ionako navikli živjeti bez njega, sigurno sada mala spava u njegovoj sobi. Na zidovima vise posteri pjevača i srca izrezana iz crvenog papira. Sve je drukčije. I bolje bez njega. Lijepo im je. Zašto da im on sada kvari blagdan? Nije red...

Tako je Mićko mislio šecujući gradom. Nije ni vidio gdje ga sve noge nose: sve do gradskog trga, na šetalište uz rijeku, u park pored gimnazije, kroz prozor jednoga restorana gledao je kako se nad ostacima bakalara smije neko društvo. Bilo bi najbolje da se vratim u kliniku, mislio je Mićko. Ali, što bi kazao doktor Slavko kada bi ga vidio? Sto bi rekao Ljubo? Svi bi mu se rugali. Njegov brat. Toliko je pričao o tom svome bratu. Pa eto mu ga sad.

Već se bila spustila večer, kroz prozore su treperila plava, žuta i crvena svjetla božićnih jelki, a Mićko je bio jadan i sam, s torbom u ruci, u modrome odijelu sa zagasitocrvenom kravatom s bijelim kosim prugicama. S crkvenog tornja otkucavalo je devet sati, kavane su bile prazne. Ljudi su večeravali u svojim kućama. Ili su se brijali, prskali deodoransima, iz ormara vadili odijela, uređivali se za ponoćku. I Mićkov brat Siniša, Jadranka i djeca su među njima. Mali Božidar svako malo trči do oca da ga izmoli još jednu petardu.

Mićka su sada već boljele noge od hodanja, zavuče se u jedan portun. Unutra je mirisalo po plijesni i mačkama. On spusti torbu u prostor pod stubama pa sjedne na nju. Bio je gladan i bilo mu je zima. Počela ga je boljeti glava, a to nikako nije bio dobar znak. »Mislave, ti si dobar... Mislave, ti si dobar...«, govorio je doktor Slavko. Mićko zaplaka.

Probudio se zaslijepljen velikom svjetlošću. Crne siluete dvojice muškaraca stajale su ispred njega. Mićko se tresao od zime i straha.

»Vidi ovoga gdje se ispružio«, kazao je jedan muškarac. »Ma vidi ovoga, gospu ti blaženu!«

»Nisam ja...«, govorio je Mićko prestravljeno. »Nisam...«

Onda su ga ova dvojica digla i stala pretresati, jedan je na svjetlu one baterijske svjetiljke stao čitati podatke iz njegove legitimacije, njegovu otpusnicu, a Mićko je, ni sam ne zna zašto, ponavljao:

»Nisam ja... Nije to moje... Pustite me... Pustite me, dobri ljudi... Sretan Božić... Nisam ja...«

Utrpali su ga u auto promrzla i smetena, pored prozora su promicala svjetla kojima je grad bio urešen, muškarci sa šeširima i žene u bundama, praskale su petarde. On se tresao na zadnjem sjedištu i buncao kao da ima groznicu. Kada se auto zaustavio i kada su mu zapovjedili da izađe bio je potpuno izbezumljen. Gotovo su ga vukli uz stepenice. Onda su se zaustavili pred jednim vratima. Vrata su se otvorila.

»Je li vi poznajete ovoga čovjeka?« upitao je policajac čovjeka na vratima.

»Mićko!« rekao je Mićkov brat Siniša. »Mićko moj, pa gdje si ti, cijeli dan te čekamo, više smo izludili od brige...« Baš tako je kazao – izludili.

»A za ručak smo imali pečenu tuku, krumpire i kiseli kupus, zelenu salatu. Za desert jedan kolač od bajama. Jadrankin tajni recept... Mljac! Mljac!«, pričao je Mićko kasnije Ljubi. »A na kraju svega - rizling!« prošapta Mićko povjerljivo. »Nemoj Sefu kazati, i ja sam popio malo. Kažu: ajde, ajde popij i ti jednu čašu, natočili mi i ja, bogami, popio!« »A niste imali odojka?« upitao je Puco.

»Nismo.«

»E«, kaže Ljubo ponosno, »a mi smo ovdje imali odojka.«

Tri kralja, fali Bastoni Aljoša je dugo zurio u svoj odraz u izlogu, a onda pokušavao bez zamuckivanja pročitati ono što je tamo bilo nalijepljeno. »Ajlu anrotom«, šaptao je, »Ajlu anrotom... »Ajlu anrotom... Ajlu anrotom...« Milan znan i kao Mili, koji se na drugome kraju prostorije naslađivao čitanjem dramatične ispovijesti jedne prostitutke, uto začuđeno dignu glavu. »Sta to govoriš?« pita Mili. »Ajlu anrotom«, kaže Aljoša naglašavajući svaki slog, kao da je to nekakva tajna formula kojoj samo on poznaje značenje. »Kako si reka!?!« kaže Mili. »Ajlu anrotom«, kaže Aljoša. »Sta ti je to?« »Motorna ulja«, objasni Aljoša, »kad čitaš naopako.« Mili ga zablenuo pogleda nekoliko časaka kao da ne može sebi doći s kakvim se to glupostima njegov mladi kolega bavi, a onda ubaci u usta nekoliko režnjeva češnjaka i zdušno ih hrskajući vrati se očajnoj ispovijesti provincijske sirotice koja se našla u kandžama velegradskog makroa.

Istječu posljednji sati Badnjaka, bura fijuče niz cestu brzinom od sto šezdeset kilometara na sat, u osvijedjenom stakleniku benzinske crpke na kraju grada, kao dvije bezvoljne ribe u nekakvome akvariju, Milan (47), otac dvoje djece i teški srčani bolesnik po vlastitom priznanju i Aljoša (23), malena alkica od osamnaest karatnog zlata u lijevom uhu, griju se užarenim spiralama sobne grijalice. S radija marke Philips, na stolu s ugrebanim prostotama i imenima djelatnika, čuju se

božićni napjevi koje bi Aljoša, kada se Mili ne bi bunio, vrlo rado zamijenio kasetom Sex Pistolsa.

Dvojica muškaraca koja su se, djelom Providnosti i kadrovske službe nacionalne naftne kompanije, zatekli u ekipi dežurne benzinske crpke imaju, za pravo reći, vrlo malo sličnoga. Mili, recimo, žudi da ga otpreme u invalidsku mirovinu s dijagnozom aritmije i jede češnjak zbog dijastoličkog tlaka oko čije se visine nikako ne može dogovoriti s liječnicima, dok Aljoša ima mladenačke žudnje koje je na ovome mjestu nepristojno spominjati, a starijega kolegu smatra folirantom i ne može podnijeti njegov zadah.

»Upomoć, zaljubila sam se u svog svekra!« oglasila se napokon Mili. Aljoša ga mrzovoljno pogleda. »Evo, vidi«, kaže Mili pokazujući na skandalozan naslov u časopisu Sudbina, izdanje iz svibnja '95. »To su sve izmišljene priče«, kaže Aljoša okrutno. »Kako ti to znaš?« reče Mili. »Znam«, reče Aljoša jednostavno. »A zašto se to, po tvom mišljenju«, nastavi Mili gotovo uvrijeđeno, »ženska ne bi mogla zaljubit u svoga svekra? Meni je to jedna normalna ljudska situacija.« »Mili, majke ti...«, kaže Aljoša ustajući. »Ajde, ajde, da te čujem«, ne da se Mili zahvativši iz plastične zdjelice novu šaku češnjaka, »zašto se to po tvom mišljenju ženska ne bi mogla zaljubit u svekra?!«

Aljoša je odjenuo vjetrovku, izlazi, okrenuo se licem prema vjetru. A Mili svadljivo ustao pa za njim. »Koji su ti to štosevi?!« viče on s vrata. »Zašto se jedna od dvadeset pet ne bi mogla zaljubit u jednoga od, za primjer primjera, pedeset?!« Aljoša ne odgovara, gleda žuti twingo gdje dolazi na crpku, zaustavlja se, dvije cure u njemu. »Ajde, mudrijašu, zini«, ne da se smesti Mili, »je li ti možda misliš da jedan od pedeset ne može zadovoljit jednu od dvadeset pet?!« »Ne daj se, dida!« osokoli ga veselo djevojka koja je bila izašla pa sada otključava poklopac rezervoara. Teški srčani bolesnik zastade načas, kao da će nešto reći, a onda se posramljeno povuče u svoju staklenu kućicu.

»Di ste vi krenuli u ovu uru?« pita Aljoša malu u crvenoj minici. »Pobigli smo s ponoćke«, kaže ova. »Živa dosada«, pojašni ona koja je ostala u autu. »Dobit ćete neopravdane sate«, kaže Aljoša. Ona u autu se zakikota. »I di ćete sad?« »U život!« kaže crvena minica. A Aljoša se sagnuo pa gleda onu u autu, gleda ona njega. Masu vremena se tako gledaju njih dvoje. »Oćeš i ti s nama?« pita ona napokon. »Di?« »Pa u život«, reče mala. »Ne mogu, moran radit«, kaže Aljoša ogorčeno. »Tko radi ne boji se gladi«, priklopi učeno crvena minica.

»Radujte se narodi kad čujete glas...«, mumlja Aljoša kroz zube. Stavio je noge na stol, gleda mrlju na žutim cipelama. Mili pak u svome uglu mračno šuti čitajući gorku storiju »Brat mi je prije deset godina darovao bubreg, a sada ga hoće natrag!«. Odjednom se čuju pucnjevi i zvona sa crkava negdje iz

velike daljine. Božić je. A njih dvojica sve jednako muče zabavljeni svojim mislima. Vani zaklopama nekakva limenka nošena burom koja je sada već možda cijelih sto osamdeset kilometara na sat. »U se vrime godišta«, mumlja Aljoša.

Prošlo je još sat i po ili možda dva sata, Aljoša je bio zaspao s nogama na stolu. Budi ga tresak vrata automobila, on otvara oči. Pred crpkom je crveni opel sa sportskim gumama, izlaze trojica muškaraca. »Kako sam se ukočio«, kaže Aljoša. Ustaje, gleda nekoliko časaka onu trojicu vani, odlazi na zahod u stražnjem dijelu kućice.

Ovdje naprijed sada se otvaraju vrata i mušterije ulaze. Sva trojica. Mili ih začuđeno gleda gdje njuškaju po prostoriji: jedan otvorio vrata frižidera pa vadi pivu, drugi razgledava motorna ulja i spužve za brisanje vjetrobrana, treći s police zgrabi punu šaku žvaka pa ih trpa u džep vjetrovke. »Ej, momak«, kaže Mili, »znaš, to se plaća!« Uto ovaj odnekud izvuče pištolj i gurnu ga dežurnom djelatniku pod nos. »Imamo li možda nekakvih problema?« kaže on uljudno. »Muku ti!« zastenja Mili. »Koji ste vi?« »Tri kralja«, kaže onaj s pivom. »Tri kralja«, potvrđi ovaj s pištoljem, »fali baštoni!... Stari, otvaraj kasu!« Aljoša sjedeći na školjki čita lascivne natpise na vratima kabine. Crnim flomasterom tu je načrčkan i broj nekakve Zorice s izvrsnim preporukama njezina krevetskog umijeća. Uto se začu pucanj.

»Majmune, šta pucaš, jesi li poludio?!« dere se pljačkaš s pivom. »Omaklo mi se«, pravda se ovaj s pištoljem. »Omaklo ti se?!... Omaklo ti se?!...«, nastavlja onaj s pivom. »Dobro da ti se nije omaklo da ubiješ čovika! Poala, s kim ja iden učinit posa?!... Poala, ludila!« »Ajde, dobro je«, smiruje ga treći, »dobro je, sve je u redu: Božić je – svi pucaju!« »Ma, ajde, molin te...«, ne da se ovaj smiriti. »Još mi samo treba da mi murja uleti pa da nas povata ka ovce!... A vidi ovoga?! Vidi ovoga, matere ti!«

I sada sva trojica užasnuto gledaju Milija koji se na pucanj trenutno oduzeo, uhvatio rukom za prsi pa se srušio i trza nogama na podu. »Sranje«, kaže jedan. »Umrit će čovik«, govori drugi. »Ajmo, šta ste stali«, reče treći poduzetno. »Gibamo!... Tutanj!« A Mili tržnu još jednom, zaječa gotovo bezglasno i najednom mu cijelo tijelo klonu. Ne mrda čovjek.

Aljoša ulazi u prostoriju. Hvata se za glavu. Napravi nekoliko nervoznih koraka s kraja na kraj. Kleknu. Gleda Milija, opipava mu bilo na vratu. Ustaje, odlazi do telefona, telefonira: »Hitna pomoć? Iz pumpe na izlazu iz grada zovem... Istočni izlaz...«

Mangup s alkicom od osamnaest karatnog zlata u lijevome uhu stoji nad nepomičnim tijelom svojega starijeg kolege. Časopis Sudbina, izdanje iz svibnja '95., malo dalje se rastvorio kod priče »Ljudožder nalazio žrtve u baletnoj školi«, okolo su

rasuti reznjevi češnjaka. Aljoša se sada sjeća lekcije s prve pomoći. Oživljavanje ili reanimacija: 1) okrenite unesrećenoga na leđa; 2) zabacite mu glavu unatrag; 3) palcem i kažiprstom začepite unesrećenomu nos; 4) duboko udahnite pa unesrećenomu u pluća upuhajte zrak metodom usta na us...

»O, Isusa ti!« obeznani se Aljoša od smrada iz Milijevog ždrijela. Odmaknu se prestravljeno, gleda ga nekoliko časaka dvojeći. »Ajme meni, majko moja mila!«, zavapi stiskajući oči. Sagne se pa brzo, dok se ne predomisli, prisloni usta na Milijeva. Puhnu punim plućima dok su mu suze od smrada išle na oči pa se brzo premjesti i stade snažno pritiskati grudni koš starijega kolege. »Jedan... dva... kopile jedno«, kleo je momak stenjući, »tri... kad si zadnji put... četiri... opra zube... pet!« Umjetno disanje – masaža srca, umjetno disanje – masaža srca, jedan naprama pet: jedan pa jedan, dva, tri, četiri pet, jedan pa jedan, dva, tri, četiri pet... Tako je oživljavao Aljoša Milija. Sve po propisima. Spirale sobne grijalice se raspalile, Aljoša se zapuhao, skinuo vjetrovku, džemper. A Mili ništa, ne mrda, ublijedio baš kao mrtvac. »Ajde, Mili!« kumi ga Aljoša. »Ajde, majstore!... Ideeeemo, Mili!« dere se on izbezumljeno kao da je na Poljudovom sjeveru. Mili ništa. Prošlo više tko zna koliko vremena. Aljoša se napokon uspravio, spustio ruke. Razočarano gleda mrtvacu. Iz daljine se sada čuje sirena hitne pomoći.

A Mili najednom otvara oči. Začuđeno zuri u neonske kutije na stropu. Pa Aljošu. Ništa ne govori. Kao da ga još nije prošla ona uvrijeđenost. Upadaju bolničari s nosilima, liječnik sa stetoskopom ga raskopčava i pregledava. Aljoša se pak odmakao u svoj kut i svalio na stolicu, umorno odgovara na pitanja liječnika. »Vi ste, gospodine, teški srčani bolesnik«, kaže liječnik sada Miliju. I tek tada se Mili prvi put oglasi. »Bi li ja to, doktore«, kaže, »moga dobit napismeno?«

Bolničari ga iznose i smještaju u ambulatno vozilo, a liječnik ostaje još malo s Aljošom. »Odlično ste sve napravili«, kaže on. »Ja sam ne bih tu mogao više... Nego, nemojte se uvrijediti, uzmite jednu žvaku... Užasno vam smrdi iz usta.« **Pornočasopis** Prošlo je više od dva mjeseca otkako je Slavica posljednji put vidjela Milana. Ni sada, skoro godinu dana nakon svega, nije mogla prestati razmišljati o njemu. Zapravo, nije ni željela prestati. Odlučila ga je nenametljivo voljeti, pa što bude.

Rano ujutro vidjela je pregaženu mačku na cesti. Rasušen i truo prašnjavi leš životinje zacijelo je danima ležao u smeću na rubu kolnika. Dan je bio siv, početak listopada. Pomislila je kako ne želi još jednu zimu nositi kaput što ga je kupila još na drugoj godini fakulteta. Dežurni učenik u išaranoj portirnici nezainteresirano je grizao nokat na palcu kada je ona ušla.

Radila je tek nešto više od mjesec dana u predgrađu. U zbornici je sjela malo dalje od društva koje je prepričavalo sadržaj neke televizijske emisije. Praveći se da razmišlja, zurila je kroz prozor na kojemu je jedno od dvostrukih stakala razbijeno. Pričekala je zvono koje je označilo početak nastave, kako bi iz plitkog drvenog ormarića sa staklenim vratima na zidu uzela ključ nužnika.

Učenici su bili nemirni, a komadić krede u njezinoj ruci nekoliko je puta nepodnošljivo zaškripao, pa je bila pomalo razdražljiva. Vani je šuštalо lišće, vjetar je tresao okna. Potkraj trećeg sata, dok je osmom razredu objašnjavala rješavanje jednadžbe s dvije nepoznanice, čula je prigušeni kikut iza leda. Najprije ga je odlučila ignorirati, a kada se on ponovio, uzrujano se okrenula prema razredu. Dva su dječaka u dnu učionice sjedila pognutih glava i tek nekoliko sekundi poslije, upozoreni mukom ostale djece, preplašeno pogledali nastavnicu. Jedan od njih nespretno je gurnuo nekakav predmet pod klupu. Slavica je nezadovoljno primijetila kako se ne može sjetiti njihovih imena.

»Donesi mi to«, kazala je odlučno.

»Sto?« upitao je klinac s priglupim izrazom na licu šireći ruke kao svetac.

»Nemoj se praviti blesav, donesi mi to što si sakrio pod klupu.«

Bio je to nekakav njemački pornočasopis sjajnih korica. Slavica se na čudan način osjetila strahovito uvrijeđenom uzimajući ga u ruku. Dječak je spuštenih ramena stajao skrušeno pred njom na katedri, a ona je presavila časopis po dužini i udarila ga njime po glavi. Pa još jednom. I opet. Tras. Tras. Tras. Tras... Sve dok se klinac nije odmakao i uhvatio za glavu. Tek tada je zastala čudeći se svojem uzbudjenju. Djeca su je zapanjeno gledala.

»Prošlo je već dosta vremena od početka školske godine a nas dvoje još uvijek nismo razgovarali«, rekao joj je ravnatelj na velikom odmoru. Pozvao ju je u svoj ured upravo kada je naručila kavu u čistačice. Mogao je imati četrdeset godina, bio je nizak i nabijen, ali blijed u licu, prorijeđene masne crne kose, neugodna fizionomija. Sjedila je na rubu kožne fotelje stišćući hrpu kontrolnih radova učenika na prsima.

»Zapravo vam nemam ništa osobito kazati, nije bilo nikakvih pritužbi na vaš rad. Možete li se vi na što potužiti?« »Ne... Nemam.«

»Vidite, jutros sam zamijetio da vas nije bilo u učionici nakon početka prvog sata. To kašnjenje samo po sebi nije osobito značajno, ali učenici znaju biti bučni i to može zasmetati drugim nastavnicima.«

Slavica je šutjela. Nije mogla kazati da je čekala da se svi raziđu kako bi otišla u zahod. Bilo je to tako djetinjasto,

glupo i neugodno pa je pocrvenjela.

»Ispričavam se«, promucala je naposljetku.

Sjedili su u potpunoj tišini stanovito vrijeme ne znajući što bi kazali jedno drugome, a onda se spasonosno oglasilo zvono. Promrmljavši pozdrav, Slavica je hitro ustala i uhvatila kvaku. I tada joj je iz naručja nespretno kliznula hrpa papira i rasula se po podu. Njemački pornočasopis sjajnih korica rastvorio se na stranici gdje je neka prsata crnkinja ustima zadovoljavala tobože zbunjenog plavokosog mornara.

Čula se zaglušna graja djece koja su nagrnula u školsku zgradu.

»To sam danas oduzela dvojici osmaša«, kazala je Slavica mirno.

»Da?“

Isuse, on mi ne vjeruje, pomislila je Slavica. Isuse, ponovno ću zakasniti na sat, bubnjalo joj je u glavi dok je skupljala papire. Ponovno ću zakasniti na sat. Ponovno ću zakasniti na sat. Ponovno ću zakasniti na sat. Požuri, glupačo. Požuri glupačo. Požuri, glupačo... Skoro je zaplakala klečeći na svijetlosmeđem sintetičkom sagu ravnateljevog ureda.

Očekivala je da će je Milan nazvati. Ili da će se jednog dana pojaviti na vratima njezine garsonijere. Tko zna ima li on njezinu novu adresu?

Poslije podne je ručala sendvič sa sirom, skuhalo kamilicu i zavukla se u postelju s knjigom što ju je posudila (•i u školskoj knjižnici. Knjižničarka je bila jedina osoba s kojom se sprijateljila. Zaspala je sanjajući kako je prašnjava, raščupana mačka s crnim rupama umjesto očiju liže po obrazu. Probudila se oznojena i upalila svjetiljku sa svijetloplavim sjenilom na noćnom ormariću. Mrak što se spustio bio je mastan kao Čada. Kada je zazvonio telefon, žustro je skočila iz postelje.

»Milane...“

»Slavice«, prošaptao je nepoznati glas. »Slavice, želim te. Kurac mi se digao. Ugurao bih ti hulahopke u usta da ne vrištiš i izjebao te ko kuju.« Tresnula je uplašeno telefonskom slušalicom i dugo stajala pred aparatom drhteći. Onda se malo pribrala, navukla zavjese na svim prozorima, prislonila stolicu uz vrata, upalila televizor i radio pojačavši im ton do kraja i odvrnula slavine u kuhinji i kupaonici. Desetak minuta poslije susjedi su počeli uznemireno lupati po zidovima.

Telefon je ponovno zazvonio tek pred jutro. Zvonio je bez prestanka dok se ona na brzinu oblačila i bježala iz stana.

Šišanje Vesni Rimac Radovan je tog dana dobio plaću. Tjeskobno je zavirio u žutu omotnicu, izvadio novac, prebrajao ga i spremio u novčanik. Omotnicu je presavio i gurnuo u stražnji džep hlača. Onda je popio zadnji gutljaj kave i zagledao se u mutni tamni sjaj taloga.

»Jesi li dobio plaću?« »Jesam.«

»Odlično. Vodiš me na šišanje«, kazala je Helena.

»Nema teorije.«

Sjedio je u fotelji kada je ona ušla s vrećicama u rukama. Odložila je namirnice na stol, zadigla nježno ružičastu plisiranu suknju i sjela mu na koljena opkoračivši ga golim bedrima. Uznemirio ga je njezin topao spol, osjećao je njezinu želju kroz tanko pamučno tkanje.

»Isuse! Helena, nemoj mi to učiniti.« Uzalud je govorio.

»Vodi me na šišanje«, šaptala je grizući ga po vratu i gurajući mu prste u usta.

»Neću.« »Vodi me na šišanje«, zacvilila je kao životinja.

»Neću!« kazao je Radovan tvrdo. »Neću! Neću! Neć... Aaahhh! Jebem ti mater, koja si ti zmija... Obožavam te, Helena. Volim te, mačiću. Ti si Bog i istina. Umrijet ću zbog tebe.« »Umri, pizdo.«

Radovan je volio njezinu kosu, divlje tamnocrvene kovrče, tako guste da nije mogao uplesti prste u njih. Oduševljavala ga je ta džungla pramenova koja je suho pucketala i iskrila puna statičkog elektriciteta. U sparnim noćima na zgužvanim i znojnim plahtama u polusnu bi mu se učinilo da je taj plameni grm na čudnovat način nešto živo. Kao da je njegova draga Meduza sa zmijama umjesto kose, tropska biljka mesožder ili ruža penjačica.

»Zašto se hoćeš ošišati, ljubavi?« upitao je Radovan svoju ženu milujući joj hladna leđa, dodirujući jagodicama prstiju smeđe madeže, sićušne arhipelage tumora.

»Tako«, odgovorila je Helena jedva čujno.

Ležala je na njemu mrzovoljna i teška. Zašto mi to radiš, Helena?, pomislio je očajno. Zašto to radiš i sebi i meni, ljubavi? Jebi ga, volim te, ali ta razdoblja tvojega potpuno nerazumljivog nezadovoljstva, dugi odsječci vremena u kojima želiš biti posve sama, čine da se osjećam kao govno.

Želiš se ošišati. Zašto? Da kazniš samu sebe postupkom zbog kojeg ćeš zažaliti? Da kazniš mene i ljude koji te vole? Ugodit ću ti, Helena. Kako bih ti bilo što mogao odbiti?

»Pričekat ću te u kafiću preko puta«, kazao je. »Ovo ne želim gledati.« »Molim te, ostani.« Radovan se ogledao po frizerskom salonu. Sve su stolice bile zauzete: u kutu su sjedile dvije gimnazijalke i urotnički hihoćući listale neki šareni časopis, malo dalje postarija žena s uvijačima u kosi vezla je goblen, neka je djevojka spuštenih ramena zamišljeno zurila u hrpice odrezanih dlaka na podu. Zrak u malenoj prostoriji bio je pun pare i mirisa šampona. Naposljetku se Radovan u neprilici spusti u stolac iznad čijeg je naslonjača stajala kadica za pranje kose. Nije se usudio nasloniti glavu, pa je sjedio polupognut i pomalo se blesavo osjećao. Stolac za pranje kose bio je iza stolca za šišanje u kojemu je sjedila Helena, tako

da je vidio ružan grč mrzovolje na rubu njezinih usana u ogledalu. Preplavi ga tuga.

»Onda?« upitala je sitna pjegava frizerka s podignutim škarama.

»Skroz kratko. Na centimetar me ošišajte«, kazala je Helena odlučno.

»Jeste li sigurni?« »Tako je sad moderno«, upao je Radovan. »Frizura 'talijanska kurva'." »

Helena se nacerila u ogledalu i odmah mu je bilo lakše.

»Kako to mislite?« upitala je frizerka zbunjeno.

»Jeste li vidjeli u filmovima kako su partizani nakon rata šišali cure koje su se družile s Talijanima?« »

Frizerki to nije bilo nimalo smiješno. Odložila je škare i uzela stroj za šišanje. Kada je on počeo zujati, Radovan je stisnuo oči od neugode.

Otvorio ih je tek kada je zujanje prestalo. Frizerski je salon u međuvremenu opustio. Iz zrcala ga je gledala na trenutak potpuno nepoznata osoba. Njegova je žena nalikovala na regruta. Na prljavom linoleumu oko stolca ležali su riđi pramenovi kao gnjili plodovi oko stabla. Helena se blijedo bolesnički smiješila. Nasmiješio se i on njoj, ustao i sjeo u stolac do nje.

»Jesi li sretna?« upitao je njezin gotovo ćelavi odraz. »Sada sličiš Sinneadi O' Connor.« »Talijanska kurva«, kazala je Helena dok je frizerka fenom i četkom tobože uređivala ostatke njezine kose. Spustila je ruku na ruku svog muža na naslonu stolca. Bila je mirna neko vrijeme, a onda je zarila duge crvene nokte u njegovu nadlanicu i stala tiho plakati.

»Nemoj, ljubavi, samo sam se šalio«, kazao je Radovan. Poželio je umrijeti gledajući kako njegova lijepa žena plače. »Nemoj, ljubavi...« »

»Glupane.« Izvadio je žutu omotnicu iz stražnjeg džepa hlača i spremio u nju jedan crveni pramen s poda. Zujalo mu je u ušima.

Helena je narednih dana bila potpuno odsutna duhom, a Radovana je razdirao očaj.

Sto da radim, Helena? mislio je. Gore je nego ikada. Daj, Helena, razgovaraj sa mnom. Nasmij mi se.

»Sto da radim, Helena?« upitao je Radovan svoju ženu.

»Kako to misliš?« kazala je ona i pogledala ga začuđeno kao da se ništa neobično ne događa.

Uzeo je kremu za čišćenje cipela s balkona i zaključao se u kupaonicu. Skinuo se gol i stao šarati po prsima i butinama. Zacrnio je i zube. Onda je uzeo malenu krpenu lutku u koju je stavio riđi pramen iz žute omotnice i zario dugu iglu u njezine grudi.

Iz kuhinje se čulo kako je tresnula o pločice velika keramička zdjela za salatu.

»Umri, pizdo!« prošaptao je bijesno.

Edita Mirjani i Katarini Edita se ispružila na ručniku s naslikanim Van Goghovim suncokretima, tek je izašla iz mora i koža joj je naježena. Iz nosa joj curi. Ona traži cigarete u torbi od slame, mokrim rukama pažljivo vadi jednu i pripaljuje. Zatvorila je oči, u ustima joj se dim miješa s okusom mora.

»Oprostite, bih li mogao dobiti jednu cigaretu?« »Molim!?« kaže Edita uplašeno.

»Jednu cigaretu bi li mogao dobit?« kaže sjena.

»Može, može...« - veli djevojka i istresa kutiju »kolumba«, a cigarete se neposlušno rasipaju po sivom pijesku.

»Govno«, kaže Edita.

»Molim?« »Govno!« reče Edita drsko tipu što stoji u kontralihtu iznad nje. Oči joj se pomalo privikavaju i ona sada vidi zgodnog preplanulog momka u kupaćim gaćicama s bijelim i plavim uzdužnim prugama. Sada se nasmiješila kao da se ispričava i pruža cigaretu momku.

»To su Van Goghovi suncobrani«, kaže momak učeno.

»Suncokreti«, ispravlja ga Edita.

»E, suncokreti... Znae, ja sam slikar.« »Slikate suncokrete ili suncobrane?«

»Svašta«, kaže slikar veselo. »Najčešće atomske bombe, nuklearne katastrofe i slično.« »I slično?« »Aha.«

»Po sjećanju ili uživo?« »Molim?!« »Nuklearne katastrofe? Slikate li nuklearne katastrofe po sjećanju ili uživo?«

»Pastelama. Nemam para za ulje na platnu.« »Jeste li vi nagluhi?«

»Molim?« »Ništa.«

Ispružila se ponovno na leda i stavila tamne naočale. Slikar je legao na bok pored nje, gledao je dugo i otpuhivao dim u njezinu pravcu. Tiho je pjevao »Sve će to o mila moja« Bijelog dugmeta. Edita se napokon okrenula prema njemu i kazala:

»Ti ne bi smio izlaziti mokre kose van.«

Momak se blesavo nasmiješio.

»Imaš propuh u glavi.«

Blesan se i dalje smiješio i bio je tako lijep. Jedna je majka vodila uplakano gologuzo dijete pored njih, bradonja s ray ban naočalima uživao je u sladoledu od vanilije i jagode. Oblak je projurio pored sunca i na tren ih je pokrila sjena.

»Kako se zoveš?« upitala je Edita.

»Marin Škarić.« »Znaš li ti, Marine Škariću, zašto Stevie Wonder maše glavom kada pjeva?« Marin Škarić nije kazao ni da ni ne, nego je samo gledao Editu svojim crnim okicama i cerio se. Edita je pomalo bila u neprilici zbog toga.

»Zato što ne zna gdje je mikrofon«, rekla je cura naposljetku.

Opet ništa, bena ne daje znaka da je razumjela.

»Stevie Wonder maše glavom kada pjeva zato što ne zna gdje je mikrofon«, kaže Edita polako naglašavajući svaku riječ.

Ništa.

»Znaš, on je slijep«, objašnjava Edita.

Marin Škarić se smiješi kao da mu je pred noge pala i nije se aktivirala jedna od onih atomskih bombi što ih slika. Sekunde prolaze, padaju u pijesak i rasušene sitne školjke kao mrtve muhe.

»Jesi li mu vidio ženu?«, ne odustaje Edita.

»Čiju?« »Stevieja Wondera?« »Nisam.«

»Nije ni on.«

Slikar katastrofičar ni da bekne. Ponovno nastane tišina u kojoj se on smiješi, a njoj je neugodno i ljuta je zbog toga. Napokon...

»Nisam znao da Stevie Wonder ima ženu«, veli Marin ozbiljno.

Edita je paralizirana. Na trenutak više nije znala gdje se nalazi, postoji li, ima li Boga i života poslije smrti. Nije više sa sigurnošću znala je li bitak možda jedan, vječan i nepromjenljiv, kako je tvrdio Parmenid, ili je možda sve u mijeni, kako bi kazao Heraklit. Ništa Edita nije znala, jer je glupost tako divna i nedokučiva. Stala je, užasnuto stavila ruku na usta i ugrizla se za prst.

»Marine Škariću«, kazala je malo poslije pribravši se, »imaš li ti nekakvo mjesto gdje bi nas dvoje mogli ovoga časa otići i biti sami.«

»Mama mi je na poslu do pet«, rekao je on.

»Živjela tvoja mama.« **Crvenokosa** Prolog Krupan muškarac četrdesetih godina, neobrijan, zapuštene odjeće i masne čele koja je u kontralihtu pred prozorom svijetlila kao užarena, svojim je golemim izbuljenim očima ustravljeno zurio u desetak zrna bijelog graha prosutog na stolu. Jutro je bilo i Suzana, zlovoljna i teška od sna, mrzila je samu sebe i svog posjetitelja, ne osjećajući ni trun nadahnuća da u bijelom arhipelagu vidi išta što bi kod ćelavoga, iz kojega se nesreća širila u oblaku nepodnošljivog zadaha po znoju, probudilo nadu u vedriji futur. Sto da uopće kaže tom jadniku?

Bilo je lako, čak ugodno kada bi k njoj došla žena. Sa ženama se moglo neobavezno brbljati o kuhanju, garderobi ili seksu – o seksu su sve htjele pričati i bile neobično intimne sa Suzanom – pa bi se sam čin gatanja dogodio nekako spontano i veselo: proročica bi složila lijepu pričicu od podataka koje bi saznala u razgovoru, a malo bi izmaštala onako kako joj se činilo da bi se mušteriji moglo svidjeti.

Pa i s muškarcima je znalo biti lijepo, posebno ako su bili mladi, zgodniji i fino odjeveni. Suzani, udovici već četrnaest godina i gotovo nepokretnoj, nedostajalo je muško društvo i njihova pažnja. Ponekad – to je bio njezin mali hir – ako je momak baš bio zgodan, koristila je svoj autoritet vladanja nad sudbinom i gotovo mu zapovjedila da je na odlasku poljubi u obraz.

Ali što da radi s četrdesetogodišnjakom, samcem, šutljivim i mračnim tipom kakav je ovaj danas. Od njega svakako neće zatražiti da je poljubi. Ljuta je na sebe što ga je uopće pustila u stan. Sto da mu uopće kaže kad ovako napeto bulji u grah i kada se vidi da mu je stalo kao da mu život ovisi o tome?... »Marko... Marko si rekao da se zoveš?« počela je Suzana bezvoljno. Čelavi se u neprilici nakašljao, a onda tiho, gotovo sramežljivo protisnuo: »Janko.« »E, Janko, oprosti...«, ispričala se gatara opsovavši u sebi. »Vidim ti ovdje jednu ženu crvene kose... Baš onako bujnu crvenu kosu ima. Ko vatra... Ali moraš pazit... Moraš pazit da se ne opečeš na toj kosi... Jako teško ćeš doć do nje... Jako teško...« Janko se u sebi upitao kako se to u bijelom grahu tetovcu može vidjeti da njegova suđena ima crvenu kosu, ali nije ništa kazao, već je samo ozbiljno kimnuo čekajući nastavak izlaganja...

Na putu do kuće Janko je kupio mlijeko i novine pa među oglasima potražio svoj oglas: »Ozbiljnu ženu, može i mlada umirovljenica, tražim za njegovanje starije osobe, telefon...« Tko zna hoće li itko pristati da njeguje tatu, pomislio je potišteno. Stari se sve više gubio u posljednje vrijeme. Hodao je po stanu u poderanom njemačkom šinjelu prebačenom preko stare pidžame, u pasu pritegnut opasačem s »lugerom«. Janko mu je, srećom, na vrijeme sakrio metke inače bi ga stari dosad barem triput ucmekao.

»Ruke uvis!«, dreknulo je čim je Janko stupio u predsoblje i Janko spremno ispuni nalog, načas zaboravivši da je pištolj prazan. »Lozinka!«, reče tata. »U gori raste zelen bor«, kazao je Janko. »A tebe nema, dragi moj«, otpovrnuo je njegov otac. »Ulazi!... Oprosti što te provjeravam«, kaže stari, »ali znaš kako je - ustaše hapse naše najbolje drugove.« Janko odlazi do kuhinje i stavlja mlijeko u frižider. Kuhinja izgleda strašno: sudoper je pun nečistog posuda, na polupraznoj staklenci džema od šljiva već se uhvatila plijesan, po štednjaku se iz lonca za iskuhavanje rublja razlila žućkasta voda.

»Upravo sam dobio vijest da je u Splitu drug Rade Končar bacio bombu na talijansku muziku«, nastavlja tata iz dnevne sobe. »Dalmatinci, dakle, pružaju otpor neprijatelju, a mi stojimo ko pizde. Sta više čekamo, druže? Zar trebamo čekati da Staljin dođe da nas oslobodi... Kao da Staljin nema problema osim nas?« Janko se vratio u predsoblje, skinuo jaknu i izuo se. Gore je nego ikada, pomislio je gotovo na rubu suza. Tata je sada zaboravio i to da je još '48. raskrstio sa Staljinom. »Je li tko zvao?« upita ga malo se pribravši. »Zvali su iz štaba brigade«, kaže tata. »Kažu: Orao je uzletio, žuna se još koleba... Ne znam što im to znači...« Jadni tata, pomisli Janko. Jadni tatica...

Na oglas su se javile četiri žene i jedan muškarac. Muškarca, nekakvog vozača autobusa koji je nakon šesnaest godina radnog staža već dvije godine bio na prisilnom godišnjem odmoru i tražio bilo kakav posao, Janko je odbio već preko telefona.

A žene su odbile Janka: dvjema je bilo dosta čuti da je stari senilan, jedna je samo provirila preko praga i uplašeno promrmljala »Još ću razmisliti pa ću vam javiti što sam odlučila«, a jedna se, bogme, ozbiljno premišljala da li da prihvati posao, sve dok tata nije došao, prislonio joj pištolj na čelo i kazao: »Pjevaj, ptičice, tko te je poslao?!« Užasnuta se žena, jedna dobra stara gospoda, učiteljica u mirovini, popiškila od straha. Janko je bio očajan.

Naposljetku, već je bilo prošlo gotovo tjedan dana od objave oglasa, poslijepodnevna ura bila, Janko i tata piju kavu - tata, razumije se, iz otučene aluminijske čaturice kad, zvoni telefon. Janko se javlja, nekakva žena je s druge strane, pristojno se predstavlja, mazan, pomalo unjkav glas raspituje se jesu li već našli nekoga za njegovanje starije osobe, ona je sudska daktilografkinja na pola radnog vremena, neudata, mogla bi dolaziti četiri sata dnevno svaki dan, ne, ne smeta joj što je stari senilan, njezina mama, Bog joj dao duši, je isto tako za Šašu Kopljara mislila da je nekakav kavalerijski natporučnik...

»Ko je to bio?!« kaže tata. »Zovu iz štaba brigade«, dosjeti se Janko. »Dolazi nam jedna drugarica s detaljnim uputama što da radimo.« »Napokon!« uzdahnu tata. »Napokon su nas se sjetili... Već sam poludio od iščekivanja.«

3.

Ružica, mislio je Janko maloumno piljeći u obla koljena što su čedno izvirivala ispod sive suknje... Ružica se zove... Pa to je odlično!... Ružica!... Razgovor između njih na tren je zastao i žena - tj. Ružica - se nekako dražesno, kao sirotica skupila u ramenima gnječeći od nervoze svojim njegovanim crvenim noktima torbicu u krilu... Ružica, palo je na pamet Janku ponovno i to ga ime nekako čudno zapanji, ispuni ushićenjem i dragošću... Ružica!... Ružica se značajno nakašlja... Kako je to krasno, pomisli Janko blaženo.

»Onda smo se dogovorili«, prozbori žena nakon dugog razdoblja šutnje. »Molim!« prenu se Janko. »Dogovorili smo se«, ponovi žena pogledavši Janka značajno svojim crnim očima između crvenih pramenova. »Da, da, naravno...«, probrza Janko. Gatara je bila u pravu, pomisli gledajući potencijalnu njegovateljicu u oči.... Gatara je bila u pravu!... Crvenokosa!!!... Dugo su se gledali, tako dugo da se Janko naposljetku smeo, zacrvenio i spustio pogled. Ružica se nasmiješi. Janko se sjeti kako je kazala »A vi niste oženjeni?«. Zašto je kazala »A vi niste oženjeni?«... Srce mu stade divlje lupati, zavrti mu se u glavi od uzbuđenja...

»Nego, recite vi meni, drugarice«, javi se u tom času tata koji je cijelo vrijeme s rukama na leđima živčano šetao s jednog na drugi kraj sobe, »šta misle oni u štabu brigade!? Vrijeme prolazi, a ja ne dobivam nikakvih uputa. Već sam mislio da ja sam, na svoju ruku, počnem organizirati neke akcije... Teško je, znate, ovako daleko od jedinice... Ja sam mislio, onako, za početak, da napravimo sabotažu u kuhinji jednog njemačkog divizionara... Ubacimo svoga čovjeka u kuhinju pa Švabe otrujemo živom! Jelda je to dobra ideja - trovanje živom!... Ali, jebi ga, otkud meni živa!...«

4.

Četiri mjeseca je prošlo, život Janka i njegova tate iz korijena se promijenio. Ružica, ta crvenokosa čarobnica, četrdesetogodišnja, ali još uvijek lijepa žena s pokojim, za njezinu dob posve razumljivim pa čak i poželjnim kilogramom viška, svojim je čvrstim bokovima samouvjereno stala na sredinu zapuštenog stana, osvrnula se odakle da počne, a onda svojim krasnim, oblim bijelim rukama stala rediti. Upravo je nevjerojatno što je ta okretna žena uspijevala učiniti u samo četiri sata dnevno: u kuhinji i kupaonici, dnevnoj sobi i dvjema spavaonicama - svuda se osjećao njezin blagotvorni dodir. Janko i tata uživali su u njezinim ukusnim objedima i redovito se presvlačili u čisto rublje, ona je očistila zidove od paučine i balkon od krša, četkala cipele, glačala košulje. Nekoliko im je puta i palačinke napravila, a jednom, bogme, i pizzu, koju je tata slasno pojeo, ne znajući da se radi o fašističkom jelu.

Dobra je njegovateljica staroga odjenula u čistu pidžamu, a šinjel odnijela na kemijsko čišćenje. Janko ju je jednoga dana čak zatekao kako tatin »luger« glanca sredstvom za čišćenje štednjaka. Tati je, na nesreću, u međuvremenu bilo sve gore i gore - jednoga se dana, recimo, pojavio sa crnim florom na rukavu cmizdreći za Savom Kovačevićem - ali Janko se sada nekako manje uzbuđivao zbog toga. Dok bi stari za ručkom zaneseno mljeo o vlakovima municije koje su tih dana partizanski diverzanti digli u zrak, Janko se kroz paru koja se dizala iz pileće juhe smiješio Ružici, a ona se smiješila njemu.

Jednom su otišli u kino skupa, gledali nekakav ljubavni film u kojemu glavna junakinja na kraju umire od leukemije, što je Ružicu tako rastužilo da je poslije dva sata plakala. Janko ju je tješio, u jednom se času čak odvažio da joj stavi ruku na rame i umirujući potapše. Kad je ona bila pokraj njega, osjećao se ispunjenim i sretnim, a kada je ne bi bilo, bijaše tako jadan da ga je bolio želudac.

5.

I tako se sve razvijalo prema sretnome kraju do jednoga dana, kada je Janko odlučio otvoriti svoje srce pred crvenokosom.

Prošlo je, kako smo već kazali, četiri mjeseca i Janku se činilo da se više nema što čekati. Objedovali su bili, tata se povukao u svoju sobu, a Ružica i on su prali sude u kuhinji. Topao svibanjski dan je bio, a Ružica u laganoj bluzi sa cvjetnim uzorkom kroz koju se vidio crni grudnjak što je sapinjao krupne prsi. Muškarac je bio uplašen kako se ne sjeća da je još od mature bio, od mirisa mošusa koji se širio oko njegovateljice maglilo mu se pred očima. Pranje suda se već primicalo kraju, Ružica mu je dodavala tanjure, a on bi ih brisao i svaki put kada bi im se ruke dotakle - a on se trudio da se svaki put dotaknu - Janko bi se stresao. Konačno, žena je nakon obavljena posla već brisala ruke kuhinjskom krpom, a muškarac prozbori:

»Znate, Ružice« promuca on, »u ova četiri mjeseca postali smo toliko bliski da vas ja već vidim kao člana obitelji.« Žena mu se nasmiješi. »Vi ste mi dragi«, nastavi Janko osokoljem tim smiješkom, »... a znam da sam i ja vama drag...« »Znači, tata vam je kazao«, prekinu ga Ružica. »Što!?« zapanji se Janko. »Pa to...«, začudi se njegovateljica. »Nije vam rekao... Joj, kako je on zaboravan!...« »Šta je bilo?... O čemu se radi?« kaže Janko začuđeno. »Pa nas dvoje ćemo se vjenčati!« gotovo uskliknu žena. »Tko?!« upita Janko. »Pa vaš tata i ja«, reče Ružica jednostavno. »Ja ću defakto biti vaša mama!«

U tom trenutku, Janko se još nije bio ni snašao, u kuhinju ude ozareni tata, viče: »Jeste li čuli, Hitler je u Rusiji dobio po repici! Fašisti bježe ko muhe bez glave! Živjela sovjetska Hrvatska! Živio drug Staljin!!!« »Tata, ne govori pizdarije!« poviče tada Janko dok su mu suze curile niz obraze. »Staljin je zločinac i kurvin sin! Ubio je više ljudi nego Hitler i Mussolini skupa! Ubio je Beriju i Trockoga i sve prave drugove, pola Rusije je poslao u Sibir, tjerao djecu da se odriču od svojih roditelja, Džingis kan je bio mala beba za njega...« Tako je kroz suze vikao Janko razbijajući tanjure, šalice i čaše i bijesno prevrćući namještaj. Naposljetku pade na pod i gorko zarida...

Epilog Prošle su već tri godine od tada. Tata je umro razbaštivši svojega jedinca, tu »klerofašističku svinju i suradnika okupatora«. Sve njegove nekretnine i pokretnine - trosobni stan, garažu, vikendicu u Sukošanu, moskviča... - nasljedila je njegova vjerna drugarica Ružica. Janko sada živi u podstanarskoj sobici u jednome vlažnom podrumskom stanu, ne ide mu baš najbolje u životu, ali on se nije prestao nadati. Njegova stanodavka, naime, jedna je krasna crvenokosa gospoda i, ako mene pitate, tu bi još svašta moglo biti...

Špijunska ponoćka **Božićna priča** Nepomirljivom Ivici Fleschu Vladimir je bio mala gnjida. Ljigavac i štreber, zločest, proračunat momak. Možda i pomalo okrutan. Vi to ne opažate, ali ja to odmah vidim. S druge strane, Vladimirovi su roditelji

bili dobri ljudi. Brat mu je bio dobar dečko, s njim sam igrao košarku. Tko zna zašto je Vlado bio drukčiji? Možda stoga što je bio tup? Ja vjerujem da je zao čovjek ili neobično inteligentan ali nastran, ili je tup. Vlado je bio ovo drugo. Bio je neizrecivo tup i nesmotren kada je u zadnjem razredu gimnazije na vratima školskog WCa flomasterom narisao kukasti križ i napisao »Heil Hitler!« ispod. Bila je to glupa, adolescentska nepodopština, ali je netko negdje zaključio kako je valja istražiti. Bit će su policijski statističari ustanovili kako im ne štima stopa rasta počinjenih prijestupa? Ili je to bilo nešto politički? Kako bilo, u složenoj i skupoj policijskoj istrazi Vladimir je ridajući priznao svoj »zločin« mršavom i visokom inspektor. Recimo da se inspektor zove Miletić.

Četiri mjeseca poslije toga, Vladimir je već na fakultetu, a mršavi ga inspektor još uvijek zlostavlja. Traži od njega da mu priča o profesorima na fakultetu, o studentima i tome slično. Čini se da nikada neće ni prestati. Sredina je prosinca 1986., njih dvojica sjede u Miletićevom uredu.

»Vlado, ti si pametan momak«, kaže inspektor. »Nisi mi dosad bio puno od koristi, ali ja vjerujem u tebe. Isto tako, ti moraš vjerovat meni. Ja ti mogu puno pomoć i ja ću ti i pomoć! Samo radi ono što ti ja kažem. Samo se mene drži...« Momak gleda policajca i neugodno mu je. A opet, bio bi neuljudno okrenuti pogled nekamo drugamo, na izgrebani ormar, kalendar na zidu, uokvirenu zahvalnicu čiji povod odavde ne može pročitati.

»... Još malo pa je Božić i Nova godina«, govori Miletić, »a to je doba visokog rizika. Puno ljudi je za praznike došlo iz Njemačke, puno njih je povezano s ustaškom emigracijom. Oni su neprijatelji ove zemlje, njihov je cilj ovdje napraviti kaos. Zato moramo dobro paziti. Pođi na ponoćku. Moraš dobro gledati i slušati: šta ljudi govore, koga psuju, koga hvale, što pjevaju... Sve dobro pamti!«

Vladimir odrješito kimnu glavom.

»A ako ti se neko učini sumnjiv, a on šuti i ne izjašnjava se«, nastavlja policajac, »ti mu pridi. Slobodno. Pridi mu pa ga malo ubodi, isprovociraj ga. Pa ako se on makne od tebe, onda se makni i ti od njega. A ako se on ne makne, ako prihvati razgovor, ti ga stisni. Neka se što više izlaje. Sto se više izlaje, to je s njim poslije lakše«.

Vladimir šuti. Ovaj ga posljednji Miletićev prohtjev malo muči. Prisluškivanje nije problem, ništa lakše od toga. Ali provocirati?! Najprije, nije baš jednostavno natjerati ljude da izvikuju protudržavne parole ili pjevaju zabranjene pjesme. Osim toga, tako se izlaže da ga prepoznaju kao špijuna. Ako ga i ne skuže odmah - majko mila! skužit će ga poslije, kada im policija zakuca na vrata.

»Onda? Jesmo li se dogovorili«? pita Miletić.

Vladimir nevoljko kimnu glavom.

»Jesmo li se dogovorili?« neumoljiv je inspektor.

»Jesmo«, kaže momak suho.

U jedanaest navečer crkva je bila već puna svijeta, gomila je stajala pred ulazom i zamorila. U susjednim su ulicama praskale petarde, mirisali su deodoranti i vodice za brijanje, kamfor iz neprovjetrenih krznenih bundi. Iz obližnje se gostionice orilo Rajska Djevo, kraljice Hrvata, a Vladimir nije znao računa li se i ta pjesma pod neprijateljske. Ako se ne računa, bio je u gadnoj neprilici, jer dosad nije čuo da netko psuje vlast i više »Zivila Nezavisna Država Hrvatska!« Niti je itko pjevao Vilu Velebita i Ustani bane. Ne znajući što da učini naposljetku se ugurao među ljude i stao k'o bena ni sa kim ne pričajući. Onda je počela misa, metalni se svećenikov glas prolamao iz zvučnika obješena na zidu. Masa je ušutjela. Vladimiru se činilo da će poludjeti.

»Žap!« kazao je u jednom trenu polutiho, nervozno, gotovo nesvjesno, namah se postidjevši. Nitko ga izgleda nije bio čuo. Onda je to ponovio malo sigurnije i glasnije:

»Žap!«

»Molim?!« rekla je djevojka koja je stajala do njega.

»Žap!« veli joj Vladimir jednostavno, kao da je to najobičnija stvar na svijetu. Žap - živio Ante Pavelić! U grudima mu je lupalo kao da milijun parova pleše na limenom podiju.

»Žap!« odgovori mu tada djevojka i nasmiješi se. Vladimiru se učini da će se onesvijestiti.

»Jugoslavija je drek od države!«, kazat će desetak minuta kasnije Mirjani (tako se, naime, djevojka zvala). Nakon što su se prepoznali kao »istomišljenici« njih su se dvoje izvukli iz gužve pred crkvom i uputili po gradu tražeći slobodan stol u nekome kafiću. Kako je sve bilo puno, na kraju su se smjestili na jednoj klupi u parku. Mirjana je zaključila da je tako i bolje, jer da tu mogu slobodno pričati.

»Ovo je gola robija za hrvatski narod«, kaže Vlado. »Ovo je strašno!«, veli on. Priča mu malo zapinje, jer baš i nije potkovan u hrvatskom pitanju.

»Naše devize«, upada Mirjana.

»Eto, recimo, devize...«, kaže Vladimir, premda mu nije jasno što s tim devizama.

»Naše devize odlaze u Beograd«, veli Mirjana.

»Točno!«, složi se momak.

»A Hrvatska je sve siromašnija«, nastavlja djevojka ogorčeno.

»I to!« »Zato mi više ne smijemo ostati u ovoj tamnici naroda. Hrvatska se mora otcijepiti! Hrvatska se pod hitno mora otcijepiti!«, naglašava Mirjana.

»Ali Hrvatska do Zemuna!«, napominje Vladimir.

»Pa dabome!«, složi se Mirjana i tko zna koji put večeras, zavjerenički se nasmiješi Vladi.

Vlado se pak, kurva jedna, smije u sebi. Koliko je ova glupača nadrobila mogla bi zaglaviti milijun godina u Lepoglavi. A bome će i zaglaviti, još samo da otpjevaju kakvu neprijateljsku pjesmu da inspektor Miletić poslije ne bi što prigovorio.

Oj ti Vilo, Vilo Velebita. Ti našeg roda diko!

Poče Vladimir tiho pjevati i djevojka prihvati s njim. Vladimir ju je tek tada malo bolje pogledao. Zapravo je zgodna cura, pomisli. U tamnozelenom »montgomeriju«, sa šalom prebačenim preko kose i ušiju, sitna, okruglog lica i sitnih napućenih usana. Čak je, unatoč tome što je pjesma posve neprilična, i lijepo pjevala. Tada se začuše zvona.

»Sretan ti Božić, Hrvatice!«, reče Vladimir uzvišeno.

»Sretan ti Božić, brate!«, kaže Mirjana.

Zagrlili su se i poljubili dva puta. I onda dok se odvajao od nje i tresao djevojčinu malu ruku Vladimir osjeti kao da je nešto ubolo njegovo malo pokvareno srce. Postidi se sebe i svoga gadnog posla i čisto mu dođe da se rasplače.

»Znaš«, kaže on, »ne bi trebala biti sa mnom«.

»Zašto?«, veli Mirjana. »Pa moramo biti zajedno u ovome. Bolje je da nas je više. Pa ako treba neka nas sve pozatvaraju«.

Vladimir je bio ganut. Sto ćeš ti u zatvoru, pile malo, mislio je momak. Bože, koja sam ja svinja! O, Bože! O, Bože! I tada, ne znajući što bi, shrvan osjećajima priđe ponovno djevojci i zagrlji je čvrsto. Ona zagrlji njega. Stadoše se divlje ljubiti. Neću te izdati, govorio je Vladimir u sebi. Neću te izdati. Neću te izdati. Nikad. Nikad. Nikad. Nikad te neću izdati...

»Onda«, veli Miletić. »Kako je bilo na ponoćki?«

»Pa ne znam, ja ništa nisam vidjela... Mislim, gledala sam okolo, ali nitko nije psovao, nitko nije pjevao...« »Mirjana, ti si pametna cura«, kaže Miletić. »Nisi mi dosad bila puno od koristi, ali ja vjerujem u tebe...«

Nekoliko dana kasnije vidio je njih dvoje kako se na ulici drže za ruke i pao na guzicu. Bogati, pomislio je inspektor Miletić! Pa ne ide to tako. Ne mogu se takve stvari događati među suradnicima. Prije ili kasnije strada posao. Onda je odlučio da ih pusti na miru. Njezina mu je mater svojedobno predavala biologiju, a s Vladimirovim je bratom igrao košarku.

Pogodili ste, ja sam inspektor Miletić. Deset godina je prošlo, Mirjana i Vlado i njihova dva dječaka sjede u restoranu za susjednim stolom, gledam ih preko jelovnika. Oni mene ne gledaju. Onako kako su u mome uredu izbjegavali moj pogled, sada gledaju druge goste u restoranu, konobara, akvarele na zidovima... Za njih ja ne postojim. To je dobro, ali mi se, da budem iskren, ne sviđa. S jedne strane, pretpostavka je moga posla da ja ne postojim. A opet, nekako mi je krivo. Zaboga, pa ja sam spojio ovo dvoje. Mogli su me, recimo, pozvati da budem

kum jednome dječaku. Dobro, ne ovome koji je rođen 88., ali ovome koji je tek dvije godine napunio mogao sam biti kum.

I ne znam jesu li jedno drugome priznali da su na onu Badnju večer kada su se upoznali oboje radili za policiju. Ja im to sigurno neću reći. Ja, naime, mislim da je ljude bolje držati u neznanju.

Gola ministrova kći Točno u jedanaest parkirao sam s druge strane ceste, ispod mokrog, rascvjetalog stabla jorgovana. Strma ulica 68. Magla se tiho kotrljala pločnikom. Između krošnji breza provirivala je bijela dvokatna vila. Netko je samo na tren odmakao zavjesu na jednom prozoru da pogleda tko dolazi. Bio sam znatiželjan barem koliko i on. Zgnječio sam ostatak cigarete u pepljari i izišao. Bilo je tiho, neuobičajeno tiho, uzme li se u obzir da je središte grada bilo udaljeno tek nekoliko minuta vožnje. U tamnosivom odijelu i modroj košulji s krvavocrvenom kravatom, otuširan, svjež obrijan i sit, bio sam zadovoljan sobom. Mogao sam biti i na boljem mjestu.

Pred vrtnim vratima stajala su dva krupna, kratko ošišana majmuna u dobro skrojenim crnim odijelima. Polako sam prešao cestu i podigao ruke pred njima. Dok me je jedan pretraživao, na kućnim se vratima pojavio visok i mršav mladi muškarac, a potom ministar u odijelu bez kravate i u kožnim papučama. Ministar je mašući rukama nešto žučno objašnjavao visokom. Ovaj ga je mirno gledao, kao da se puno ne obazire na njegove riječi. Bio sam predaleko da bih čuo o čemu razgovaraju. Iz parka se cvrkutom oglasila neka nemirna ptica, udaljena grmljavina najavljujivala je kišu. Vreća govana u crnom odijelu ozbiljno je shvaćala svoj posao.

»U redu je, pustite ga!« viknuo je ministar ugledavši me. Čuvar se odmakao. Bijelo obojena metalna vrtna vrata tiho su zaškripala, staza do ulaza u vilu bila je od bijelog tucanika. Ministar se rukovao s visokim muškarcem. Tip je bio suh, upalih obraza i velikih blijedoplavih očiju, dvometraš, prsti su mu bili koščati i dugi. Znao sam ga. Vjerojatno je znao i on mene. Mimoilazeći se sa mnom, sumnjičavo me odmjerio.

»Krešimir Gavran«, rekao sam ministru.

»Znam, uđite.« Ivan Kukavica, ministar rada i socijalne skrbi, bivši emigrant, ugostitelj iz Kolna, saborski zastupnik i zamjenik ministra vanjskih poslova, bio je nizak, skladno građen šezdesetogodišnjak, sijedih zalisaka i čupavih obrva, pravilnih crta lica, okretan. Kroz predsoblje sa stepenicama u dnu uveo me u prostranu i svijetlu dnevnu sobu.

»Sjedite.«

Spustio sam se u bijelu kožnu fotelju. Još jedna takva bila je s druge strane niskog stolića sa staklenom pločom. Okomito foteljama, okrenut velikim staklenim vratima što su vodila na teresu, stajao je isti takav trosjed. Na zidovima su visjele

Lackovićeve grafike i komadi narodne nošnje. Stalac za novine bio je pun raskupusanih novina, televizor je bio uključen. U uglu su bila dva stola: jedan pun boca pića s čašama i posudom za led; na drugom je bio telefon, hrpa papira i vitka kromirana stolna lampa.

»Jack Daniels?« »Bez leda.« Otpio sam gutljaj iz čaše od brušena kristala, a ministar je uzeo nekakav fascikl sa stola, izvukao iz nje nekakav gusto ispisan papir i stao čitati:

»Krešimir Gavran, rođen 1956., visok 196 centimetara, zelene oči, nema osobenih znakova, razveden, bez djece.«

Zaustavio se i pogledao me. Nisam bio osobito impresioniran. Nastavio je čitati:

»S odličnim uspjehom završio srednju školu Sekretarijata unutrašnjih poslova, a potom i pravni fakultet. Viši inspektor. U službi od 80. do 86. Službu napustio po vlastitom zahtjevu... Zašto si otišao? Nešto politički?« »Ne.« »Nego?« »Nije mi se više sviđalo.«

»Zašto nisi pobjegao k nama?«

»Bilo mi je dobro i ovdje.«

»Svima vama je bilo dobro ovdje, dok smo mi vani jeli govna.«

Preletio sam pogledom po sobi. Znao je što mislim i ušutio. Dugo smo šutjeli.

»Slušajte«, rekao sam napokon, »vjerojatno me niste pozvali da biste mi čitali moju biografiju. Te su mi stvari većim dijelom poznate, a slutim da i vi znate da je to tako... Ja sam privatni detektiv, a vi moj potencijalni klijent, prijedimo na posao.« »Valjda je najbolje tako«, rekao je i ponovno otišao do stola s kromiranom svjetiljkom. Iz prve je ladice izvadio veliku žutu omotnicu i spustio je na stol preda me... Unutra je bilo pet fotografija. Nekakva se dvadesetogodišnjakinja na njima golišava valjala po posteljini sumnjive čistoće. Oči su joj bile bezizražajne i staklaste.

»Moja najmlađa kći«, rekao je Ivan Kukavica tiho. »Pročitajte pismo.«

»Pojavi se na ulazu u Maksimir u nedjelju 15.o.m. U zamjenu za 20.000 DEM naš će ti čovjek predati ostale fotografije i negative. Ne učiniš li tako, slike će se pojaviti u novinama. Ne javljaj se policiji jer ćeš se loše provesti«, stajalo je otkucano na komadu papira. Pismo je bilo puno ispravaka korekturnim lakom i umetnutih riječi. Ucjenjivač se gadno namučio s pisaćim strojem.

»Jedino smo s njom imali problema«, počeo je ministar. »Druga su mi djeca bila uredna, dobro učila, a Kata je rano upala u loše društvo, družila se s nekakvim narkomanima, Talijanima, Turcima... Bože te sačuvaj koliko je takvih u Kolnu. Jednom sam našao ukradenu robu, videorekordere i autokasetofone u svom podrumu... Katini pajdaši!...« »S kim se ona družila u Zagrebu?« »Ne znam.«

»Mogu li razgovarati s njom?«

»Ne možete. Jučer sam je poslao svojim na selo dok se ovo ne smiri.«

»U Imotski?« »Da.« »Tamo ima više droge nego ovdje.« »Ona se više ne drogira, kune mi se da je tako.«

Kukavica je bio solidan komad budale. Siguran u sebe. Takvi su najgori.

»Udovoljit ćete ucjenjivaču?«

»Hoću. Vi ćete im odnijeti novce.« »Dopuštate li da malo pronjušim cijelu stvar prije toga?« »Je li to opasno?«

»Nastojat ću biti diskretan.«

»Budite diskretni!« naglasio je. »Jako mi je stalo da ništa od ovoga ne procuri u javnost.«

»Moja cijena je sto pedeset maraka na dan, plus troškovi.« »Ja imam novaca.« »Ne sumnjam.« Otpio sam ostatak viskija i ustao. On me ispratio.

»Oprostite zbog onog dosjea, morao sam biti siguran.«

»Nema veze.« Vani je počela padati gusta sitna kiša. Čuvarima očito nije smetala.

»Nije baš običaj da tjelohranitelji čuvaju ministre. Vaš sektor k tomu i nije tako značajan«, primijetio sam.

»Neki su mi ljudi prijetili telefonom, pa su mi dodijelili čuvare.«

»Ima li to veze s ovim slučajem?«

»Sumnjam, vjerojatno neki uzrujani sindikalist ili netko sličan. Znaite kakvih sve ljudi ima. Ne shvaćaju da je zemlja u ratu.« Pozdravio sam se s njim, podigao ovratnik sakoa i pretrčao do auta. Krupne kapi već su bubnjale po krovu. Tjelohranitelji pred vrtnim vratima stajali su ukočeni kao voštane figure.

Po pljusku sam se odvezao do »Kaktusa«. Hajde Kato, hajde zlato, pjevušio sam putem. Jedan mi brisač nije radio. Vjetrobran je povremeno bio komad neprozirnog, mutnog stakla kroz koje su se vidjele tek šarene mrlje kišobrana. Bilo je već dvanaest i trideset i bio sam gladan. Miris hrane i jednostavna domaća atmosfera s bijelim stolnjacima u »Kaktusu« učinili su da još više ogladnim. Naručio sam bečki odrezak i krumpiriće, zelenu salatu i pola litre kutjevačkog rizlinga. Imao sam slučaj!

Činio se jednostavnim, uistinu ga nije ni bilo. Onakve je fotografije moglo snimiti najmanje dvadeset ljudi u gradu, ali ja sam sumnjao samo na jednog. Javoroko. Bio je glup barem koliko i njegovo ime. Mozak mu nije bio ništa složeniji od malo skupljeg švicarskog nožića za izletnike. K tomu je bio pokvaren kao mućak. Tragična kombinacija. Svojedobno se vucarao po redakcijama. Imao je oko za fotografiju, ali ga nitko nije htio uzeti jer je bio nepouzdan, sklon alkoholu i lijen. Onda je žicao cure da mu se gole slikaju predstavljajući se kao

fotograf »Playboya«, počeo je krasti nasitno. Bio je rođeni gubitnik. Na policiji je bio češće nego na WC školjki. Pogotovo kada je postao doušnik. Ona stupidno sročena poruka i one fotografije, smiješno mala svota za ucjenu - sve je upućivalo na Javorka. Problem je bio jedino kako je on uopće došao do Katarine Kukavica. No, to će se vjerojatno rasplesti kada dođem do njega. U tom trenu u restoran je ušao niži, zdepast muškarac, stariji, u sivom baloneru. Sjeo je za slobodan stol i raširio novine. Prije nego što je počeo čitati dobro me je odmjerio. Kako je upravo tada, nošen valcerom konobara, doplovio moj bečki odrezak, nisam se puno obazirao na njega.

Pred sivim neboderom na Peščenici stajala su parkirana dva policijska automobila i vozilo hitne pomoći, s upaljenim rotacijskim svjetlima. Kiša je prestala i oblaci su se razmakli. Sunce je bljeskalo na izlozima obližnjih kafića. Nimalo mi se nije sviđala gužva javnih službi pred neboderom. Znatiželjnici pred haustorom samo su nagađali što se dogodilo unutra. Javorko je stanovao na četvrtom katu.

Nitko mi nije morao pokazati vrata njegovog stana. Bila su širom otvorena. Moj dečko upravo je izlazio. Vodoravno. Sav u krvavim zavojima, buncajući - imao je kratki tečaj levitacije na bolničkim kolicima. Policijski je fotograf bljeskao svojim fotoaparatom preskačući skršeni namještaj. Drugi je četkicom lagano premazivao vratnice. Malo dalje, s rukama u džepovima traperica stajao je Rudolf. Zamišljeno je gledao lokvicu krvi na parketu.

Zapravo, bilo mu je svejedno. Bio je jedan od mojih rijetkih prijatelja. Podigao je glavu i ugledao me.

»Jesi li vidio što je ostalo od našeg prijatelja?« rekao je sasvim prirodno, kao da je očekivao da će me vidjeti. Odmah sam znao koliko je umoran i koliko mu je stalo da se očevid što prije završi, pa da se pokupi kući.

»Šteta«, odgovorio sam.

»Nedostajat će mi.« »Zar je tako ozbiljno?« Prešao sam na drugu stranu sobe i sjeo na prozorsku dasku.

»U komi je i na lubanji ima poveliku rupu.«

»Koliko veliku?« »Ni ozonski omotač nije tako oštećen.«

»Fuj.« »Daj, šuti. Ti si, pizdo, na vrijeme pobjegao iz policije i ne znaš o čemu govorim.«

Pogledao sam kroz prozor. S druge strane ulice stajao je tip koji je na mene škiljio u »Kaktusu«. Baloner je držao prebačen preko ruke i tupo zurio u fasadu. Sve je ovo izgleda bilo složenije nego mi se u prvi mah učinilo.

»Tko ga je našao?«

»Susjed je čuo buku i pozvao policiju«, rekao je Rudi. »Što ti radiš ovdje?« »Jutros sam dobio jedan slučaj u kojem naš prijatelj vjerojatno ima svoje prste.« »Dođi ovamo«, rekao je moj prijatelj i odveo me u sitnu kupaonicu. Tamo je oštro

mirisao fiksir, kutijice filmova i kade za razvijanje bile su razbacane po podu.

»Znaš tko me nazvao malo prije nego što si ti došao?... Vlado Grubišić. Grubi. Sjećaš li ga se? On ti je, dragi moj Krešo, sada velika faca u Ministarstvu obrane. Preporučio mi je da ne čačkam puno po ovome. Zapravo, bio je prilično ultimativan... I, da ti iskreno kažem, to mi se sviđa.

Boli me kurac za Javorka, idem doma. Umoran sam od ovih sranja.“

Isprva prilično nedužan, gotovo zabavan slučaj golišavih fotografija luckaste i razmažene Katarine Kukavica neočekivano se komplicirao. Zapravo, sada se činilo prilično opasnim. Naravno, ukoliko je Javorko uistinu snimio one fotografije. Po svemu sudeći jest.

»Tko ti je klijent?«, upitao me Rudi.

»Ne mogu ti reći.« »Nisi frend.« »Ozbiljno. Cijela je stvar poprilično posrana, možda je i bolje da ne znaš.“

»Pazi se.« »Aha... Idem sada. I hvala ti... Pozdravi ženu«, rekao sam i izišao.

»Navrati koji put!« viknuo je Rudolf za mnom.

S druge strane ceste stajao je tip sa sivim balonerom preko ruke i zurio u mene kao debeli podbuhli gušter. Nije me smetao. Cim sam otvorio auto, on je otrčao do svojega. Nije se uopće trudio da bude neprimjetan. Bio je sunčan, gotovo ljetni dan. Po mokroj travi neka je žena u trenirci vodila psa u šetnju. Klinци su se pentrali po divljim kestenima pored ceste, besposličari su stajali nalakćeni na šankove. Na ovom svijetu bilo je toliko lijepih zanimanja.

Upao sam u špicu. Probijajući se kroz gužvu razmišljao sam o Grubom. Tip je došao poslije mene u policiju. Bio je možda čak pet ili šest godina mladi, beskrupulozan i ambiciozan. Umio je natjerati čovjeka da govori. Sada je u Ministarstvu obrane. Što je tražio kod Kukavice jutros?

Spavalo mi se, otišao sam iz policije prije osam godina, a još uvijek se nisam naspavao. Gušter me još uvijek slijedio. Polako mi je išao na živce, ali to je bilo više stoga jer sam bio umoran. Parkirao sam pred kućom i izišao.

On se zaustavio stotinjak metara niže. Kuća u kojoj sam stanovao bila je memljiva i stara. Ipak, sviđalo mi se tu. Popeo sam se na drugi kat, otključao vrata i ušao u stan. Zadovoljno sam primijetio da u njemu nije bilo nikoga otkad sam ga napustio. Tek tada sam zapravo shvatio koliko se bojim. Spavalo mi se. Nisam više mogao ni misliti. Svukao sam se i legao u krevet. Pokušao sam sabrati dojmove, ali mi nije išlo. Ubrzo sam zaspao. Nisam ništa sanjao. Uopće, jako rijetko sanjam.

Kada sam se probudio, na digitalnom satu na noćnom ormariću je stajalo jarkocrvenih devetnaest i četrdeset. U sobu je ulazilo

svjetlo ulične svjetiljke, čuli su se udaljeni automobili. Pogledao sam kroz prozor. Neki je muškarac našao pušiti i gledati u Mjesec baš pod mojim prozorom. Upalio sam svjetiljku na noćnom ormariću i otišao se umiti. Hladna me voda potpuno razbudila. Vratio sam se u krevet. Cijeli mi je slučaj polako postajao bistriji. Priča što sam je složio u glavi bila je prilično nevjerojatna, ali koherentna. Doduše, nedostajao je motiv, no Kukavica ga je vjerojatno sam znao. Pokušao sam nagađati što bi to sve moglo biti. Nimalo mi se nije svidjelo ono što mi je palo na pamet. Upalio sam televizor. Na programu je bila nekakva komedija s Frankom Sinatrom. Nedavno sam pročitao da je on bio mafijaš.

U devet i trideset netko je počeo petljati po mojoj ključanici. Već sam počeo misliti kako nitko neće doći. Uzeo sam pištolj iz ladice s čarapama i tiho se odšuljao do vrata. Tip je otključao vrata i ušao. Bio je prilično neoprezan. Ljudi iz njegove firme bili su uopće jako bahati u posljednje vrijeme. Prislonio sam mu cijev uz glavu.

»Polako podigni ruke«, rekao sam. Poslušao me. Disao je šumno kao parnjača. Tresnuo sam ga postrance pištoljem. Kada se srušio činilo se da će pod propasti pod njim. Okrenuo sam ga na leđa. Isti me čovjek danas pretražio pred vrtnim vratima Ivana Kukavice. Pretražio sam mu džepove. Ono što sam našao u lisnici bio je posljednji komadić puzzlea. Slučaj je bio gotov. Valjalo je još jedino čitav dočekati jutro.

Iznio sam tipa na stubište, dobro sam se namučio. Polako je dolazio svijesti. Bio sam samo u gaćama i atletskoj majici. Susjedi su, srećom, bili pristojni ljudi koji spavaju u to doba.

»Slušaj«, rekao sam tipu, »kaži svom šefu da ja ništa nemam, niti želim imati s vašim obračunom. A pojavi li se još netko noćas u mom stanu, proći će puno gore od tebe.«

Vratio sam se unutra, zaključao vrata, stavio lanac i sjeo na fotelju preko puta. Pištolj mi je bio nabijen. Zaspao sam čim sam sjeo. Nitko nije dolazio.

Probudio sam se u osam i odmah nazvao Kukavicu. On je očekivao moj poziv. Premda volim doručkovati i dugo ispijati kavu, tog jutra sam se lišio te radosti. Zbilja sam se bojao. Umio sam se i obukao, za pet minuta sam bio u autu. Deset minuta poslije pred bijelom dvokatnom vilom zaklonjenom brezama.

Nova dva majmuna su stajala pred vratima. Kukavica je bio vani. Ovaj put je i neka starija žena, vjerojatno njegova supruga, bila s njim. Zabrinuto su izgledali. Dijelili smo taj osjećaj.

Sjeo sam u istu bijelu fotelju. Žena se skupila na trosjedu, niska i sitna, u crnini. Kukavica je ostao na nogama.

»Onda?« upitao je.

»Ja počinjem s pitanjima«, rekao sam. »Najprije, kakav je to nesporazum između Ministarstva obrane i vas?« Probljedio je.

»To... To je državna tajna«, - jedva je promućao. Razbjesnila me ova rečenica, ali sam se uspio kontrolirati.

»Okej, ako vam se tako više sviđa... Ali sada me pažljivo slušajte. Vašu je kćer nagu fotografirao stanoviti Javorko Kučić. On je sitan kriminalac i budala. Koliko god da je vaša kći nisko pala, on je još niže. Da nije bilo nekog trećeg, njih dvoje bi se sreli tek u paklu. Uzgred budi rečeno, on je možda već tamo. Netko jako obziran jučer mu je napravio rupu u glavi. Zašto? Ne znam. To je državna tajna.«

»Ivane, zaboga, što se događa?« upitala je žena tiho.

»Trenutak, gospodo, još nisam završio«, rekao sam. »Onaj tko je odveo vašu kćer na fotosession bio je jako moćan i znao je što radi. Pošteno ju je napunio heroinom. U takvom stanju ona je bila spremna na sve. Isti taj čovjek svojedobno je radio u policiji i poznavao je nesretnog fotografa, malog bezveznog doušnika vještog s kamerom. Frajer se zove Vlado Grubišić, odmila Grubi. Imali ste ga prilike upoznati.« »To ne može biti istina«, rekao je Kukavica.

»Mislite? Pričekajte još samo malo. Fotografije su bile namijenjene ucjeni. Ali, ne ovakvoj kakva vam se već dogodila. U igri je bilo nešto puno ozbiljnije. U jednom se trenutku učinilo da je Javorko svojom smiješnom ucjenom od 20.000 DEMA uprskao stvar. Svoju je samovoljnu i brzopletu gramzljivost platio i preplatio. Policiji je zabranjeno da previše njuška oko toga.

»Tko im je zabranio?«

»Grubi. Ili Ministarstvo obrane, ako vam se tako više sviđa.«

»Kakvog vi dokaza imate za sve to?«

»Dokaza?! Pa vi ste kompletna budala! Znete li tko su ljudi koji stoje pred vašim vratima?... Ne znate. Službenici Ministarstva obrane. Isti ljudi koji vas čuvaju vjerojatno su bili autori anonimnih telefonskih prijetnji. Namjestili su vam. Vi ste namjestili meni.«

»To ne može biti istina«, ponovio je Kukavica.

»To jest istina. Čovjek koji me jučer pretražio tu na cesti, sinoć se nenajavljeno pojavio u mom stanu. Poučen primjerom jadnog Kučića, nisam mu dao priliku da mi objasni razloge svoga posjeta. Znete li što je imao u lisnici? Iskaznicu Ministarstva obrane. Vjerojatno ju je imao i onaj koji me jučer cijeli dan pratio. Zašto se sve to događa?... Jebi ga, državna tajna.«

Ivan Kukavica bio je miran i čvrst.

»Ivane, reci mi, što se ovo događa?« upitala je još jednom žena.

»Vinka, pusti«, odgovorio joj je on ozbiljno, »to su državni poslovi.«

Ivan Kukavica bio je solidan komad budale. Siguran u sebe. Takvi su najgori. Ipak, bio je čestit čovjek. Nije htio otkriti što se to događalo iza kulisa državne politike. Je li otkrio nekakav šverc oružjem ili drogom, ubojstvo, pljačku humanitarne pomoći, nezakonitu pretvorbu... ne znam, niti želim znati. Uredno mi je isplatio mojih tri stotine maraka u kesu. Sutradan više nije bio ministar.

Izlazeći iz vile sreo sam Grubišića. Smiješio mi se.

»Dobar si ti, jel' da. Na tebe se uvijek može računati.«

Nisam mu odgovorio. Prije desetak godina otprilike, dok smo još skupa radili u policiji, mogao sam ga pretući ko vola. Sada mu više ništa nisam smio.

Utrka u naoružanju Utorak je bio. Vera se s dežurstva bila vratila ujutro, upravo kada je Predrag, njezin muž, odlazio na posao. Umorno ga je poljubila i on je izašao, onda je zaključala za njim pa ušla u dnevnu sobu, izula se i sjela na fotelju podvukavši ukoso stopala pod stražnjicu. Nekoliko je trenutaka tako ostala dok su joj se misli komešale, nalakćena na rukohvat i zureći u zid iznad televizora. Onda joj je palo na pamet kako je Predrag izašao barem dvadeset minuta prije nego što mu je bila potreba da izađe i to ju je razbjesnilo. Bila je to kratkotrajna i nagla provala bijesa, zacijelo posljedica napetosti što je donosi umor, jer samo trenutak kasnije ponovo ju je obuzela tupost.

Posegnula je za šarenim časopisom na stoliću, listala ga bezvoljno neko vrijeme, a onda stala čitati. Članak je o tome kako su novije generacije bakterija sve otpornije na postojeće antibiotike i kako je stvaranje tih lijekova beskrajn, sizifovski posao. Stalno nove bakterije traže stalno nove antibiotike, pišu kako je to kao utrka u naoružanju. Vera pomisli kako je baš zgodna ta usporedba. Utrka u naoružanju.

Krasno je rujansko jutro, sunčano je, ali ugodno puše. Na sušilu na balkonu vjetar nadimlje plahte, povremeno zatrese prozorska stakla. Prozori su veliki, preveliki za dvanaesti kat, jer ovdje uvijek, čak i za najvrućih dana, odnekud puše. A kada je jak vjetar zna se čitava zgrada ljuljati kao mlado stablo. Veri je hladno po nogama, ali joj se ne da ustajati. I ne čita joj se više. Razmišlja da li da se istušira i skuha kavu ili da ode ravno u krevet. Uto zazvoni telefon. Bežični je i najviše metar od Vere, na drugome kraju niskog stolića, ali ga ona svejedno pušta da zvoni.

»Molim«, kaže napokon.

»Jesi li sama?« upita Danijel.

»Jesam.« »Mogu li doći?« »Ne možeš«, reče žena.

»Zašto?« Vera uoči sićušnu rupicu na najlonkama, malo iznad koljena. Čuje se kako netko lupa vratima dizala, neka djeca ciče na stubištu, a vjetar tresse okna. Moglo bi biti devet sati.

»Gdje si sad?« reče ona napokon.

»U kafiću blizu tebe. Havana.« »Molim?!« »Havana, kafić se zove Havana.« »Ajde dođi, čekam te.«

Poklopila je slušalicu i ustala. Iz zamrzivača je izvadila plastičnu zdjelu s punjenim paprikama što ih je u subotu napravila, tako da danas mora još samo krumpire skuhati. Onda se umila i oprala zube. Zvono na vratima. Ona otvara i držeći prst na ustima pušta muškarca u stan. Ljube se u predsoblju bez pozdrava.

»Je li te netko vidio?« pita ona.

»Jedna mačka dolje pred ulazom me sumnjičavo pogledala«, kaže Danijel tajanstveno. »Mirišeš na bolnicu.« »Nisam se stigla istuširati.« »Nema veze, sviđa mi se.« »Sviđa ti se?!« »Jako.« »Glup si.«

»Ozbiljno, baš me uzbuđuje. Mislim, volio bih te koji put opalit tamo kod tebe na odjelu. Sto misliš o tome? Da te poševim uz ormarić s lijekovima pa da sve porazbijamo.« Vera se smije.

»Ili, još lude«, nastavlja Danijel, »da si ti bolesna pa ti ja dođem u posjetu i onda te puknem. Ha?! Kako ti se čini? Ti, recimo, slomiš obje noge i onda ti u gipsu vise sa stropa, onako, fino raširene, a ja samo uletim.« Danijel sjeda na trosjed, Vera odlazi u kuhinju. On priča kako bi prodao auto i kupio novi, a Vera zuri u vodu u lončiću i čeka da provri. Smeđe mrlje od masnoće skupile su se uz rub štednjaka i oko ploča rešoa. Mogla bi kupiti jedno od onih sredstava za čišćenje što ih uporno vrte na televiziji.

»Mogu zapaliti?« upita on.

»Zapali, poslije ću provjetrit«, reče Vera.

On vadi cigarete i upaljač, pali, otpuhuje dim kroz nos, a Vera svo vrijeme drži ruke spuštene među bedrima i gleda ga netremice, nekako znatiželjno i sjetno u isti mah.

»Pa kako si mi?« kaže on u neprilici.

Ona se nasmiješi i sklopi oči kao da hoće kazati da je sve u redu.

»A onaj tvoj, tuče li te?« Vera se nasmije.

»Tuče, je li?« nastavi Danijel sa svojom igrom. »Tuče, mamu li mu jebem!«

»Majmune!« kaže Vera kroz smijeh.

Danijel otpi gutljaj kave.

»Onda, hoćemo li?«

»Molim?!« začudi se tobože Vera.

»Hoćemo li?«

»Sto?« pravi se žena nevjesta.

»Pa znaš već. Ono«, kaže Danijel i namiguje joj šeretski.

»O!« kaže on značajno.

Vera ustaje i otkopčava suknju. Bluzu. Grudnjak. Skida čarape. Gaćice. Vrlo ozbiljno i pomno, kao da radi neki osobito važan

posao. Danijelu je, za pravo reći, pomalo neugodno dok je gleda.

Sat vremena kasnije ili možda malo manje on je izašao iz kupaonice, ulazi u spavaću sobu, skuplja odjeću s poda i odijeva se. Ona nepomično leži. Čuju se udaljeni automobili, nečiji koraci na stubištu, televizor iz nekog stana. Lijep je dan. Danijel je sjeo na postelju i obuo se. Naginje se prema njoj i ljubi je u vrat i usku, mazi je po leđima.

»Ja sada idem«, kaže on. »Hoćeš li me ispratiti?« »Ne da mi se ustajati. Daj, samo povuci vrata za sobom i gornja će se brava sama zatvoriti.«

»Je li s tobom sve u redu?« pita on.

»Savršeno.« On je još jednom cmokne u obraz i izlazi iz sobe. Malo kasnije se vraća.

»Slušaj«, kaže, »gdje su mi cigarete?« »Nemam pojma«, reče Vera.

»Cigarete i upaljač? Ostavio sam ih na stolu tamo u dnevnoj sobi, a sada ih nema.«

»Pa znaš da ja ne pušim«, kaže Vera.

»Ali ostavio sam ih tamo na stolu, a sada ih nema.« »Danijele, ne znam gdje su tvoje cigarete«, kaže Vera bijesno sada ga prvi put pogledavši. »Ja ti ih sigurno nisam uzela«, nastavlja žena smirenije, kao da djetetu objašnjava neku stvar. »Šta će meni tvoje cigarete?... I upaljač? Sto će meni to?«

»Ne znam. Nije mi jasno«, reče Danijel.

»A sada bi zbilja morao otići«, reče Vera. »Predrag bi se danas mogao ranije vratiti.« »Važi«, reče muškarac.

»I javi se«, kaže žena, »u petak radim popodne.« Danijel je izašao. Vera leži. Dugo tako leži zureći preda se i ne misleći ni na što, a onda se najednom okrene i pogleda na sat na noćnome ormariću. Jedanaest je i pet. Odlazi u kupaonicu i tušira se gotovo vrelom vodom. Šum vode zastire sve ostale zvukove.

Odjenula je frotirski ogrtač i nazula papuče, u kuhinji pogledala kako se odmrzavaju paprike. Uzbuđena i smetena potom odlazi do vrata i zaključava donju bravu. Mehanički je i kroz špijunku pogledala i nasmijala se svome oprezu.

Iza knjiga na polici u dnevnoj sobi izvukla je cigarete pa izvadila jednu i stavila je među zube. Grizući filter kao gangsteri u filmovima nakesila se svome odrazu u tamnome staklu vrata bifea. Potom pred tim malim zrcalom iskuša još nekoliko pušačkih stilova: pogledavajući nervozno na sat i vrteći cigaretu među prstima kao što čine ljubavnici dok čekaju svoju dragu; nalakćena i zamišljena kao pušači u kazališnom foajeu; prelazeći palcem preko usana uvlačila je nevidljivi dim kao što je to radio Belmondo u »Do posljednjeg daha«; koketno je zabacivala glavu otpuhujući uvis kako to čine afektirane zavodnice... Pogleda se napokon ozbiljno i malo iskosa,

slobodnom rukom samouvjereno maknu kosu s ramena i prasnu u smijeh. Tih, u isti mah vedar i histeričan smijeh. Vjetar na balkonu nadimlje plahte kao jedra.

Četiri su sata poslije podne, Predrag se vraća s posla, ulazi u spavaću sobu, gdje njegova žena spava na trbuhu glave zarivene u jastuk. Kratka joj se spavaćica podigla do križa otkrivajući stražnjicu u običnim, bijelim pamučnim gaćicama. On otvara ormar i vadi vješalicu, stavlja sako na nju.

»Vera!« kaže razvezujući kravatu. »Vera!« Žena sneno podiže glavu.

»Došao si«, reče. »Ajde presvući se pa ćemo ručati. Punjene paprike sam odmrzla.«

Žena je skupila kosu u rep, a muškarac sjedi za stolom u kuhinji. To je mali kuhinjski stol za dvoje. Na zidovima vise oslikani keramički tanjuri. Vjetar je stao i sada se čuje buka dolje s ulice. Ona donosi podgrijane paprike na stol.

»Čije su ono cigarete tamo na stoliću?« kaže Predrag.

Žena reže kruh i slaže ga u košaricu.

»Tamo su nekakve cigarete na stolu«, kaže Predrag. »Tvrđi marlboro.« Ona stavlja na stol tanjure i pribor za jelo, solnicu, čaše i bocu s vinom.

»Vera, pitao sam te nešto«, kaže Predrag. »Čiji je ono tvrđi marlboro tamo na stolu!? Pizda mu materina, odgovori mi!«

»Ne znam«, kaže žena mirnim, umornim glasom. »Sto me pitaš gluposti?«

Oni jedu podgrijane paprike, čuje se samo zveckanje vilj ušaka.

Paša Kad god bi Vjeko tjeskobno spoznao da mu valja iznova tražiti njegovo pravog, osjetio se tako nekako skućeno i tuđe u vlastitom životu i jadao se svome ocu Martinu hvatajući se za grkljan kako, evo, tu, tu ga, tata, sve ovo guši, tata bi ga poželio zviznuti kakvim kolcem po kostima. Jer, to Vjekino traženje pravoga, za koje je Martin za pravo reći prvi put čuo da uopće postoji upravo od svoga sina jedinca, događalo bi se periodično, po prilici svakih pola godine: mulac bi najednom uhvatio palamuditi kako ga guši, odbijao bi jesti, ušutio se i noću šetao po kući, a mater mu Karmela bi gurala nogom staroga ispod pokrivača i zabrinuto šaptala: »Martine, Martine, evo ga opet ne more spavat!« Da nije bilo Karme, Martin bi sve to još nekako pregrmio, rekao bi sinu da ako ga guši, neka ga guši, dabogda se do jutra ugušio, da je pametan mogao je sada biti svoj čovjek, medicinu završit, tko je još imao uslove što ih je on imao? Ali ne možeš ti protiv matere. Njih se dvoje urotili protiv njega jednoga i da im ne popusti, čini mu se, na onaj bi ga svijet ispratili uvrijeđeno ne progovarajući s njim. I koliko god se Martin sam sebi zaklinjao da ne'š majci više, šta je bilo bilo je, svršio je kurbin pir, svaki bi put iznova popustio.

Martina je bilo sramota i pričati o tome kada bi ga tkogod upitao: taj njegov sin do svoje je trideset i neke promijenio poslova koliko on sam nije u cijelome svome životu, a on sam je, Bogu hvala, radio svašta, i u Belgiji, i u Švicarskoj, naposljetku i u Njemačkoj, tri penzije on prima! Sad, kad o tome trijezno promisli, Martin vidi da je zapravo najveća greška bila da je mali odrastao s Karmelom, da tu nije bilo čvrste ruke da ga malo stisne, nego je gelipter naučio mater da mora bit po njegovu, ona ga razmazila, pa sve pišit ću - kakit ću, sveca li mu njegova brezobraznoga!

Najprije je Vjeko bio odlučio da bi studirao medicinu, otac mu kazao, ajde, studiraj medicinu. Karmela plakala da vidi njezina doktora, a ovaj se još nije ni upisao na fakultet. Prošlo tako dvije, tri, četiri godine, a Vjeko ne pokazuje indeks. Naposljetku ga stisnuli, koliko si ispita dao, a kad tamo nije on dao nego jedan. Obranu. Ispisao se Vjeko s fakulteta - to je bilo prvi put da ga je gušilo - i zaposlili ga na općini. Kako je imao srednju upravnopravnu, namjestili ga u komunalnu inspekciju da lupa žigove po telećim butovima po mesnicama. Pravi, gospodski posao, radiš od dvanaest do podne, ali nije prošlo ni godina dana, kad, šta je - guši ga! - sad bi otvorio pogrebno poduzeće. Pokazivao ocu i materi nekakve grafikone što ih je uzeo u općini da u njihovu selu puno više umire nego što ih se rada, kao da Martin to nije znao i bez tih papira. Malo potom otvori ti on firmu u staroj konobi, Pokoj vječni daruj njima Gospodine se zvala, Pokoj vječni pisalo velikim slovima, a daruj njima Gospodine malo manjim. I što je bilo: u dva mjeseca jedan jedini sanduk je prodao! A i to bio nekakav loš sanduk da je izbila bruka po selu, Martin dugo nije išao među ljude zbog toga. Jer, šta je bilo, ručice na kaseti bile zlatne boje koja se sva ogulila i ostala na rukama onih koji su mrtvaca nosili na groblje.

Onda Vjeko otvorio videoteku. Što je bilo, to čak i Martin mora priznati, dobar potez. Uzimalo se po dvadeset kazeta radnim danom, a vikendom ih ne bi mogao ni prebrojati. I tako sve lijepo štimalo dok se nije umiješao pop da nije u redu da se po selu gledaju sramotni filmovi, čak je i na propovijedi govorio o tome. I tako ti Vjeko morao maknuti porniče s police, a kako za one druge filmove nikada i nije bilo nekakvoga većeg interesa, naposljetku i sasvim zatvori. Potom je prodavao zepter teće, završio autoelektričarski tečaj, sadio karanfile koji su mu promrzli prije nego su i propupali, radio u Austriji na crno pa ga deportiralo, naumio otvoriti slastičarnicu, držao flipere...

I onda, evo ti ga jednoga dana, opet ga guši! Šta je? Držao bi činčile. Kako si reka!? Činčile, tata! Pa šta ti je to? »To su ti ovako sitne beštije, ko, rećemo, malo veći misi?« Karmela se brzo prekrižila, zasuzila, a Martin je bez riječi ustao, otišao

do kredenca, otvorio ga i počeo razbijati čaše o pod. Svih sedam što ih je našao uredno je polupao, plus kriglu, onda je nastavio s tanjurima, šalicama velikim i malim, bokal sa zlatnim ružicama na kraju je bacio kroz otvorena vrata sve dolje do gnojnice. Tako je bilo prvi put.

Onda je prošlo desetak dana tijekom kojih je Karmela poduzela živu diplomatsku aktivnost. »Ma nisu ti to, Martine, obični misi«, šaptala je starica iz mraka, »nego su ti to misi od kojih se šivaju bunde.« »Bunde!« zavapio je stari. »Pa ko je lud da nosi bundu od miša!?« »Ma, jesi nerazuman, jesan li ti rekla da to nisu obični misi, nego su, onako, lipši i vunastiji od pravih miša. To je, kaže mi Vjeko, puno skupo vanka, priko sto tih činela treba za skrojiti jednu bundu.« »Sto komada?!« povikao je Martin. »Sto komada, kažeš?! Pa, Gospe mi moje, ljudi ste koliko ste dugi i široki i ti i on!«

Naravno, sve je bilo uzalud kao toliko puta prije toga: niti mjesec dana kasnije ozareni se Vjeko pojavio sa svojim novim pravim ja u gepeku staroga opela. Sitne njuškice činčila, njih sedam na broju, naskoro su provirivale iz žičanih kaveza u istoj onoj konobi pred kojom se nekada kočoperio natpis Pokoj vječni daruj njima Gospodine. »Ma, vidi šta su lipe«, odobrovoljio se i Martin. »Ma, gledaj ti šta sve neće izmisliti... A što si onoga tamo stavio napose u veću ćimbulu?!« »To je, tata, muški!« »To je muški?« kaže tata začuđeno. »E.« »A sve ovo drugo su ženske?« »E, jedan muški i šest ženski«, reče Vjeko prostodušno. »Pa di si, vole, kupio šest ženski, a samo jednoga muškoga!?« zavika Martin. »Pa di si gleda kad si kupova?!...« »Tata, čekaj«, smiruje ga Vjeko, »čekaj da ti objasnim... « »Ma šta mi imaš objašnjavat?...« »Ma kako ne razumiš, taki je kod činčila red«, brani se Vjekoslav. »Jedan muški pari pet do sedam ženski.« »Jedan muški na sedam ženski«, kaže Martin pogledavši onoga mužjaka zadivljeno. »Pribacujen ga iz jednoga kaveza u drugi da ih sve namiri«, pojašni Vjeko. »Da ih sve namiri«, ponovi Martin pobožno. »Ma jesi ti vidio paše?!« I tako je ostalo – Paša! Ženke nisu imale nikakva imena, ali mužjak je bio Paša. »Di si, Pašo?«, »Kako si mi, Pašo?«, »Ajde, malo izidi, Pašo«, govorio je stari Martin, jer upravo se on najviše motao oko činčila, stavljao im briketiranu hranu i sijena u kaveze, mijenjao vodu. Vjeko, aljkav i lijen kakvim ga je Bog dao, možda je samo prvih mjesec dana dolazio k životinjama, a onda mu je splasnulo zanimanje i još ga je samo brinulo kada će investicija početi vraćati novac. No to s vraćanjem novaca uskoro se pokazalo strahovitim problemom. Najvažniji dio investicije, naime Paša, uopće nije bio žestok na ženske kako se to od njega očekivalo.

Isprva su govorili, ajde, možda mu treba malo vremena da se privikne, sve mu je novo i tako to. Onda se sumnjalo da je Paša bolestan. Onda je Martinu palo na pamet da je mužjak možda još

premlad, da ne može on curi dok još malo ne stasa, za koji mjesec. Prošlo je, međutim, i tih nekoliko mjeseci, prošlo je i pola godine, a Paša svejedno ne prilazi ženama: stave ga kod ženke, a on se zavuče u jedan kraj, ona u drugi. Martinu bi došlo da proplače od jada. Jer, nekako se srodio s tim nevoljnikom, zavolio ga, poistovjetio s njegovom nesrećom, kako je to valjda moguće samo starijemu čovjeku. »Ajde, Paša«, sokolio bi Martin činčilu. »Ajde, lipi moj, ma vidi je kako je šesna.« Jednom, stoji ti stari tako kod Paše, kad ulazi Karmela, nosi nešto u šalici, Martin da šta joj je to, a ona kaže: »Zbatila san mu jaje.« »Zbatila si mu jaje?« kaže Matrin prezirno. »Zbatila si mu jaje?! Ajde, biž ća! Biž ća, pogrdo!« I ode žena preko vrata, a Martin domalo viče: »Karmela! Karmela, ajde isto donesi to jaje da provamo!«

Prolazili tako mjeseci, golema se, mučna šutnja uvukla u medu njih troje, a i kad progovore, obično se svađaju. Vjeko ponovno počeo noću šetati po kući, hvatati se za vrat, Karmela povazan plače i moli, moli i plače, a Martin bježi u selo samo da ih ne vidi. Ali nije lako ni u selu, svijet pokvaren pa ga uhvatio zajebavati baš ko da je on nekakva seoska luda. »Alo, Martine!«, viču mu. »Ima li vijesti s bojišta?« »Je li Paša opalio koji metak?!« »Svi junaci mukom zamukoše!« Čak i školska djeca već počela vikati za njim i pokazivati lascivne kretnje, stari jednomu umalo nije glavu kamenom razbio. Naposljetku, bilo možda već i godinu dana da su činčile došle u njihovu kuću, Martin se potukao u gostionici. Nekakav ga mulac uhvatio u dir da nije Paša može bit, ko će znat, Bože moj, svega ima, peder? Pa još savjetuje Martina da bi činčili možda trebalo puštat porniće, ako je ostao još koji pornić od Vjekine videoteke. A Martinu udarila krv u glavu, skočio preko stola pa zgrabio majmuna za prsi...

Vratio se stari iz gostionice, raščupan, crven, curi mu krv iz nosa, košulja mu razderana. Sjeo za stol, mračno se zagledao preda se, nitko ga ništa ne pita, tek je sat s kukavicom što ga je Martin davno donio iz Švicarske otkukao jedno tridesetak puta. Naposljetku, oglasi se Vjeko, sasvim tiho, plašljivo, kaže: »Tata, okotila se jedna činčila.« Martin ništa, ni a ni be, ni crne ni bile. »Paša«, kaže Vjeko bojažljivo. »Paša?« kaže Martin. »Paša se okotila«, potvrdi Vjeko. »Čilo ovo vrime nismo ni znali, nego smo pribacivali ženu iz kaveza u kavez.« »Paša«, reče Martin još jednom razočarano. Pa ustade bez riječi, ode do kredenca. »Nemoj, Martine«, kaže Karmela molećivo, gotovo plačno. »Ma neću«, reče Martin umorno, »nego bi se napio malo rakije.« **Čega ste se odrekli u korizmi** Uskršnja priča Špiro se, recimo, odrekao jeftine rakije iz vinarije Žmul, sedamnaest kuna litra, a to se osobito svidjelo doktoru Kuzmiću. Sreli se njih dvojica na pazaru, Kuzmić bio sa ženom, pa dobar dan, dobar dan, doktor upoznao Špira sa

gospodom, Špiro odmjerio gospodu i svidjela mu se, onako, malo punija, baš kako Špiro voli. Onda Kuzmić pitao Špira što je kupovao, a ovaj da ništa, nego došao malo u vizitu, doktor se nasmijao na ovo »u vizitu«. »Rakiju, nadam se, nisi vizitirao«, kaže Kuzmić strogo, a Špiro da Bože sačuvaj, moj doktore, dok je korizma, on za rakiju, tako reći, ni čut. »Pravilno«, rekao je Kuzmić ozbiljno, to »pravilno« mu je ostalo još iz onoga vremena kada je bio partijski sekretar u bolnici.

»Znaš koga san danas vidiya na Pazaru«, pričao je navečer Špiro Tonki. »Koga?« kaže Tonka. »Doktora Kuzmića«, reče Špiro, »sa ženon je bija.« »Ne znan mu ženu«, kaže Tonka. »Debela«, kazao je Špiro podrugljivo. »Lakše bi je bilo priskočit nego zaobić.« »Jesi li za rakijicu?« ponudi Tonka. »Bože sačuvaj«, zavapi Špiro. »A šta!?« zgranu se žena. »Dok je korizma, ja za rakiju, tako reći, ni čut«, rezolutno će Špiro.

Kolo sreće još nije počelo. Nekako je, naime, već bio došao običaj da Spiro navrati u susjede baš u vrijeme Kola sreće pa onda njih dvoje skupa pogađaju, izvikuju suglasnike, kupuju samoglasnike i ljute se na igrače kad pokraj zdravih očiju ne vide rješenja. Tonka se, doduše, nije puno ljutila, kako je već samo iznimno rijetko nešto pogodila prije natjecatelja, ali je zato Spiro, štono mu i samo ime kaže, bio pravi špirit. »Ma, vidi mulca!« vikao je. »A ko je tebe, sinko moj, pustija na televiziju?!... Poala!« jadikovao je, »poala, glupana!«

Umirovljeni profesor zemljopisa uglavnom je s razlogom bjesnio: bio je, naime, pravi maher u ovoj igri i mnogo je puta Tonka ustvrdila kako bi se svakako trebao prijaviti za sudjelovanje u emisiji. On bi se na to obično branio da nije red, već je on stari čovjek, treba pustiti da se mladi bore. »Ma di si ti star, moj Špiro«, govorila je Tonka, »pogledaj se, pravi si mladić.« Njemu je, Bogu hvala, bilo drago kada bi ona tako nešto kazala, u sebi se, za pravo reći, i sam slagao s tom tvrdnjom. Uostalom - ali nemojte to širiti okolo, informacija je, kako ono kažu, još uvijek strogo pov. - Špiro je već bio i na testiranju za Kolo sreće.

Elem, te večeri, prvoga dana korizme on je bio nervozan, baš bi mu bila pasala jedna rakijica da malo smiri živce. »Ja san se u korizmi odrekla slatkoga«, kaže Tonka u neko doba. Muškarac ništa ne reče. »Ja san se odrekla slatkoga, a Jurica Whiskasa«, nastavi žena. On pomisli da kakva je to budalaština, zašto bi se mačke nečega odricale u korizmi, kao da je mačka krštena duša? Ali opet Špiro ništa ne kaza. Tonka se, što njezinu susjedu nikako nije bilo drago, prema tome mačku i inače odnosila kao prema ljudskom biću, čak mu je i ljudsko ime dala - Jurica! Tako se, naime, zvao i njezin pokojni. Špiro bezvoljno pogleda mačka što se bio sklupčao ispod stolića s televizorom. Kako već nije bio kršćanin, a zacijelo i zbog

onoga mu uskraćenog Whiskasa, Jurica je s nekakvom nekršćanskom mržnjom u očima zurio u svoju gazdaricu.

I tako njih dvoje sjedili u tišini, Tonki već bilo malo neugodno zbog toga, pita se da nije štogod krivo rekla. Jer, Špiro je uglavnom bio razgovorljiv i veseo i za tih njihovih zajedničkih večeri sipao je štoseve kao iz rukava. Nikad, recimo, ne bi kazao »ć kao Ćićarija«, nego »ć kao ćice«, a ona bi se kikotala. A jednom, kad je bio traženi pojam bio »dekoracija«, a Spiro, nekako osobito naglasivši tu riječ, kazao »dekuracija«, ona se umalo nije popiškila od smijeha.

A večeras ništa, muškarac muči, ni a ni be. Oglasio se tek, a i to nekako preko volje, kada se tražio nekakav stih, a na na onoj ploči svijetlilo: J, -J, J, RG, - J, ST- SD. »Oj, lijepa, oj, draga, oj, slatka slobodo«, kaže Špiro učeno, »poznati stih Petra Preradovića.« Ali, one bene s malih ekrana kao da ga ne čuju i još se dobrih pet minuta dovijaju i traže slova kojih nema. Špiro ih mračno gleda: da pogledom možeš spržiti čovjeka, od natjecatelja bi jamačno ostale tek malene tri hrpice pepela. Napokon, netko od njih, kada su već gotovo sva slova svijetlila, pogodi, a Oliver dometnu: »Pa, naravno, 'Oj, lijepa, oj, draga, oj, slatka slobodo', početak je svima nama znane Dubravke od Ivana Gundulića, velikog dubrovačkog pisca iz 17. stoljeća.« Špiro kaže: »Evo, šta san ti reka?!« »Ti si reka da je od Petra Preradovića«, upozori Tonka. »Nišan!« »Ma, jesi!« »Ma, nišan!« »Ma, jesi!« »Ma, kako ću reć Petar Preradović, ženo Božja«, pobuni se Špiro ljutito, »ka da ne znan za Dubravku od Ivana Gundulića, čita san je najmanje trista puta!« »A kad ti kažen da si reka Petar Preradović«, ne da se Tonka. »More bit da si se zeznija, ali tačno tako si reka - Petar Preradović! Je li tako, Jurice?« Mačak znatiželjno podignu glavu na spomen svojega imena još uvijek, čini se, ne shvaćajući da u idućih četrdeset dana u njegovu životu nema ništa od Whiskasa. A Spiro bijesno pogleda susjedu, pa njezinog mačka, pa susjedu, pa mačka, pa susjedu pa reče: »Znaš šta, odite lipo k vragu i ti i ova tvoja blesava mačka.«

Tu ti se sada Tonka naljuti: »Izvoli vanka«, kaže. »Molin?!« »Izvoli vanka«, ponovi, »istoga časa da si se pokupija iz moje kuće.« Spiro se zbuni, ustade, zastanu i na tren se učini kako bi se ispričao. Ipak, ne ispriča se, nego se, reć bi, još više razbjesni, pa izađe zalupivši vrata za sobom.

Tako je nesretno počela ta korizma u kojoj su se Spiro i Tonka zapravo odrekli jedno drugoga, plus rakija i slatko, Juricu i Whiskas da i ne spominjemo. Sretali su se, naravno, u tih četrdeset dana i na stubištu, i u dućanu, i kod kontejnera i svaki put bi se učinilo kako će netko od njih nešto zaustiti, povesti razgovor. Ali ništa, ni »kako je?«, ni »šta se radi?«, ni »jedva san čeka da dođe ovo proliće«, ni »ala, šta san gusta

kad san vidiya di bombe padaju po Beogradu«... Totalni muk, silentio štampa, što bi rekli sportski novinari.

Bilo im je oboma, naravno, krivo, možda bi se čak moglo kazati i da su patili, jer, znate, bilo je tu vjerojatno i više od običnoga prijateljstva dvoje starih ljudi. Bože moj, on sam, ona sama i sad, je li... »Di je sada nama naš Špiro«, jadala se udovica Jurici koji je jadan jako smršavio tih dana i Tonka se već razmišljala da prekine sa zavjetom.

A na drugome kraju hodnika tugovao je Spiro. Izlazio je pušiti na balkon i pogledavao prema njezinu balkonu, skočio bi na noge i odjurio do špijunke svaki puta kada se čulo gdje Tonka otvara vrata. Tvrdohlavi jedan tovar, međutim, nikako da popusti.

Naposljetku, došao ti njemu poziv za sudjelovanje u Kolu sreće. Onako, obična omotnica, gore piše HRT, dolje njegova adresa. Spiro ne može sebi doći od čuda, pročitao poziv nekoliko puta, misli, da nije neka greška. Zanio se toliko da je već bio izvadio bocu s rakijom iz kredenca, u zadnji čas se zaustavio. Onda, izleti iz stana, odjuri do Tonkinih vrata, pozvoni. »Ko je?« pita udovica iznutra. »Tonka, ja san, Spiro! Doša mi je poziv za Kolo sreće, otvori!« »Koji Spiro?!« pita Tonka ledenim glasom. »Tonka, čuješ li šta ti govori«, nastavlja Spiro, »otvori da ti pokažen, doša mi je poziv za Kolo sreće!« »Ja vas ne poznanim«, kaže Tonka nemilosrdno. »Tonka, gospu mu blaženu, daj da ti pokažen...« »Nemojte me uznemiravat, zvat ću policiju!« prekide ga susjeda.

I ode Spiro, pokunjen i jadan. S druge strane vrata Tonka ostade zureći u prazno. Onda se je jednome trenu ugrize za usnu i poče tiho jecati.

Veliki petak je bio, Tonka je jela bakalar, a Jurici je isfrigala malo girica. Poslije je malo vezla pa čitala novine, usnula je na kauču malo prije Hrvatske danas i probudila se baš na špicu Kola sreće. I onda, koga je za vidjeti tamo - Spiro! Ima i onu šarenu značku s natpisom »Spiro«. »Jurice, eno našega Spira!« povika Tonka veselo u trenu zaboravivši da sa susjedom nije u najboljim odnosima. Jurica se uznemiri.

Kakva je to borba bila, dragi čitatelji, takvo što se ne pamti u povijesti Kola sreće: s jedne strane Spiro, s druge jedan samostalni poljoprivredni proizvođač iz Belišća. Ne znaš koji je bolji od ove dvojice: u prvu igru - DOBRO TI JUTRO, MATI MOJA - dobio Špiro; pa drugu BITKA NA MOHAČKOM POLJU - odnio Belišćanin, a cijelo vrijeme upadaju nekakvi bankroti i zgubiredovi, kao da su poludjeli. Tako je, da se nije išao kockati, Spiro mogao oba puta pobijediti. Tonka je poludjela od muke kad je vidjela da on zna rješenje, a svejedno nastavlja vrtjeti. »Jesan li ti rekla«, kazala je kad je upao zgubired. »Jesan li ti rekla, tukac jedan tvrdohlavi!«

Onda došla treća igra, a Tonka uglavnom držala ruke pred očima kakav je to užas bio. Nekakav pojam se tražio: dvije riječi,

petnaest slova. Spiro prvi zavrtio: M kao Makarska - ništa! Onda Belišćanin: T kao Trogir! Poing! Poing! - dva T, dvije tisuće bodova! Vrti ovaj drugi put: N kao Našice! Poing! - jedno N, sedamsto pedeset bodova! »Uaaaa!« povikala je Tonka. Vrti Belišćanin treći put i - zgubired! »Tako ti i triba!«, rekla je Tonka prkosno. Potom vrtila neka kuharica iz Rijeke, nje se u emisiji gotovo da nije ni vidjelo. Vrti, dakle, ona prvi put: P kao Pazin! Poing! - jedno P, petsto bodova! »Kravo jedna!«, prodere se udovica. Vrti kuharica drugi put: L kao Lipik - ništa, nema!

Dođe ponovno red na Spira, Tonka počne moliti Zdravomariju. A Spiro sabran kao da je u Tonkinome tinelu, uhvatio onaj kotač, zavrtio ga spremno, muški, zamišljeno gleda u otkrivena slova, mršti se. Kotač se zaustavlja na petsto. Neka bude moj rodni grad, reče Spiro lokalpatriotski raspoložen: »S kao Split!«, izjavi on svečano. Poing! Poing! - dva S, tisuću bodova! »Ponudio bih rješenje«, reče Spiro. »Izvolite«, kaza Oliver. »Pasijski teatar«, kaza Spiro odlučno.

Tan - tan - tan - tan - tan..., začu se pobjednička melodija. Tonka počne plakati od sreće.

»Iz izloga broj tri«, reče tada Spiro ozbiljno, »izabrao sam čokoladne bombone da ih za Uskrs poklonim mojoj susidi Tonki.«

Gledatelji u studiju Hrvatske televizije ushićeno zapljeskaše.

Veliki šoping Netko, ali možda tek svaki deseti, bi se ispričao zbog toga. Većina ne bi rekla ništa, izmičući se prošli bi pokraj čistačice gotovo kao da je nema, a ova bi se za njima uspravila, uhvatila za križa i, gušeći gnjev u sebi, nemoćno gledala kako ostavljaju tragove blatnjavih cipela na stubama što ih je svježije oprala. Ako bi to bilo koje dijete, Roza bi se još osmjelila podviknuti, pa i opsovati roditelje što su ga tako odgojili. Samim se roditeljima ipak rijetko usuđivala prigovoriti.

Kada se prije pedeset i nešto godina rodila u nekom selu gore u zaleđu, bila je tako sitna da su njezini cijelu noć molili krunice da preživi. Tako je dobila i ime - Rozarija. Obitelj je, govorili su svi kasnije, očito pretjerala s tim rozarijama, jer se Rozarija iz bespomoćnog mladunca za kojega nisi znao je li mačić ili dijete, razvila u krupno i krepko dijete koje je s tekom proždiralno kruh s mašću, puru, kuhane krumpire ili kao kamen tvrde zelene kruške tek što su se izmetnule iz cvijeta. Luk je grizla kao jabuku, a djed, čija je ljubimica bila, ponekad bi je, za svoje veselje i na užas ukućana, nagovorio da za pedeset para proguta opušak od skije. Već s trinaest prsi su joj bile razvijene kao u odrasle žene, sa sedamnaest je bila tako velika da je mater kazala da se nikada neće udati, dvije godine kasnije to se proročanstvo pokazalo neistinitim.

Sam Rozarijin muž, Ivan, za ovu je priču manje važan, njemu možemo zahvaliti tek da je Rozarija došla u grad i naselila se

tu na Plavcu. On je bio vozač kamiona u jednoj državnoj klaonici i kao takav ovdje u jednoj zgradi dobio sićušnu garsonijeru za ženu i tek rođenu kćer Amaliju. Taj Rozarijin muž je, da ne lažemo, bio propalica: lažljiv, sebičan i slab na alkohol. Jednom je čak i udario Rozu, ali ga je ona na to tako opaučila otvorenim dlanom po uhu, da je budala brzo skontao da se nasiljem ništa ne rješava. Kada se koju godinu kasnije s kamionom pijan survao u jednu provaliju, Rozarija nije dugo žalila.

Ostala je sama s kćeri, zaposlila se kao čistačica u vrtiću, popodnevim pere stubišta tu po kvartu, dvaput tjedno i jednu privatnu stomatološku ordinaciju. Neko je vrijeme pokušala čuvati djecu, ali je onda shvatila da nema živaca za to. Ponekad zaradi pokoju kunu od švercane kozmetike ili majica koje joj uvale da prodaje po stanovima. Vrlo je pobožna i kreposna žena. Barem što se zna. A o njoj se uopće malo zna, to krupno šutljivo tijelo u ispranoj ljubičastoj trenirci obično vidiš samo na stubištu, a mnogi ga ni tada ne primijete.

Amalija se, baš kao i mater, vrlo rano razvila. No, bila je, valjda na oca, zgodna. Možda ne baš lijepa, ali visoka i prsata, čvrsta, mesnata, vrlo izazovna ženska utegnuta u tijesne majice i na štiklicama. Već u njezinoj petnaestoj valjda nju su čekali muškarci u autima ispred zgrade i Rozi se to nimalo nije sviđalo. S negodovanjem je gledala kako se ova blajha i tapira, cupka obrve, tamnocrvenom olovkom rubi usne, pred zrcalom zamišljeno važe sise u crnom čipkanom grudnjaku. Pritom je djevojka jedva srednju frizersku završila. To nisi mogao pet minuta natjerati da sjedi s knjigom, pa da se ubiješ. Od toga vremena, po prilici, Rozarija je govoreći o svojoj jedinici običavala kazati »ona moja kobila«.

»Ona moja kobila, zamisli što je počela oblačiti«, priča tako Rozarija za kavom svojoj prijateljici Anđelki, kuharici u vrtiću.

Anđelka, to je već postao običaj, za njih dvije oko deset ujutro skuha tursku kavu. Dvadeset deka fine mljevene mješavine povremena je sitna pronevjera proračunskog novca, jer djeca u vrtiću, dakako, ne piju kavu.

»Skida se ona sinoć«, govori čistačica, »a ispod hlača joj nekakve Bože te sačuvaj crvene gaćice, nemaš ih što za vidjeti. Na guzici skroz tanke, pa joj se uvukle unutra. Bog s tobom, kćerice, govorim joj ja, pa šta si to stavila na sebe, a ona mi kaže da su to nekakve... ne znam sada kako je rekla.« »Tange«, pomogne joj Anđelka.

»E, to!“

»To ti je sada moderno.« »Ne znam ja šta je moderno i šta nije moderno, ali sam kobili kazala da u takvim gaćicama u mojoj kući, dok sam ja živa, neće spavati.« »Pa je li se presvukla?“

»E, bogati«, kaže Roza zadovoljno.

Amalija je, sada već dosta davno ima od toga, nekih šest mjeseci radila u nekakvome frizeraju koji je naposljetku propao i otada je nezaposlena. Rozu specijalno izbezumljuje da djevojka uopće nije nesretna zbog toga. Srećom, malo se i vide. Mater po cijeli dan radi, dok ova kod kuće pušuci u lak na noktima gleda sapunice, a navečer, kada se stara vrati, Amalija je već izašla i nema je nekada i do zore.

»Ti misliš da ja ne vidim šta ti radiš«, govori Roza kćeri, »a ja sve vidim. Sve ja vidim i znam da to neće na dobro izaći.« Amalija se najčešće pravi da je nije čula.

Napokon, kći je prvi put dovela nekog muškarca u stan. Ili je možda toga bilo i ranije, samo Rozarija za to nije znala. Jednom, kada se zbog nečega ranije vratila s posla, zatekla ga je kako sjedi na njezinom kauču i pije viski. Bocu Teacher'sa, koju je čistačica kupila da se nade kada svećenik dođe blagosloviti stan ili u nekoj tako svečanijoj zgodi, tip je bio već skoro dopola popio. Bio je, što je Roza odmah primijetila, skupo odjeven i dosta stariji od Amalije.

»Mama«, rekla je Amalija vidno usplahirena materinim neočekivanim dolaskom, »ovo je gospodin Zlokić.« Gospodin Zlokić hitro ustane i spremno ispruži desnicu na kojoj bljesne narukvica od bijelog zlata. Roza mrzovoljno protisnuvši vlastito ime shvati da ga poznaje. Vidjela je njegovu sliku u novinama: pa da, Zlokić, vlasnik »Zlokića«, lanca supermarketa što se posljednjih godina razmilio po čitavome gradu. Roza, još u jakni i sa šalom oko vrata, sjedne za kuhinjski stol, nimalo impresionirana pojavom bogatuna u njezinu stanu.

»Onda«, rekla je Amalija krišom pogledavajući majku, »počeo si mi pričati o Ninu. Kakav je on uživo?«

Nino je, to je čak i Rozarija znala, bio pjevač.

»Nino?« rekao je Zlokić kao umorno, otpio još gutljaj Rozinog viskija i u jednu riječ prezirno sažeo: »Škrt!« »Nemoj me zezat?!«

»Uuu... Da samo vidiš kolika je njemu zmija u džepu!« »Vidiš, nikada ne bih rekla«, sasvim se iskreno začudila Amalija.

»Nino?« ponovio je Zlokić podsmješljivo. »Kad smo se dogovarali za spot, nas dva smo se jedno deset puta nalazili. Što na piću, što na ručku. I šta misliš, tko je svaki put platio? Zlokić! Ma, da bi se on barem mašio za novčanik. Nego, ništa!«

Čistačica u vrtiću »Zvezdica« čitavo je vrijeme njihova razgovora šutjela. Malo zato jer tu ona doista nije imala što reći, a malo i zato jer ju je živcirao srednjovječni gelipter kojega je zatekla u svojem stanu. Dok je Zlokić samoljubivo mljeo o Ninu, o tomu kako je Nino spot za svoj posljednji hit dijelom snimio u jednome njegovu dućanu, pa je pjevajući raširio ruke i srušio policu s kozmetikom, pa o tome kako se Nino napio kada su iz novoga daewo matiza izvlačili račune u

nagradnoj igri za mušterije u kojoj je novi daewo matiz bio glavna nagrada... čistačica je bivala sve ljuća zbog toga trgovca koji se dokopao para i sada se razmeće svojim poznanstvima s estrade, lovi mlade cure i pije njezin viski. Osjećala se nekako čak i poniženom od toga Zlokića. Onda je u jednom času vidjela onu svoju kobilu kako ushićeno gleda toga prdonju i došlo joj da je s obje ruke uhvati za onu njezinu plavu čupu i tresne glavom o zid.

»Kako ti se sviđa?« upitala ju je Amalija kasnije, čim je Zlokić otišao.

»Ne sviđa mi se«, rekla je Roza jezgrovito. »Osim toga, ima i vjenčani prsten na ruci.«

»Ali će se razvest.« »Pa će tebe oženit?«

»Hoće... Kaže da hoće...«

»E, da...«, kazala je čistačica sumnjičavo.

Prošlo je nekoliko mjeseci otada, tu u kvartu sve se češće mogao vidjeti Zlokićev modri mercedes i svi su već znali za njegovu vezu s Rozarijinom kćeri. Jednom u dućanu, baš kada se Roza slučajno tu zatekla, jedna je prodavačica s nekom mušterijom razgovarala o tome. Smijali su se pogrдно i izgovarali sramotne riječi i čistačica je izašla postidena. Naposljetku je došlo dotle, da je i Rozina prijateljica Anđelka, koja je stvarno dobra i skromna žena koju ne zanima što svijet priča, načula o tome.

»Šta sam čula«, kaže kuharica, »da ti je kćer s onim Zlokićem?«

»Molim te, o tomu mi ništa ne govori«, zamolila je Roza.

Za svo to vrijeme ona je gotovo prestala viđati kćer. Toliko je bila zalučena Zlokićem da je doma samo spavala, a sve češće bogme ni to. Tek, jednu večer, Amalija je ostala kod kuće, ne izlazi joj se, kaže.

»Pa gdje je onaj tvoj?« pita je mater.

»Na skijanju«, kaže Amalija.

»Dabogda obje noge polomio«, kaže Roza.

Amalija šuti.

»A s kim je na skijanju?« pita sada Rozarija. »Bit će je sa ženom otišao?« Kći opet šuti.

»Glupačo jedna«, kaže čistačica jetko.

Malo poslije toga, kada se Zlokić, preplanuo i bez gipsanih longeta na nogama, vratio sa skijanja i ona se njezina kobila počela ponovno počela vucarati s njim, smjernoj je čistačici vrtića prekipjelo.

I pazite sada što je napravila.

Rozarija nikada u životu nije napravila veliki šoping, sa svoje teško zarađene tri tisuće kuna uvijek je samo snučeno gledala kako drugi iznose prepune vrećice iz prtljažnika. Ovaj put je odlučila napraviti presedan. Otišla je u »Zlokića«. I srce joj je zadrhtalo kada su se pred njom, sama od sebe,

otvorila vrata velikog supermarketa. Ipak, nije se dala pokolebati. Kada je vidjela da svi uzimaju košare s kotačićima pokraj ulaza, uzela je i ona jednu. Vidjela je i Zlokića, stajao je malo dalje u bijeloj kuti s crveno izvezenim znakom svojega poduzeća na džepiću na prsima. I on je nju vidio i, uočila je, čisto se začudio otkud ona tu, ali se napravio kao da je ne poznaje. Rozarija nije htjela da njemu bude neugodno, pa se i ona pričinila kao da ne zna njega.

Kupila je svašta taj dan. Kupila je fine šunke, i suhe vratine, i kranjskih. Onda je dala da joj izrežu dobih kilo i po ementalera. Pa je uzela čitav jedan podravac u crvenom najlonskom omotu. Kupila je pola tuceta sardina s povrćem, kisele krastavce u staklenki od tri kilograma, dvije juhe od gljiva uzela je jer joj se svidjela slika na vrećici. Onda majonezu - dvije tube. Senfdvije tube. Kečap - baš da vidi koji je to vrug. Kupila je napolitanke u vrećici od kilograma, dvije vrećice. Čokolade s rižom, te su joj uvijek bile najdraže, i nekoliko vrećica mentol bombona. Onda je sebi kupila i malo vina: odavno nije pila vino. Pa je ugledala policu sa žestokim pićima, na njoj našla Teacher's i uzela jednu bocu. Pa se vratila i uzela još dvije. Kod kozmetike je valjda pola sata birala sapune i dezodoranse, na odjelu deterdženata je uzela deterdžent pa čak i dvije litre omekšivača za rublje. Kupila je novu metlu.

Gurala je pred sobom kolica supermarketa ponosno kao što mlade majke guraju kolica s bebama. Sasvim polako je prolazila između polica, njišući golemim guzovima utegnutim u tajnice kao prava gospoda. Pomno je razgledavala izloženu robu, čitala deklaracije, provjeravala rokove trajanja. I čitavo vrijeme proganjao ju je osjećaj da je Zlokić tu negdje iza i gleda je, ali kada bi god okrenula glavu, njega nije bilo. Samo ga je jednom vidjela kako je glavom brzo zamakao iza police s mačjom hranom. Nije se dala time omesti.

Taj je dan natrpala u kolica kako se to valjda i u »Zlokiću« rijetko vida. Nakon dobroga sata ili čak sata i pol u supermarketu sa svim se pojavila na kasi, djevojci je trebalo dugo da svu robu prevuče preko one crvene niti što je sjala ispod staklenog prozorčića u blagajničkom pultu i svaki put bi tako zapijukalo da se Rozariji činilo da se to nekakva pjevica oglašava odnekud iz krletke. Račun je na kraju ispao preko dvije tisuće kuna.

»Gotovina ili kartica?« upitala je blagajnica.

Rozariji se tada oduzeo dah od straha i na tren se činilo da neće biti u stanju reći ono što je kanila.

»Ništa«, kazala je ipak i kao slučajno pogledala negdje pokraj Zlokića, koji je stajao malo dalje. »Ja sam se s gazdom sve dogovorila. On će ovo srediti.«

Blagajnica je pogledala gazdu, a ovaj je skamenjeno pogledao blagajnicu, pa Rozariju, pa neku ženu što se pokraj njega istog časa namrštila, pa ponovno blagajnicu, i ponešto neodlučno, ali ipak kimnuo.

Taj dan je Rozarija trebala očistiti onu stomatološku ordinaciju, ali je sebi dala slobodan dan. Došla je kući i sebi napravila najukusniji sendvič što ga je ikada pojela, sa šunkom, ementalerom, krastavcima i majonezom, u polovici francuskog kruha. Već kada ga je samo vidjela tako krasnog, obuzela ju je takva divlja glad kakvu ne pamti valjda još iz onoga vremena kada je proždimala kruh s mašću, puru, kuhane krumpire i kao kamen tvrde zelene kruške tek što su se izmetnule iz cvijeta.

»Dubre«, rekla je Rozarija sretno gledajući sendvič. »On se misli sa sirotinjom zajebavati.« Dubre se, dakako, više nikada nije pojavilo na njezinim vratima. Usput budi rečeno, u novinama ga je prije nekoliko dana popularni Nino optužio da mu je dužan neke pare.

Pokaži koliko me cijeniš It iveights a lot, it cost a lot And it's ivorth a tvhole lot more But it's not something you could afford anyway 'Cause you vuererit careful with my love You lost the key ofmy heart Nota there's a priče you have to pay Lucinda Williams, Priče to Pay »Ostani još malo«, rekla je Lidija, premda je znala da je to uzaludno.

Osjetila je maločas napetost u Dinku, dok su ležali zagrljeni i on je prstima ovlaš dodirivao po nadlaktici. Znala je da u tom bezvoljnom maženju nema želje ni potrebe za intimnošću. Bila je to samo pristojnost. Kao kada na sprovodu neznancima u polukrugu oko kovčega u mrtvačnici šutke pružaš ruku. Nakon što je muškarac kriknuvši svršio i prosuo se po njezinom trbuhu, pao kao srušeno stablo pokraj nje, nestalo je svake prisnosti među njima. I kada se ona privukla uza nj, a on prebacio ruku oko njezinih ramena i sitno je škakljao prstima po nadlaktici, bila je to samo neugodna obaveza od koje je samo čekao pobjeći. Mogla je, činilo joj se tog sunčanog rujanskog popodneva, čuti kako on u sebi napregnuto broji do časa kada neće biti neuljudno da ustane i odjene se. I to ju je vrijeđalo. Taj mlitavi zagrljaj, dok su ležali jedno do drugog, bio joj je zapravo suvišan koliko i njemu, a ipak, kada je on polako izvukao ruku i digao se, rastvorila se praznina u njoj.

»Ostani još malo«, rekla je dakle, zažalivši istog časa zbog toga.

»Ne mogu«, kazao je naravno Dinko navlačeći gaće. »Stranka me čeka.«

»Koja stranka, jebote«, pobunila se Lidija. »Parnice traju po dvadeset godina, prije dobiješ unuke nego pravomoćnu presudu. Šta ti znači deset minuta gori ili doli?«

Dugo je smišljala ovaj odgovor, jer je ovo sa strankom koja čeka čula na desetke puta dosad, i sada ga je napokon izgovorila, ponešto žučljivije nego što je željela. Trebalo je zvučati zajedljivo, a ispalo je oporo. Dinko se okrenuo.

»Stranka, Lidija«, rekao je ozbiljnim, poslovnim tonom, malo uvrijeđeno.

Da joj nije izgovorio ime, možda bi mu i povjerovala. Nasmiješila se veselo brišući ručnikom njegovo sjeme iz pupka.

»Ma, daj«, kazala je. »A šta, neko je ubio dite, silova...? Kakva je stranka?“

Prešutio je odgovor tražeći čarape oko kreveta.

»Daj, ozbiljno me zanima«, ustrajna je bila žena. »Kakva ti je stranka? O čemu se radi?“ »Jedan imovinski spor«, kazao je muškarac nevoljko. »U Zadvarju.« »U Zadvarju?!« zgranula se Lidija. »Jeeebote!“

Njemu se zgrčilo lice. Strašno je osjetljiv bio ovaj njezin jebač.

»Dva Vlaja se posvadila oko jedne smokve«, nastavila je Lidija izazivački. »Nemoj falit pa staviti plave bičve na kafene postole kad budeš iša na sastanak.« Sad je, vidjela je, bio ozbiljno ljut i to joj se jako sviđalo.

»Poala, šta je tebi lipo«, rekla je. »Baneš, opališ me na brzinu i ćao daći.« Zacerekala se kratko, jer je bilo smiješno da su nekakvi daći upali u njihovu ševu. Uspravila je jastuk uz krevetsku dasku pa sjela s prekrštenim stopalima, maknula kosu iza uha i zagledala se u Dinka koji je nasred sobe navlačio košulju na čvrst torzo nekadašnjeg vaterpolista. Sasvim gladak je bio, tek s uskom lijehom crnih malja koja se od udno trbuha spuštala prema preponama. Ponovno ga je poželjela. Požuda ju je lagano stresla kao neki lahor u kolovozu kada lizne oznojenu kožu na rebrima. A on je, stoka, odlazio. Mogla mu je, učinilo joj se u jednoj malenoj sekundi, noktima iskopati oči od bijesa.

»Ja san tebi, za pravo reć, ka kurva«, rekla je, i to je i nju samu iznenadilo kada je izgovorila. Tko zna otkud je iz njezine glave došla ta rečenica i nekako strašno odjeknula u sobi. Petnaestak minuta ranije, dok je stenjala pod njim, ona bi bila prirodna, svašta su jedno drugome znali reći u tim okolnostima, ali sada je baš neprilično zazvučala i Dinko se trgnuo. Zaprepašteno je pogledao.

»Šta me gledaš?« upitala je Lidija.

Gledao ju je netremice, strogo, valjda je to bio neki advokatski trik.

»Kurva«, ponovila je ona kao da hoće samu sebe ohrabriti.

»Ne seri«, rekao je napokon mičući pogled i uzimajući sako s naslona stolice.

Ona se lukavo nasmiješila.

»Pa koja je razlika?« kazala je Lidiya. »Dođeš, učiniš posa i nestaneš dok si reka keks.« Obukao je sako, zakopčao se pa sjeo na krevet da se obuže, ne odgovarajući i ne gledajući je. Trudio se djelovati uvrijeđeno. Pizda fiškalska, pomislila je Lidiya, kako glumi.

»Ajde, reci?« nije se dala.

»Sta da ti kažen?« upitao je Dinko tobože iznervirano.

»Koja je razlika između mene i kurve?« »Ne znam...« rekao je muškarac zbunjeno.

»Ajde, fala ti lipa.«

»Mislin... ne... ne razumin«, smeo se on. »O čemu ti uopće govoriš?« Nagnuo se i krenuo rukom prema njezinoj glavi, no ona se brzo izmakla.

»Sta je bilo?« »Koja je razlika između mene i kurve?« ponovila je Lidiya treći put, ali tvrdo. U tome više nije bilo zajebancije.

Još malo međusobnog gledanja.

»Oćeš da ti ja kažen?« kazala je naposljetku ona gledajući ga čvrsto u oči. »Jedina razlika, dragoviću moj, je to da ti meni ništa ne plaćaš.« Bradavice su je zaboljele kada je to rekla. Neprimjetno je malo stisnula bedra. A on je samo sjedio na postelji i pravio se da ništa ne razumije.

»To je, vidiš, nešto o čemu bi nas dvoje morali ozbiljno razgovarat«, rekla je ona nacerivši se.

»O čemu?« nacerio se i on tupavo.

»Pa o tome.« I tako su se bezglasno cerili još malo jedno drugome, sve dok Lidiya nije rekla:

»Dinko, jebote, pa stranka te čeka.«

To između njih dvoje počelo je prije dvije godine. Malo je šašava situacija bila kada su se upoznali. Pokojna baka ostavila je stan Lidiji, a jedna teta je tužila Lidiju da je krivotvorila bakinu oporuku. Dinko je bio tetin advokat i na dva ročišta koliko ju je zastupao uglavnom buljio u Lidijine sise, toliko očito da ga je sutkinja morala opomenuti. Istini za volju, Lidiya se za drugo ročište namjerno vrlo izazovno odjenula. Malo zato što ju je zabavljalo dražiti tetkinog advokata, a malo i stoga što joj se sviđao taj krupni namirisani bik u Guccijevom odijelu. I tako, dok je glupa tetka kreštalala o rodbini koja se prevarom domogla nekretnine što je po prirodnom pravu nedvojbeno trebala pripasti njoj, njih su se dvoje gledali, a Dinko je u jednom trenu čak, premda će kasnije to odlučno poricati, liznuo gornju usnu. Strašno je to bilo za gledati. Dobro se nisu još tu, u sitnoj sudnici Okružnog suda u Splitu, na oči tetke, sutkinje, Lidijine odvjetnice i male pjegave daktilografkinje, pojebali.

Sutradan navečer, malo prije završetka radnog vremena, čovjek se pojavio u salonu i sjeo uza zid ne skidajući pogled s Lidije. Gledao ju je otvoreno, šutke se smiješeći, divljom

samouvjerenošću od koje se uznemirila. Mari to nije promaklo. Prestrašeno je pogledala Lidiju i lagano podigla bradu pokazujući očima na Dinka. Mislila je, priznala je sutradan, da je to neki mutan tip, zelenaš, recimo, kojemu je šefica možda ostala dužna neke pare, ili takav netko koga bi Mare, dođe li gusto, odvažno priklala škarama i ostavila da iskrvari na linoleumu. Lidija joj je lagano kimnula i nasmiješila se da je sve u redu, ali ta dobra i odana ženska baš se jako prepala i dugo je trebalo da se umiri.

Starija je frizerka završila s mušterijom i pozvala Dinka na stolac, a on je pokazao na Lidiju, koja je bila zauzeta s nekim momkom, i rekao:

»Ja bi, ako nije neki problem, sačeka gospodu.« »Pa problem je«, kazala je Mare svadljivo, »za manje od po ure zatvaramo.«

»Sve je u redu«, javila se Lidija, »ja ću to.« »A, jebem mu sve, sedan i po je prošlo, nećemo stić.« »Mare«, kazala je Lidija strpljivo, »ti samo pometi i pođi doma, a drugo je moja briga.«

Mare je uhvatila mesti, u to je i Lidija završila s onim momkom, Dinko je ustao.

»Ako bi mi mogli i oprat kosu«, rekao je advokat drsko. »O, muko moja«, prostenjala je Mare nezadovoljno, više kao za sebe.

Lidija je muškarcu ljubazno pokazala na niski stolac uz malu kadu i on se zavalio. Ona je namjestila toplu vodu. Mare je nervozno petljala metlom oko Dinkovih nogu, ali on, ako je i primijetio, nije pokazao da ga to smeta. Napokon, Mare je završila najduže metenje nekog salona u čitavoj povijesti frizerskog obrta te obukla jaknu i s torbicom u krilu sjela na klupu da pričeka Lidiju. A Lidiju i inače takve stvari silno uzrujavaju. Kada ženske paze jedna na drugu. Na tulumima, na primjer, kada jedna ode u kupaonicu piškiti, a druga pred vratima čuva stražu Lidija to nikada nije mogla smisliti.

»Mare, glupačo«, zarežala je, »muž te čeka.« Žena je nevoljko ustala i pošla, na vratima se još jednom kratko okrenula i pogledala Lidiju da vidi je li ova baš sigurna da želi da ona pode. Lidija je kimnula da je sto posto sigurna. Mare je otišla. Lidija je drugi put šamponirala odvjjetnika, isprala i istrljala mu kosu ručnikom. Ovaj je ustao i sjeo na stolac preko puta zrcala. Frizerka je kratko izašla na vrata. Bila je topla proljetna večer, neko je cvijeće kao mirisalo. Iza zamračenih prozora stanova sijevali su televizori. Lidiji su se malo tresle ruke. Podigla je lagano kragu bijelog radnog ogrtača i provjerila vonja li na znoj možda. Uхватила je ručicu metalne rolete.

»Morat ću ovo spustit«, rekla je. »Da mi inspekcija ne dođe i vidi da radin u ovu uru.«

Tetin advokat ukočeno je sjedio na srednjem stolcu. Frizerka je s treskom spustila roletu, potom i zatvorila staklena vrata

i u prostoriji je najednom zrak nekako postao gust, težak i vruć. S radija u kutu začuo se, vrlo prikladno, nekakav reggae sa jednoličnim i čvrstim, gipkim basom koji se lijepo ćutio u bokovima.

»Kako ćemo«, rekla je Lidija zaustavivši se iza muškarca.

»Onako...«, kazao je on. »Ne znan... Normalno.« »Normalno ne držimo«, nasmiješila se Lidija.

»A šta držite?“

»Pa šta ja znan... Svašta.“

Prstima mu je češljala mokre vlasi gledajući se s njegovim odrazom.

»Znate šta, gospodo«, rekao Dinko. »Ja san to naučija, kad ne znaš šta bi izabra, najbolje je uzet specijalitet kuće.“

»A je li?« začudila se kao frizerka, jer nije znala što bi rekla na ovo. »Vi bi uzeli specijalitet kuće?“

Gledali su se u ogledalu, iznad četki, škara i kutijica gelova, i oboje su htjeli još nešto reći, ali riječi nisu dolazile. Kosa pod rukama bila joj je mekana i tanka, kao dječja, i već se zabrinjavajuće visoko povukla prema tjemenu. Zamislila ga je bez nje. Nije za to doista bio potreban osobit napor mašte, za koju godinu čovjek će očito biti sasvim ćelav, no to, vidjela je, neće znatnije nagrditi njegovo široko četvrtasto lice s tamnom, osunčanom kožom što se čvrsto napela preko jakih kostiju. Možda mu je samo nos malo presitan, pomislila je lagano nakrivivši glavu.

»Oćemo li?« upitao je.

»Je li se vama nekud žuri?“

»Pa ne, iman vrimenta.« »Onda pomalo«, rekla je Lidija. »Odnija vrag i prisu.“

Taj se nema dugo, možda još prošli tjedan, negdje ošišao, njezina je usluga bila upravo potpuno suvišna. Besmisleno je strickala škarama oko njegove glave igrajući mu se s kosom. Više ga je zapravo češljala nego šišala. Vrhom crvenog nokta kao slučajno ga je ogrebala po vratu i on se lagano prenuo.

»Sve u redu?« upitala je Lidija nedužno.

»Ka bog«, kazao je advokat.

»A jeste vi možda došli zbog one naše stvari na sudu?“

»Ne«, zgranuo se muškarac, »to ne bi ni smija.“

»A je li?« »Odma bi me iz komore izbacili.“

»Ma, bogati!“

»Vanka suda je strogo zabranjeno o slučaju razgovarat sa drugon stranon.“

»O, jeben ti miša«, rekla je frizerka, »vidiš ti to.“

Neki je fini skupi parfem imao na sebi. Nagnula se nad njega napućivši usne i stala mu lagano tobože otpuhivati dlačice s vrata. Istog se časa naježio.

»Gotovo«, rekla je uspravljajući se i ponovno susrećući s njegovim pogledom u zrcalu. Zderao ju je očima. Lidija se

lagano ugrizla za donju usnu. Tada je osjetila njegove prste na nozi. Izvukao ih je neprimjetno dolje ispod najlonskog ogrtača i mazio je po unutrašnjoj strani koljena. Jagodicama prstiju plaho je dodirivao mekanu kožu. Kurvin sin znao je kako se to radi.

»Oho«, rekla je Lidiya. »A šta bi komora rekla na ovo?«

Maženje je istog časa prestalo, žena je malo uzmakla.

»Kako bi bilo da ja komori napišem jedno malo pismo o ovom faćkanju?« upitala je ona zločesto se nacerivši njegovom odrazu.

Muškarac se zacrvenio. Vidjelo se lijepo kako se prepao.

»A šta ćemo sad?« nastavila je Lidiya izazivački, uživajući u vlastitoj nadmoći.

»Pa ne bi valjda...«, promucuo je Dinko i zamukao gledajući je.

Lidiya ga je zgrabila za kosu i jako stisnula. U jednom malenom trenutku pomislila je kako bi s njom tako rado tresnula o zid. Ali, nije, naravno. Zabacila mu je glavu i spustila usne na njegove. Njegov topli slinavi jezik umigoljio se u njena usta. Imao je okus po jabuci. Nekoj finoj sočnoj, čvrste i suhe žute kore, jabuci koja puca pod zubima. Dugo je pamtila okus tog poljupca i uvijek kasnije kada bi pomislila na njihovu prvu ševu, iza spuštene metalne rolete u blistavo osvijetljenom frizerskom salonu, došla bi joj nekako pred oči slika te jabuke. Otkopčala je najdonje dugme na kuti da bude komotnija i sjela na Dinka opkoračivši ga golim bedrima.

Teta je, jasno, na idućem ročištu imala drugog odvjjetnika.

I tako je to trajalo sad će još malo biti godina i po. Našli bi se dvaput tjedno po prilici, ali nikada više u salonu. Obično bi to bilo u njezinom stanu, njegovoj kancelariji, a nekoliko puta čak na spuštenim sicevima u autu na plaži pod Marjanom, kao jogini se okrećući u tijesnoj unutrašnjosti njegove niske honde civic. Jednom tako, dok se Lidiya stopalama opirala o krov, automobil je, parkiran na laganoj nizbrdici, počeo natraške kliziti prema moru. Dinko se uspaničio. Ona stala neobuzdano smijati. Otklizali su možda i dvadeset metara, umalo u more nisu upali, prije nego se on pribrao i povukao ručnu kočnicu. Tako je bio uzrujan, da se Lidiya nije usudila priznati kao ju je ona maločas namjerno otpustila.

Godinu i po su bili skupa i to, prirodno, nije ostalo neprimjećeno. Za njih je znala i Dinkova žena, vidjela je to prije nekoliko mjeseci u jednoj parfumeriji, kada se ova, vidjevši Lidiju unutra, okrenula na vratima i izašla. Ništa nije rekla, nije u tome bilo neprijateljstva ni mržnje, na njezinom se licu, u kratkom trenutku kada su im se pogledi sreli, vidjela samo nelagoda od suočenja s Lidijom. Lidiya se od toga osjetila kao govno. Shvatila je da joj nanosi bol i bilo joj je krivo. Da je Dinkova žena rekla nešto ružno, ili je

barem prezrivo pogledala, Lidiji bi bilo lakše, s tim se znala nositi. Ali, nelagoda te žene sasvim ju je razoružala. Poželjela je potrčati za njom i objasniti joj da ona nije nikakva prijetnja njihovu braku, da joj njezin muž zapravo ništa ne znači, baš kao ni ona njemu, da je to samo glupi seks, ništa više ne traži ni ona od njega ni on od nje... Ostala je, međutim, ukopana gledajući Dinkovu ženu kako odlazi, jer takve stvari ljudima ne možeš reći, a i da možeš, njoj vjerojatno ništa ne bi značilo.

Mogla je jedino prekinuti s Dinkom i u tom je času doista pomislila to učiniti. Ipak, nije, bilo joj je lijepo s njim. Ne bi se udala za njega, ali to nije ni tražila. Ono što ju je držalo s Dinkom je da ju je povremeno znao nasmiјati, da je bio fenomenalno građen, spontan u krevetu i... no, to je zapravo bilo sve. Lidija doista nije trebala muža, mušku ruku u kući, kako bi rekla njezina mama, nekoga tko će joj promijeniti gumu na autu ili stegnuti slavinu koja curi. Pokraj tolikih vulkanizera i vodoinstalatera, udaja joj se činila dosta besmislenom. Tu je stvar uostalom već probala i, hvala najljepša, ne bi još jednom. Nije željela da se neki muškarac mota po njezinom stanu, a još manje da glumi oca njezinom sinu. Pamti kako se naljutila kada je Dinko jednom došao k njoj i primijetio da je Josip na sagu oko televizora ostavio razbacane diskove za Plavstation. Sto se njega tiču diskovi njezinog malog? Koji kurac se on ima miješati u to? Nju nimalo nije zanimala Dinkova žena, djeca, kredit za stan, bankovni minus i vikendica, nije željela znati ništa o njegovom pravom životu, onome izvan kratkog vremena koje su provodili skupa. Ona nije bila u njegovoj realnosti, nije ga htjela u svojoj i to joj je savršeno pasalo. Oni su ljubavnici, nitko nikomu ne polaže račune. Poštena pogodba, mislila je, čak i više nego poštena s njezine strane. I to bi štimalo, tek da nije bilo jedne stvari. One usrane stranke koja ga je nestrpljivo čekala svaki put kada bi se poševili.

S vremenom ju je počelo sve više i više izluđivati kako bi se svaki, ali baš svaki put nakon seksa on na brzinu obukao i odjurio. Htjela ga je još malo pored sebe. Nisu se morali voljeti, ali je trebala barem onu iluziju ljubavi nakon snošaja, kada su im tijela još vruća, da legnu zagrljeni jedno pokraj drugoga i malo se umire, razgovaraju o pizdarijama, da se makar na pola sata učini kako je ona sav njegov svijet. Žene ne mogu bez toga, kako to idiot dosad nije shvatio? Zar ne vidi kako je vrijeđa kada kao lopov pobjegne iz njezina stana? Ponašao se baš kao da je ona kurva koju će samo tako poševiti i nestati. Jednog rujanskog popodneva, gledajući ga kako se odijeva, palo joj je na pamet to s kurvom i otada je sve krenulo ukrivo. Nikako nije mogla prestati misliti o tome.

»Ej, mala«, nazvao ju je negdje sredinom idućeg tjedna, kako je i inače činio, ne obazirući se gdje je ona ni što u tom času radi, kao da Lidiya samo čeka da on nazove i kaže »ej, mala«, pa da počne veselo mahati repom.

»Ej«, rekla je Lidiya hladno, izlazeći iz salona.

»Sta radiš?« »Evo baš san na skupštini Ujedinjenih naroda, razgovaramo o kemijskon oružju u Iraku.«

»Ajde nemoj zajebavat.«

»Pa kako misliš šta radin? Radin, bogati. Šta ću drugo radit, nego radit? Di si ti?« »Evo radin.«

»Eto vidiš, ja radin, ti radiš, on radi, mi radimo, vi radite, oni rade«, rekla je Lidiya i kratko se, živčano nasmijala.

»Što je danas neko nadrkan«, kazao je Dinko.

»Dinko, molin te«, uzdahnula je ona, »mušterije me čekaju, šta si triba?« »Oćemo li se vidit?«

»A valjda oćemo, šta ja znan.« »Danas u pet?«

»U pet san rekla doć u matere«, rekla je Lidiya, premda to nije bilo istina. »Ajmo u tri.« Dinko je s druge strane razmišljao i Lidiya je čekala da kaže kako ne može. Samo to je čekala da kaže pa da ga pošalje...

»Ajde, može u tri«, rekao je, međutim, njezin ljubavnik i razočarao je.

I tako su se u tri našli kod njega u uredu, već na vratima se uhvatili stiskati. On je stavio ruku na njezinu stražnjicu, a ona ju je namjerno malo duže pustila. Zapravo joj se sviđala ta ruka i s mukom se morala otrgnuti od nje.

»Onda«, šapnula je, »jesi li razmislio?«

»O čemu?«

Lidiya ga je kucnula kažiprstom po čelu.

»Siti se. O čemu smo razgovarali?«

»O čemu smo razgovarali?« ponovio je Dinko.

»Razgovarali smo o tome kad ćeš ti početi plaćat«, rekla je Lidiya i gotovo ostala bez daha od toga što je rekla.

»Sta plaćat?« rekao je on.

Ona ga je ugrizla za vrat.

»Pazi«, zamolio je, »da mi ne ostane...«

»Mmm.« »Šta plaćat?« »Dođi malo ovamo«, rekla je primajući ga za ruku. Odvela ga je u ured, do garniture za sjedenje u crnoj koži oko niskog staklenog stolića na jednom kraju i pokazala mu na fotelju. »Sidi«, zapovijedila je promuklo.

On je poslušno sjeo povlačeći je za sobom, no ona je izvukla ruku iz njegove i došla iza fotelje, malo čučnula, nagnula se i spustila dlanove na njegova prsa. Ljubeći ga po vratu izvukla mu je košulju iz hlača. Dinko je zabacio glavu na naslon.

»Sunce moje«, vlažnim je dahom u njegovo uho šapnula Lidiya, »do kad si slobodan?«

»Danas? Tako, do četiri, četiri i kvarat najkasnije.«

»A onda imaš stranku?« Muškarac je shvatio da mu je ovo pametno odšutjeti.

»Vidi, dušo«, nastavila je Lidija kuštrajući mu kosu, »ti uvijek imaš nekakvu stranku koja te čeka...«, gricnula mu je usnu resicu, »... ili moraš bit sa ženon i dicon, ili u Zagrebu, ili si s prijateljima na malon balunu... Ti si čovik...«, spretno mu je raskopčala košulju... »s puno obaveza, tvoj dan je ispunjen i ja znan da nemaš puno vrimena za mene«, povukla mu je majicu iz hlača, lagano zagrebala noktima po čvrstom trbuhu i zastala. »Ali, znaš šta«, rekla je sada nekim ozbiljnijim, tužnim tonom, »i meni je malo bezveze kad ti baneš na dvi minute, na brzinu me poševiš i bog. Volila bi da si bar malo duže s menon, samo malo, pinkicu«, s dva prsta makla mu je pahuljicu od tkanine iz pupka. »Ili da ja tebe koji put mogu zovnit i naručit da mi dođeš tad i tad, u tu i tu uru da mi se nacrtiš na vratima. Ovako ti dođeš kad te je volja, odeš kad te je volja, ka kod kurve. Ja san tebi, za pravo reć, ka kurva. Samo besplatna.«

»I ti bi da ja tebi plaćan?« upitao je on napokon shvativši.

Lidiji je srce lupalo.

»Je li ti mene zajebaješ?« »Mm.«

»Ne zajebaješ?!« nacerio se Dinko u nevjerici, gledajući je zabačene glave iza sebe.

Lidija se spustila i sočno ga poljubila u usta. »A šta je reć, tribaju ti pare, salon loše posluje...?« »Ne, ne tribaju mi pare, salon je ka bog, nego... kako bi ti rekla, Dinko«, govorila je jagodicom prsta prelazeći po njegovim usnama, »oču da mi plaćaš zato što...«, zastala je i potom odlučno nastavila, »zbog samopoštovanja. Da znan zašto san s tobom. Oču da mi platiš čisto da znan koliko me cijeniš. Eto.« »Ti si totalno poludila.« »Lako moguće«, složila se Lidija.

»Pa dobro kako ćemo onda?« upitao je on kratko se zasmijavši. Baš mu je ovo bilo smiješno. »Koja je tarifa u gospode?«

»Iljadu kuna«, bubnula je Lidija smijući se i ona njemu.

»Iljadu kuna!« zaprepastio se advokat vedro.

Ona je kimnula.

»Boga ti dragoga!« »A šta si ti mislija? Ajde, da te čujen, koliko bi ti da?«

»A ne znan...« »Ajde, da čujen, koliko me ti cijeniš?« Dinko nije bio toliko glup da ne skonta koliko je opasno ovo pitanje pa je opet okrenuo na šalu.

»Okej, okej«, prihvatio je, »iljadu kuna, je li primaš čekove?«

»Priman«, kimnula je Lidija brzo.

»Primaš čekove?« začudio se Dinko.

»Priman, ali je onda skuplje.«

»Kako skuplje?«

»A lipo. Na gotovinu je popust.« »Aha. Kužin. A koliko je, oprosti, kad je na čekove?« »Iljadu i po.«

»Krvu ti!«, rekao je on stavljajući ruku na njezinu ruku. »Ti si onda jedna prvoklasna pička.« »Pa to si valjda zna i otprije«, kazala je Lidija podižući mu dlan na svoju sisu. »Ili možda nisi?« »Kako si me napalila«, rekao je on s rukom visoko gore, dirajući je preko majice po grudima.

»Ajde, drago mi je čut«, rekla je zaustavivši mu ruku. »Onda ti neće bit teško platit.«

On je htio nastaviti s maženjem, no ona ga je čvrsto zgrabila, zabila mu nokte u nadlanicu.

»Nema dalje dok ne platiš«, kazala je pakosno.

Nacerivši se on je ponovno stisne za sisu. Ovo je sada čak boljelo.

»Makni ruku, majmune!« rekla je Lidija ljutito. »Ili plati ili je makni.« »I ti stvarno oćeš da ti ja platin?«

Ona ga je šuteći tvrdo gledala. On hitro ustane i oko fotelje krene prema njoj. Ona se izmakne.

»Da me nisi taka«, upozori ga povlačeći se nekoliko koraka prema vratima. »Najprije pokaži koliko me cijeniš, a onda možemo dalje.«

On zastane.

»Kako da pokažen koliko te cijenin?« upita on ironično. »Parama?«

»A je li ti možda znaš neki drugi način?«

Gledali su se ispitivački nekoliko trenutaka.

»Ovo nije istina«, rekao je Dinko koraknuvši prema moj.

»Stani tamo i ne približavaj mi se. Počet ću vikati.« On se ponovno zaustavi.

»Oćeš platit?«

»Platit?«

»E.« »Ne pada mi na pamet«, kazao je muškarac grubo.

»Onda bog«, rekla je Lidija.

Raščupan i neuredne odjeće stajao je na sredini kancelarije, joj uvijek ne shvaćajući što se to dogodilo, dok je ona oprezno, natraške otkoračala do vrata.

»Lidija, daj budi pametna«, rekao je.

A ona je samo podigla obrve i nasmiješila se, vršcima prstiju lagano mu odmahнула izlazeći i zatvorila vrata. Spustila se stubama do prizemlja, izašla na ulicu, a oči su joj se tiho i nenadano napunile suzama. Potrčala je prema autu.

*** Tako je bio glup. Sve je moglo biti dobro, samo da on nije bio tako jadno i beznadno glup. Trebala je to biti igra. Ona je, istina, bila ljuta na njega i htjela mu jasno dati do znanja da ga želi više nego što joj se on sada daje, ali ono s plaćanjem zapravo je trebao biti mali erotski igrokaz između njih dvoje. Golicalo ju je da ona bude kurva, a on mušterija. Otkako je prošli tjedan to prvi put spomenula, samu je sebe

znala zateći u nekim nevjerojatnim maštarijama, ono što nijednom muškarcu nikad ne bi dopustila najednom joj se učinilo silno izazovno i slatko. Sve bi kočnice otpustila, Julija Roberts u Zgodnoj ženi bila bi mala beba prema Lidijinom ostvarenju u sličnoj ulozi. Da joj je Dinko dao priliku, bio bi vjerojatno najzadovoljniji muškarac koji je ikada i igdje platio za seks. Ali, kreten ništa nije shvatio. Štoviše, kada je povjerovao da bi ona ozbiljno uzela njegov novac, ponizio ju je više nego ikada dotad. Razbio je igračku, ona za njega doista nije bila ništa bolja od kurve. I to kurve koju ne bi platio. Tuklo joj je u glavi kako je hladno i drsko rekao: »Ne pada mi na pamet«. Ne pada mu na pamet, đubre jedno, ne pada mu na pamet, ponavljala je Lidija u sebi, gušeći se u suzama. Neka se žena na semaforu, u autu pored, okrenula i zabaljila u nju. Lidija joj je isplazila jezik.

Prošlo je potom dva dana i Dinko nije nazivao, što ju je dodatno razljutilo. Onda je poslao SMS poruku - »je li te prolso«. Čak ni mali ušljivi SMS nije se potrudio ispravno napisati. »Nije«, odgovorila mu je Lidija kratko. I onda ništa, što je valjda trebalo značiti da je uvrijeđen, ili da ga nije briga, ili pomalo od oboje. Što god bilo, ona je bivala sve ljuća. Očekujući od svog ljubavnika da u jednoj bezazlenoj igri budu nešto što ni ona ni on nisu, Lidija je iznenada otkrila kakav on zapravo jest i to joj se sve manje sviđalo. O vlastitim prosudbama drugih inače je imala vrlo lijepo mišljenje, no sada ju je porazilo da je tek nakon godinu i po, i to slučajno, shvatila da je u vezi s gadom.

»Lidija!« zovnuo ju je nekoliko dana kasnije, navečer kada se sama vraćala s posla, kratko i neočekivano, u pustoju ulici. Načas potpuno paralizirana od straha ugledala ga je kako izranja iz mračne veže.

»Pička ti materina, da ti pička materina, idiote!« opsovala je šokirano. »Jesi li ti normalan?!“

»Lidija, moramo razgovarat.« »Ovako mi uletit, u ovu uru, ka manijak, budalo jedna!« »Ajde, daj, nemoj...«, promućao je hvatajući je za nadlakticu.

»Šta oćeš?« izmakla se.

»Šta ti oćeš, Lidija? Šta izvodiš?“

»Ja šta izvodin? Baneš mi u gluvu uru iz tuđeg portuna i pitaš šta ja izvodin?“

»Je li ti stvarno misliš bit kurva?« Lidija ga je umorno pogledala.

»Je li ti znaš ijednu kurvu?« nastavio je on. »Jesi li u životu vidila ijednu? Je li znaš koje to sranje zna bit? Oćeš da ti ja ispričan, ja sa suda znan milijun priča o pijanin, drogiranin, pritučenin kurvama. Onda, jesi li razmišljala o sidi?« Ona je ponovno bila na rubu suza. Ali, ne naravno zbog side i pijanih, drogiranih i pretučenih žena, nego zbog toga

koliko je očito bila lažna Dinkova zabrinutost. I koliko je on još jednom ispao pokvaren i budala. Smeće jedno, pa nije ona stvarno željela biti kurva. Ona je željela biti njegova kurva. I u ovom trenutku bilo joj je potpuno nejasno otkud joj je došla ta želja.

»Bejbi, stalo mi je do tebe«, rekao je Dinko gladeći joj nadlakticu.

Možeš mislit, pomislila je Lidija.

»Vblin te.« Oho, još i to!

»Koliko?« upitala je.

»Šta koliko?« »Koliko me voliš?«

»Puno.«

»Koliko puno?« »Puno puno.«

»Dinko, kretenu«, rekla je žena ledeno, »je li ti shvaćaš šta te ja pitan?«

On je spustio ruku s njezine nadlaktice.

»Ti znači ne odustaješ«, rekao je.

Malo zatim su se rastali i čitav tjedan nakon toga više se nisu ni čuli ni vidjeli. Lidiji je bilo teško, baš ju je neki jad ispunio. Zeznula je, činilo joj se, s iznimkom Josipa, baš sve čega se dotakla u životu. Jednu večer, dok je na kauču sa sinom odsutno gledala »Prijatelje« na televiziji, ruka joj je sama krenula prema njegovim leđima. Lagano ga češkajući po lopaticama ulovila je sebe kako misli: »Uvijek ću imati svoje dijete«. I u tom trenutku je shvatila da je ista kao njezina mama. Njezina sirota mater tako je isto u svojim dramskim ispadima samosažaljenja običavala kazati: »Uvijek ću imati svoju djecu«, a Lidiji je to bilo strašno i prezirala ju je. Jadne isprane kućanice, pomislila je jednom, koje žive praznim, razočaranim životima bez strasti, nezaposlene i bez ičega svoga, potpuno ovisne o nekom muškarcu, sve se one, kad im voda dođe do grla, tako tješe. Kada nemaju para ili se prestanu ševiti, kada više ne mogu uvući guzicu u neku staru suknju ili ih muž ostavi, jedini preostali trun dostojanstva im je da će uvijek imati svoju djecu. Djeca su zadnja linija obrane prije njihova potpunog životnog poraza.

Nekoliko puta tih dana Lidija je s nejasnom namjerom uzimala mobitel. Čas bi joj došlo da nazove Dinka, a čas opet da izbriše njegov broj iz memorije. Naposljetku nije učinila ni jedno ni drugo. Nazvao je on nju, jednog predvečerja dok je, po novinskom receptu u kojemu je zacijelo bila neka greška, pokušavala napraviti pikantne lazanje sa sirom.

»E, slušaj«, kazao je zbog nečega jako veseo, »priča san jednon prijatelju o tebi.« »Ma, nemoj«, odbrusila je Lidija nezadovoljno gledajući lazanje u pećnici. »Šta si to priča o meni?«

»Ovo o plaćanju, kako bi ti tila bit kurva i to«, rekao je Dinko smijući se. »A on mi je reka da bi rado tija bit s

tobon.« Lidiya je osjetila kako drhti.

»On te je vida po gradu i govori da si baš dobra ženska«, nastavio je on vedro, »da bi on platija koliko god pitaš. Čudi se meni da ja neću da platin, a ja mu govorim: Slušaj, jebi ga, Marine...', Marin se on zove... 'šta ću, kad se meni omililo mukte, pa mi je sad malo bezveze...'» »Dinko, nisi valjda toliko blesav da si nekome priča o nama?« prekinula ga je malo se sabravši.

»Zašto?« upitao je nevino.

»Zato što je to bila igra, konju«, prosiktala je uznemireno šetajući s kraja na kraj kuhinje. »Kako ne razumiš, to je tribalo bit samo između tebe i mene. To je bilo nešto naše, kretenu, a ti si rastrubio okolo...« »Nišan rastrubio, samo san tom jednom prijatelju reka.« »Svejedno je li jedan ili ih je pedeset, nisi to nikome smija govorit. Jesi li ti normalan? Sta će sad taj čovik mislit o meni?«

»Ti ga ionako ne znaš.«

»Sta ima veze je li ga ja znan ili ne znan, kad on zna mene. Jeben ti život, s kojim ja budalon iman posla! Ti si stvarno mislija da ja...«, rekla je Lidiya i zastala naslonivši se čelom na kredenac. Umor ju je ispunio, nije imala snage više ništa objašnjavati.

»Sta?« upitao je njezin sada bivši ljubavnik s druge strane.

Ona je prekinula vezu. Vani se spustio mrak i u stanu je zahladilo. Zatvorila je balkonska vrata. Legla je na kauč i sklupčala se pod dekom, čvrsto se umotala. Predmeti su jedan po jedan nestajali u tamnim uglovima sobe. Uskoro su se vidjele samo sjajne četvrtaste brojke ure na videorekorderu. Iz kuhinje je resko zazvonio alarm štednjaka. Ispočetka bi joj se kratko i neugodno trznuo neki mišić, ali onda se umirila i više nije osjećala ruke, ni noge, ništa. Težina se čudesno povukla iz nje. Mogla je tako biti negdje u svemiru, učinilo joj se, i lebdjeti u crnom ništavilu u kojemu samo neka daleka zvijezda svijetli 19:23. No, tada je osjetila da joj se piški i tijelo se vratilo, kauč je ponovno bio pod njom i deka na njoj, jasno je osjetila prisutnost predmeta u mraku. Uopće, sve je nekako bilo jasnije. Uzela je mobitel i nazvala Dinka.

»Kako si reka da ti se zove taj prijatelj?« upitala je prije nego što je on stigao išta kazati.

»Marin.«

»I on stvarno postoji? Ti si mu stvarno reka da san ja kurva?« Dinko je šutio. Bilo mu je valjda neugodno. Lidiji nije.

»On bi, kažeš, platio?« nastavila je.

»Ti bi stvarno...?«

»Jesi li mu reka koliko tražin?« »Jesan.«

»Reci mu da me nazove.«

Prekinula je vezu i ustala. Otišla u kupaonicu i popiščila se. Vratila se u kuhinju i iz pećnice izvadila pikantne lazanje sa

sirom, koje nisu baš nimalo bile nalik onima na fotografiji u novinama, kada joj je zazvonio mobitel.

»Marin je«, kazao je muškarac s druge strane promuklo.

*** »Oće li te smetat ako zapalin?« Lidiya je začuđeno podigla obrve, a muškarac je to krivo shvatio i vratio cigaretu u kutiju.

»Ne, ne, samo ti zapali«, rekla je Lidiya.

On je ponovno izvadio cigaretu i zapalio, a ona je, pokrivajući se plahtom po grudima, znatiželjno promotrila tako bizaran primjerak muškarca, koji u svome stanu, od žene kojoj je upravo platio za ševu, pita dopuštenje da puši. Tada se sjetila otkud joj je poznat. S Brankom i Marom jednom je izašla na piće i u kafiću slučajno vidjela Dinka gdje sjedi s nekom dvojicom. Dinko joj je kratko namignuo, ona se njemu nasmiješila i to nije ostalo neprimijećeno u njegovu društvu. Lidiya je uočila kako se mladi tip za stolom nagnuo i nešto upitao Dinka, zatim Dinka kako mu cereći se šaptom odgovara. Onda se frajer lagano okrenuo, krišom je pogledao, a Lidiji je istog časa bilo jasno da su o njoj pričali i živciralo ju je što su muškarci djetinjasto indiskretni. Crkli bi da se ne pohvale kako su negdje sa strane umočili. S druge strane, opet, malo joj je i laskalo da se njen ljubavnik hvali s njom. Elem, onaj što se u kafiću okrenuo da je pogleda bio je ovaj ovdje.

Zapravo je moglo biti i gore, pomislila je gledajući mu blijedu kožu osutu madežima i nazubljeni hrbat kralježnice koji je dolje na križima završavao busenom ravnih i mekanih ugljenocrnih dlaka. Lidiya je znala za tu pojavu, njezin je sin imao iste takve dlake kada se rodio. Sve ih bebe imaju u prvih mjesec dana, a samo rijetkima, kao ovome Marinu, one ostanu za cijeli život. Činio joj se krhak, kao dječak zbog tih dlaka, i madeža, i zbog svoje plahe uljudnosti.

»Bi li i ja mogla dobit jedan duvan?« »Ajme, oprosti«, prenuo se muškarac istresajući cigaretu iz kutije, »nišan te ni pita.« »Nema veze.«

Ispočetka je, naravno, bila nervozna. Pjevušila je u sebi iznova i iznova reklamu za neki dućan ribolovne opreme, koju je tog jutra čula na radiju. Nikako se nije uspijevala otresti idiotskog songa o umjetnim mamcima i štapovima, dok se na dnu Tolstojeve osvrtala da slučajno ne naiđe netko poznat i zaustavi se baš u času kada mušterija dođe po nju. U četiri su se dogovorili i ona je odlučila da ga ne čeka ni sekunde duže od toga. Ako ga nema do šesnaestnulanula, molim lijepo, nema ni nje. Znojila se kao prase. Premda nije bilo osobito toplo, jednostavna plava majica, koju je izabrala kao najmanje kurvinsku od svega što je imala u ormaru, pod jednim je pazuhom već lagano promočila. Siva se Vectra pokraj nje zaustavila u petnaest i pedeset osam. Muškarac se nagnuo da joj otvori vrata, a ona je hitro ušla i ukipila se na prednjem sicu.

»Dobar dan«, rekao je.

»Je«, kazala je Lidija.

To je bilo sve što je u tom času mogla artikulirati.

»Lidija?“

Lidija je kimnula.

»Ja san Marin, drago mi je.“

Lidija je ne gledajući ga pružila ruku u stranu. Imao je vlažan dlan. Pošli su. On je stanovao na Bačvicama, u jednoj od onih tihih zavučениh uličica, u oronuloj vili sa zapuštenim vrtom. Davna, malo izlizana raskoš vidjela se u masivnom, gdješto otučenom tamnom namještaju. Sve je bilo puno knjiga. Snopovi prašnjavih novina stajali su naslagani po podu uza zidove s mjestimice ispucalom žbukom. On se zaustavio pokraj starog kauča na kojemu je, vjerojatno baš zbog ovoga, bio prostrt čist bijeli lancun. Tip je, saznala je, bio sudac. Čak je i u novinama čitala o njemu, i to ne u crnoj kronici, nego naprijed, na političkim stranicama. Dosta se govorilo o njemu, premda je bio dosta mlad, možda i mladi od nje. Tek tu, u stanu, osmjelila se bolje ga pogledati. Imao je tamnu, čvrstu, malo valovitu kratku kosu i usko pravilno lice na kojem se isticao krupan slomljeni nos.

»Je li vam paše?“

Lidija je slegnula ramenima. On je izvadio novčanicu, spustio je na niski stolić pokraj kauča i uhvatio raskopčavati košulju. Ona se izula.

Zapravo je moglo biti puno, puno gore. Taj Marin je bio... pa sad, bio je u svakom slučaju totalno drukčiji od Dinka. Njezin advokat bio je pomalo sirovina i nakon seksa s njim Lidiји se uvijek nekako činilo kao da ju je kombajn pregazio. Njezine spoznaje o kombajnama bile su, doduše, dosta oskudne, ali ono što bi tu i tamo letimice vidjela u poljoprivrednim emisijama bilo je dosta nalik Dinkovu stilu. I Lidija bi griješila dušu kada bi rekla da joj se to nije sviđalo, no ipak, vidjela je da joj vrlo odgovara i kada je u krevetu, ili na kauču, da budemo sasvim precizni, netko predan i strpljiv, kada se malo duže ljubi i obrati pozornost na njezin vrat, ili unutrašnju stranu bedara, ili kada ga ne mora zamoliti da joj dira bradavice dok se ona propinje na njemu...

Ovo je sasvim zgodno ispalo, Lidija nikada ne bi pomislila da netko može biti tako pažljiv prema kurvi. Naposljetku se uspjela opustiti i dok je gledala kako joj okrenut leđima puši, poželjela je da može, da to nije neprilično od nje, pružiti ruku i dirati ga niz kralježnicu, sve do onih mekanih ugljenocrnih dlaka. Minute su prolazile i njoj se baš nikamo nije žurilo. A ni on se nije činio čovjek zatrpan obavezama.

»Čuj«, rekao je nakon duge šutnje, »bi li se mogli još koji put vidit?“

»Pa okej, nema problema...«, kazala je Lidija.

Marin se okrenuo prema njoj.

»A bi li ti možda«, upitao je, »otišla koji put, šta ja znan, u kino s menon?« »U kino?« začudila se Lidiya.

»U kini, ili na piću, ili... tako, malo vanka da izađemo?«

»Ti i ja?« »E.«

»A šta ćemo gledat u kinu?« bilo je najinteligentnije čega se Lidiya mogla sjetiti u tom trenutku.

»Vidiya san da je doša ovi novi Tarantino.« »Ajde, može.« Onda su još malo šutjeli. Lidiya je ugasila opušak u pepeljari.

»Ove pare vrati u džep«, kazala je pokazujući na novčanicu na stolu. »To je bila zajebancija.«

I od tog vremena su njih dvoje skupa. Prije nego se ona pravo i prokurvala, on ju je ponovno učinio poštenom ženskom.